

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

Bc. ERIKA LUKÁŠOVÁ

II. ročník navazujícího magisterského studia

Obor:

Učitelství hudební výchovy pro SŠ a 2. stupeň ZŠ – Učitelství matematiky pro SŠ

VARHANY NA PROSTĚJOVSKU

Diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. MgA. Petr Planý

OLOMOUC 2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je původní a zpracovala jsem ji samostatně. Citace použitých pramenů je úplná a v práci jsem neporušila autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb. O právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským).

V Olomouci dne 30. 3. 2011

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce Doc. MgA. Petrovi Planému za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k jejímu vypracování. Děkuji rovněž všem místním varhaníkům za jejich ochotu a poskytnutí podkladů k práci.

Obsah

Úvod.....	- 5 -
1 Varhany v Prostějově.....	- 6 -
1.1 Kostel Povýšení sv. Kříže	- 6 -
1.2 Kostel sv. Jana Nepomuckého	- 11 -
1.3 Kostel svatých Petra a Pavla	- 15 -
1.4 Kostel svatých Cyrila a Metoděje	- 19 -
2 Varhany v okolí Prostějova.....	- 21 -
2.1 Brodek u Prostějova	- 21 -
2.2 Čehovice.....	- 24 -
2.3 Klenovice na Hané	- 28 -
2.4 Kostelec na Hané.....	- 31 -
2.5 Kralice na Hané.....	- 35 -
2.6 Myslejovice	- 38 -
2.7 Nezamyslice	- 41 -
2.8 Otaslavice.....	- 44 -
2.9 Protivanov	- 47 -
2.10 Smržice.....	- 50 -
2.11 Stínava.....	- 54 -
2.12 Tištín	- 58 -
2.13 Určice	- 62 -
2.14 Vícov	- 66 -
2.15 Vrahovice	- 68 -
2.16 Vranovice - Kelčice.....	- 71 -
2.17 Vřesovice.....	- 73 -
2.18 Želeč.....	- 77 -
2.19 Žešov	- 81 -
Závěr	- 84 -
Seznam použité literatury a pramenů.....	- 86 -
Seznam osobních respondentů.....	- 87 -
Elektronické zdroje	- 88 -
Seznam příloh	- 90 -

Úvod

Téma „Varhany na Prostějovsku“ jsem si zvolila převážně proto, že mám tento nástroj velmi ráda a hru na varhany studuji na konzervatoři. Přímo v Prostějově se již několik let sama aktivně podílím na účinkování při mších jak doprovodem liturgie hrou na varhany, tak i zpíváním v chrámovém sboru. Několikrát jsem byla také vyzvána, jestli by bylo možné doprovodit liturgii či uspořádat koncert i v blízkých obcích Prostějova, a to mi umožnilo přístup i k jiným varhanám v okolí. Byla jsem mile překvapena několika nástroji, se kterými jsem měla možnost se setkat a o kterých bych se nejspíš jinou cestou nikdy nedozvěděla. Takle skutečnost mě přivedla na myšlenku uspořádat ucelený soupis několika zajímavých nástrojů, jež je možno v okolí Prostějova navštívit.

Diplomová práce by měla sloužit místním varhaníkům. V lokalitě Prostějova je varhaníků, kteří by měli zájem se aktivně podílet na mších, žalostně málo, a tak se stává, že je čas od času třeba své varhanní kolegyně nečekaně zastoupit. To pro varhaníka znamená se s nástrojem předem seznámit, zjistit jeho stav a také zvukové možnosti. Ne vždy ale na takové prozkoumání nástroje má varhaník, který někdy hraje během nedělního dopoledne i na několika mších, čas. Diplomová práce by mu tak mohla alespoň zčásti usnadnit seznámení se s nástrojem a také mu ušetřit nepříjemné překvapení, při němž varhaník až během mše zjišťuje, co vše je na varhanách nefunkční.

Diplomová práce by měla také pomoci varhaníkům, kteří se rozhodnou uspořádat v okolí Prostějova varhanní koncert, ve výběru vhodných varhan pro jejich repertoár.

U všech varhan se budu snažit nastínit kromě technického stavu nástroje i praktické poznámky o problematice, která by mohla jakkoli negativně ovlivnit varhaníkův výkon (osvětlení hracího pultu, možnosti uzpůsobení varhanní lavice apod.).

1 Varhany v Prostějově

1.1 Kostel Povýšení sv. Kříže

Kostel Povýšení sv. Kříže je děkanským kostelem ve městě Prostějov. Kostel byl postaven již před rokem 1200 na místě, kde stávala obranná tvrz s kostelíkem svatého Kříže. Roku 1391 byl postaven nový klášter a kostel ve stylu vrcholné gotiky. Tím se posílila prestiž a význam města, pozvedl se jeho kulturní a duchovní život. Je třeba zdůraznit, že kostel postihlo několik pohrom různého druhu. Roku 1430 to byly, za složité politické situace, husitské války. Tehdy byl ještě zcela nedokončený kostel a klášter zničen a vypálen. Proto se z původní gotické podoby nedochovalo téměř nic. Až v letech 1586 – 1588 se přešlo k důkladnějším opravám kostela a ten dostal 158 let po svém zničení novou gotickou podobu. Další ze zmíněných katastrof byla třicetiletá válka, během níž bylo město opuštěné a vyrabované Švédy. Největší pohromou však byl obrovský požár roku 1697, který zasáhl téměř celý Prostějov. Z kostelní lodi zůstaly stát pouze holé zdi. Při požáru byl zázračně ušetřen pouze dřevěný kříž. Kostel byl převěcen na titul Povýšení sv. kříže a zázrakem uchovaný kříž byl přenesen na hlavní oltář, kde se nachází již po tři staletí. (3)

První zmínka o varhanách v kostele byla pořízena v roce 1742, avšak podrobnější popis nástroje se nedochoval. Dále byly objeveny v Pamětní knize Římskokatolického farního úřadu Chrámu Povýšení sv. Kříže německé zápisy z let 1817, 1825, 1843 a 1874 o opravách varhan a jejich rozšíření, což svědčí o tom, že varhany v kostele byly, ale bližší informace zůstanou navždy utajeny. (3, 4)

V roce 1893 byly pořízeny nové varhany, jejichž základ je v chrámu dodnes. Byly objednány tehdejším obecním zastupitelstvem od firmy Max Zachystal a František Čapek z Kremže nad Dunajem. Měly 2 manuály, 28 znějících rejstříků, 5 kolektivů pro první manuál, 2 pro druhý manuál a rovněž žaluzie pro druhý manuál. Jejich cena byla tehdy 6 000 zlatých. (3)

V roce 1934 došlo po dřívějších částečných opravách k úplné přestavbě a rozšíření varhan firmou bratří Riegrů, kterou vlastnil Ing. Glatter-Goetz. Varhany byly

rozebrány ve dnech 5. až 9. června a vlakem převezeny do Krnova. Poměrně brzy, 3. a 4. září 1934, byly opraveny a přivezeny zpět do farního kostela. Od té doby k žádným větším opravám nedošlo. (4)

Varhany mají majestátní členitý prospekt, který je symetricky rozdělen hracím stolem na dvě části. Každá z nich má pět polí píšťališť z řad principálů. Horní část každého pole je zdobena pozlacenými řezbami. Varhanní prospekt je vyroben ze smrkových žlutě natřených desek. Mají rozměry 330 x 296 cm a jejich výška je 600 cm. Po bočních stranách jsou vždy dvojice jednokřídlých dveří nad sebou, jimiž je možný přístup do skříní. Ty jsou vyplněny píšťalami umístěnými po skupinách na dřevěných poličkách. Píšťaly jsou dřevěné i kovové a mají různé velikosti a tvary. Při zadní stěně skříně jsou rozmístěny po osmi řadách. Některé píšťaly jsou esteticky seřazeny na čelní viditelné straně skříně. Nacházejí se mezi řezbami listů a pozlacenými andělskými hlavičkami. Při opravě byly skoro všechny staré píšťaly použity a doplněny o 651 nových píšťal. Celkem jich tedy varhany mají 2064. Spodní část skříní je vyplněna měchy se dřevěnými i kovovými vzduchovody a vzduchovými rourami k jednotlivým píšťalám. Ve skříní jsou celkem 2 měchy, které jsou tvořeny z obdélníkových rámu potažených a propojených kůží. Větší z nich zabírá celou spodní část skříně a má i náhradní šlapadlo. Při pozdější opravě byl však zaveden elektrický motor pro čerpání vzduchu do měchů, a proto se šlapadlo nyní neužívá. Mezi dvěma částmi prospektu se nachází obrovské sedm metrů vysoké půlobloukové okno. Jak bylo pro gotiku typické, okno bylo bohatě zdobeno malbami. Světlo procházející barevnými skly dotváří jedinečnou atmosféru celého prospektu.

Hrací stůl stojí přímo uprostřed hudebního kůru, při opravě roku 1934 byl nahrazen zcela novým se sklápějícími rejstříky. Také klaviatura byla oproti původním varhanám rozšířena. Manuály mají nyní rozsah C až g₃. Klaviatura je široká 78 cm. Klávesy vypadají na první pohled zachovale a i mechanická hra na klaviaturu je vyrovnaná. Klávesy mají průměrný ponor a příjemně se na ně hraje. Původně se do píšťal uváděl vzduch prostřednictvím táhel, ale po opravě roku 1934 mají tyto varhany místo táhel pneumatické ovládání. To má za následek značné opožďování zvuku, které může varhaníkovi zejména v rychlých částech skladby dělat značné potíže.

Klaviatura pro nohy je široká 113 cm o rozsahu C až f₁. Jedná se o pedál čistě paralelního typu. Úhoz je v pedále vcelku lehký, ale i zde je značně cítit opožďování

zvuku. Zvuk se tu zpožďuje ještě více než v manuálu, tudíž je velmi náročné sladit souhru rukou a nohou. Pokud varhaník chce, aby alespoň akordické části zněly zcela přesně a vyrovnaně, musí si myslet na to, aby pedálem nastoupil o něco dříve než v manuálu. Lavice je tu posuvná, takže si ji může varhaník uzpůsobit příjemnému hraní.

Varhany se zapínají vpravo na hracím stole černým táhlem. Při zapnutí varhan je okamžitě prostor kostela zaplněn poměrně hlučným zvukem motoru varhan. Pod černým táhlem se nachází druhé podobné táhlo, jež slouží jako celoroční topení nad manuálem a používá se převážně v zimním období.

Varhany mají výsuvný pult na noty, nad kterým je umístěna lampa. Dostatek světla navíc přináší i obrovské již výše zmíněné okno přímo za varhanním stolem. Na noty i na pedál je tedy vidět bez větších problémů.

Nad manuály bylo při rekonstrukci přidáno 6 nových rejstříků, 4 do druhého manuálu (224 píšťal) a 2 do pedálu (60 píšťal). Jedná se o bílou řadu sklopek.

Dispozice

1. manuál

Bourdon 16'
Principál 8'
Flétna temná 8'
Kryt 8'
Salicionál 8'
Gamba 8'
Roh 8'
Oktáva 4'
Flétna 4'
Dolce 4'
Kornet 5 nás.
Mikstura 4 nás.
Trubka 8'
I 4'

2. manuál

Kryt líbezný 16'
Flétna 8'
Flétna trubicová 8'
Principál houslový 8'
Aeolina 8'
Vox coelestis 8'
Oktáva 4'
Flétna jemná 4'
Noční roh 4'
Bachova flétna 2'
Progressio harmon. 3 nás.
Klarinet 8'
Hoboj 8'
II 16'
II 4'

Pedál

Bourdonbas 16'

Subbas 16'

Violon 16'

Nasát 10 2/3'

Bas oktávový 8'

Cello 8'

Flétna basová 4'

Bombarda 16'

Jednotlivé rejstříky mají líbivý romantický zvuk, který je podpořen výbornou akustikou celého kostela. Varhany jsou přímo stvořené pro skladby z období romantismu. Je proto velká škoda, že se nyní nacházejí ve špatném technickém stavu. Skoro u všech rejstříků se najdou tóny, které nehrají, jsou rozladěné či se značně zpožďují.

Nad rejstříky se nachází 2 řady bílých tahélek, tzv. volných kombinací, které byly přistaveny opět při opravě roku 1934. Pod manuály jsou pak tzv. zapínače a vypínače těchto volných kombinací.

Mezi rejstříky vlevo se nalézá také sklopka sloužící jako tremolo pro druhý manuál. Mezi rejstříky si dále můžeme všimnout několika spojek. Jedná se o spojky: II/I 16', II/I 4', II/I 8', II/P 8', I/P

Pod manuály se nachází několik pevných kombinací, a to: Piano, Mezzoforte, Forte, Fortissimo, Tutti. Všechny tyto kombinace se vypínají malou černou sklopkou umístěnou vedle. Vpravo jsou dále umístěny vypínač ručních rejstříků a vypínač jazýčků.

Nad pedálem je crescendový válec, zabírající stejnoměrně všechny rejstříky a spojky. Válec se ale v dnešní době takřka neuvžívá, jelikož zabírá i rejstříky značně rozladěné či jinak zvukově narušené. Vpravo na hracím stole si můžeme všimnout 12stupňové crescendové stupnice, která nám ukazuje momentální stav válce a slouží varhaníkovi pro přesnější dynamiku. Jeho vypínač je umístěn mezi tlačkami pod manuálem.

Vlevo od crescendového válce se nachází žaluzie pro druhý manuál. Nad pedálem vlevo jsou pak umístěny dvě spojky (II/P, I/P).

Varhany tu slouží převážně k liturgickým účelům. Již několik let za ně pravidelně zasedá ředitelka varhanního kůru, paní Ludmila Dittmannová, která před šesti lety vystřídala prof. Karla Bezdíčka. Ten zde hrával neuvěřitelných 72 let. Významným krokem pro obnovení liturgické hudby v Prostějově bylo založení nového Chrámového sboru v září roku 2005. Dirigentem se stal Tomáš Dittmann, syn Ludmily Dittmannové. Sbor působí v kostele dodnes a pravidelně účinkuje na mších. Jednou za rok bývá v rámci Prostějovských dnů hudby pořádán v kostele koncert, na kterém vždy zazní kromě sborových skladeb i několik varhanních děl.

Účastníci chrámové hudby si jsou vědomi špatného stavu nástroje a momentálně se dělá vše proto, aby byly varhany co nejdříve opraveny a nedocházelo tak k dalším poruchám. Uvažuje se dokonce i o větší rekonstrukci varhan, při níž by byly obohaceny o další manuál. Tato oprava je ale prozatím z finančních důvodů takřka nereálná.

1.2 Kostel sv. Jana Nepomuckého

Konvent Milosrdných bratří byl zbudován v letech 1739 – 1753, tehdejšími pány města, Lichtenštejny. Bylo použito místa, kde stával tzv. Žalkovský dvůr. Klášterní kostel byl postaven v letech 1751 – 1755. Interiér kostela byl vyzdoben cennými freskami, zvláště od místního mistra Františka Antonína Sebastiniho. Výzdoba kostela patří mezi to nejlepší z baroka, co lze ve městě nalézt. Kostel je vysvěcen sv. Janu z Nepomuku. V přilehlém klášteře bylo po založení zbudováno 18 lůžek pro nemocné, a tak tu tehdy vznikla první prostějovská nemocnice. Konvent s klášterním kostelem prošel mnoha těžkými obdobími. Jednalo se zejména o pruské války, 1. světovou válku a 2. světovou válku, jež byla pro kostel nejničivější. V listopadu 1943 byl konvent přeměněn na německý lazaret a v roce 1945 na ruský. Teprve po odchodu vojáků se Milosrdní vrátili. Nemocnice byla vyloupena a nacházela se v nepředstavitelném stavu, kostel však zůstal z větší části ušetřen. V roce 1942 byly pro válečné účely zrekvírovány všechny zvony. Později zde byly umístěny některé lékařské ordinace a domov důchodců. Dnes nacházíme klášterní kostel v obnovené kráse, zato prostory bývalého kláštera marně čekají na nutné opravy a začínají nebezpečně chátrat. (1)

V kostele se nachází snad nejvzácnější varhany na Prostějovsku. Jde o kvalitní hudební nástroj z roku 1756. Byly postaveny od Maxe Zachystala a Františka Čapka z Kremže nad Dunajem. Varhany měly původně 2 manuály, 28 hracích rejstříků a kolem 1200 píšťal. Více informací se nám o nástroji nedochovalo, neboť jediná dokumentace byla znehodnocena při povodních na konci 20. století. Nástroj byl během 2. světové války roku 1940 přestavěn firmou Rieger. Byl navržen Glatergotzem, absolventem vysoké varhanářské školy v Německu. Ze dvou nástrojů, navržených tímto výrobcem, je tento jediný dochovaný beze změn. (1)

Varhany mají původní hodnotný barokní prospekt z roku 1756, který je tvořen z tmavého dřeva. Výška varhanní skříně je 7 metrů. Skládá se ze dvou stupňovitě se zvedajících částí ukončených římsami. Varhany mají celkem 8 polí píšťališť, jejichž čelní stěny jsou hojně zdobeny zlatými řezbami s vegetabilními vzory. Na římskách jsou dva páry bílých barokních andílků držících hudební nástroje. I zábradlí kůru esteticky splývá s prospektem. Ten je ve stejném odstínu tmavého dřeva rozdělen do tří

částí. Každá část je orámovaná zlatými řezbami. Pohled na varhanní kůr působí majestátně s historickým nádechem. (1)

Hrací stůl varhan se nachází uprostřed kůru směrem k oltáři. Hned na první pohled je známo, že se jedná o udržovaný nástroj. Varhany mají elektricko-pneumatickou trakturu. Motor varhan je poměrně hlučný. Varhanní hru to však nijak zvlášť neovlivňuje, neboť je umístěn ve vedlejší místnosti. Varhany mají dva manuály s rozsahem C až g₃. Klávesy varhan mají poměrně hluboký ponor. U prvního manuálu vydává stisk kláves mírný odpor na rozdíl od druhého manuálu, kde se klávesy tisknou velmi lehce. Nevýhodou je pouze mírné „klapání“ kláves u druhého manuálu. Na klaviaturu se hraje příjemně a bez sebemenších problémů. Jednotlivé klávesy jsou mechanicky i zvukově vyrovnané. Pult na noty není výsuvný. Je osvětlen podélnou zářivkou stejně jako pedál.

Klaviatura pro nohy má rozsah C až f₁. Jednotlivé klávesy jsou uspořádány čistě paralelně. Černé klávesy jsou obloukovitě uzpůsobeny hráči. Na pedál se hraje pohodlně. Lavice varhaníka je posuvná, tudíž si ji hráč může uzpůsobit k příjemnému hraní pedálu.

Nad manuály je celá řada rejstříkových oranžových sklopek.

Dispozice:

I. manuál

Principál 8'

Kamzíkový roh 8'

Oktáva 4'

Měděná flétna 4'

Quinta 2 2/3'

Mixtura 4-6x

Trompeta 8'

I - I 4'

II. manuál

Flétnový principál 8'

Quintadena 8'

Unda maris 1-2x 8'

Principál 4'

Noční roh 4'

Blok-flétna 2'

Superquinta 1 1/3

Sesquialtera 2x

Cimbál 3x

Zakřivený roh 8'

Šalmaj 4'

II – II 4´

II – II 16´

Pedál

Subbas 16´

Jemný bas 16´

Principál-flétna 8´

Pedálová mixtura 6x

Líbezný pozoun 16´

Šalmaj 4´

Mezi rejstříky se nachází také spojky: II/P 8´, I/P 8´, II/I 8´, II/I 4´, II/I 16´.

Uprostřed pod manuály mají varhany také několik pevných kombinací označených žlutými tlačítky. Jedná se o Piano, Mezzoforte, Forte a Tutti. Všechny kombinace podle mého názoru odpovídají zvukově i silou jejím nadpisům. Vpravo vedle pevných kombinací je tlačítko, kterým můžeme jakoukoli pevnou kombinaci vypnout. Dále je ve stejné řadě také tlačka vypínající jazykové rejstříky a tlačka sloužící jako tremolo druhého manuálu. V řadě nalevo jsou zabudovány tlačky jako zapínače dvou volných kombinací, které najdeme nad manuálem jako dvě řady bílých táhel.

Nad pedálem uprostřed je crescendový válec. Jeho 12stupňová stupnice je umístěna napravo nad manuály. Nalevo od válce je umístěna šlapka sloužící k jeho vypnutí. Napravo od válce je umístěna žaluzie pro druhý manuál.

Zvuk jednotlivých rejstříků zní velmi příjemně a vyrovnaně. Na varhany je možné interpretovat uspokojivě skladby snad všech hudebních etap a je pouze na varhaníkovi, jaký repertoár si zvolí.

Při sobotních mších za varhanami usedá nejčastěji mladý varhaník Ondřej Mucha, který tu poměrně často pořádá vlastní koncerty. Kostel sv. Jana Nepomuckého nemá vlastní scholu ani sbor. Pravidelně tu ale při mších svatých účinkuje sbor farnosti sv. Petra a Pavla z Prostějova či chrámový sbor z Želče u Prostějova pod vedením Václava Večeře.

Varhany jsou ve velmi dobrém stavu a patří momentálně mezi nejlépe udržované varhany v Prostějově. Není divu, že se v kostele poměrně často konají i varhanní

koncerty. V poslední době se tu představili varhaníci jako např. Václav Uhlíř, Karel Hiner či Věra Heřmanová.

1.3 Kostel svatých Petra a Pavla

První písemná zmínka o kostele sv. Petra a Pavla je z roku 1475 v Nejstarší městské knize prostějovské. Po tomto datu jsou písemné zprávy o kostele i faře již častější. Jaká byla původní podoba kostela, jehož založení je odhadováno na 12. až 13. století, není zřejmé. V 15. století kostel vyhořel. Po dokončení obnovy kostela sv. Kříže, zničeného husity v roce 1430, byla samostatná farnost u sv. Petra a Pavla v roce 1588 zrušena a kostel se stal filiálním. V letech 1728 až 1730 byl původní kostelík celkově přestavěn a rozšířen. Pod kostelem byla při přestavbě vybudována krypta. Přestavěný kostel měl novou vysokou věž. Hlavní oltář byl dřevěný a v roce 1731 na něj bylo umístěno vzácné sousoší „Poslední večeře Páně“ od významného olomouckého sochaře O. Zahnera, zhotovené po roce 1703. Za oltářem byl obraz Panny Marie svatotomášské. Později byl nahrazen oltářním obrazem sv. Petra v okovech. Došlo tak k nesouhlasu zasvěcení kostela s hlavním oltářem. Teprve v roce 1736 byl první boční oltář na evangelní straně lodi zasvěcen patronům kostela sv. Petru a Pavlu. V roce 1740 byla věž kostela stržena silnou vichřicí. Místo ní byla postavena jen věžička ve tvaru nízkého čtyřbokého jehlanu, která byla na kostele dvě stě let. Až v roce 1940, při celkové opravě kostela, byla tato věžička nahrazena současnou zvýšenou věží s kopulí. V roce 1941 byl dřevěný hlavní oltář nahrazen novým mramorovým oltářem dle návrhu K. Madlmayra. Na věži kostela se vypíná nejstarší zvon v Prostějově zasvěcený sv. Petru a Pavlu. Zvon pochází z roku 1506 a váží 300 kg. Na věži byly celkem čtyři zvony, tři z nich však byly zrekvírovány za 1. a 2. světové války. Od roku 1934 působí při tomto kostele Společnost Božského Spasitele – salvatoriáni. Ti dosáhli obnovení samostatné farnosti v roce 1938. (2, 6)

Původní varhany byly zhotoveny v roce 1884 firmou bratří Riegrů z Krnova. Měly 297 píšťal, z toho 246 kovových a 51 dřevěných. Byly to poměrně menší jednomanuálové varhany, které měly pět rejstříků v manuálu a jeden v pedále. Varhany měly pedálovou spojku a jejich traktura byla mechanická. (2)

Dispozice původních varhan

Manuál

Principal 8´

Salicional 8´

Gedeckt 8´

Octave 4´

Dolce 4´

Pedál

Subbas 16´

Varhany měly spojku Pedal – Coppel a jednu pevnou kombinaci Forte. Jednalo se o nožní tlačky. Tyto varhany sloužily každodenně liturgickým účelům více než padesát let, a tak není divu, že se v roce 1943 připravovala jejich velká generální oprava, která se ale nakonec neuskutečnila. Varhany pomalu, ale jistě chátraly a jejich stav se neustále zhoršoval. Další jejich generální oprava byla plánována v roce 1956. Návrh na opravu byl už dokonce zpracován včetně stanovení ceny, avšak oprava se znovu neuskutečnila pro celkově neutěšené poměry tehdejších let. Nová iniciativa přišla až v roce 1998, kdy bylo dokonce založeno Sdružení pro stavbu nových varhan v kostele sv. Petra a Pavla. Na opravu varhan bylo již pozdě, neboť varhany se nyní nacházely v natolik špatném stavu, že by jejich oprava byla náročnější než stavba varhan nových. Pro stavbu nových varhan přispěl i fakt, že staré varhany svou velikostí plně neodpovídaly kostelnímu interiéru. A tak bylo rozhodnuto postavit nástroj nový a větší. Z původních varhan byla ponechána pouze varhanní skříň. Nové varhany vyrobila místní rodinná firma Vladimíra Grygara z Vrahovic, místní části Prostějova, která navíc darovala velký finanční příspěvek k pokrytí nákladů na jejich výrobu. Kolaudace varhan proběhla 13. listopadu 2001 a v prosinci téhož roku se konaly čtyři varhanní koncerty. (13)

Varhanní prospekt s šířkou 330 cm lze rozdělit do čtyř polí obloukovitých píšťališť. Čelní píšťaly z řad principálů jsou speciálně leštěné. V hrací skříni je dohromady 894 píšťal, z toho 70 píšťal je dřevěných. Největší dřevěná píšťala měří 256 cm, nejmenší 42 cm. Největší kovová píšťala měří 248 cm a nejmenší 1,2 cm. Prospekt je zdoben skromně, ale vkusně. Pouze v jeho horní části jsou užity pozlacené řezby

dodávající prospektu slavnostní ráz. Vyroben je ze světlého dřeva, a tak vkusně zapadá do celkového interiéru kostela.

Hrací stůl umístěný uprostřed kůru je zapuštěn do prospektu varhan, jež mají elektrickou trakturu a kuželkovou vzdušnicí. Varhany se zapínají vpravo od manuálu klíčem, kterým se zapíná současně osvětlení manuálů i pedálu. Jedná se o dvoumanuálový nástroj s rozsahem manuálů C až g₃. Na klávesy se hraje zlehka a příjemně, přestože je ponor kláves poměrně hluboký. Nad klávesami se nachází varhanní pult s rámovou konstrukcí. Je zabudován do varhanní skříně, tudíž není posuvný, ale je dostatečně blízko k hráči. Varhaník by tedy neměl mít problém se čtením not.

Klaviatura pro nohy má rozsah C až g₁. Jednotlivé klávesy jsou uspořádány čistě paralelně. Černé klávesy jsou obloukovitě přizpůsobeny hráči. I pedál má poměrně hluboký ponor a navíc si musí dát varhaník pozor na mírné „klapání“ kláves. Naštěstí se na pedál hraje poměrně zlehka, tudíž jde i mechanické „klapání“ omezit takřka na minimum. Varhanní lavice je v plné délce výškově nastavitelná a samozřejmě jde přizpůsobit i její vzdálenost od varhanního stolu.

Napravo od manuálů jsou umístěna poměrně velká dřevěná táhla, rejstříky.

Dispozice

I. manuál

Principal 8´

Kryt 8´

Oktáva 4´

Superoktáva 2´

Mixtura 1 1/3´

II. manuál

Copula 8´

Salicionál 8´

Copula 4´

Kamziční roh 2´

Kvinta 1 1/3´

Cimbál 1/2´

Pedál

Subbas 16´

Bourdon 8´

Mezi rejstříky jsou umístěny také spojky, jedná se o: II/I 8'', II/P 8'a I/P 8'. Žádná další pomocná zařízení varhany neobsahují.

Zvuk varhan je velice líbivý a vhodně uzpůsobený prostoru celého kostela. Na varhanách jsem neshledala ani po mechanické stránce žádnou podstatnou závadu a jsem přesvědčena, že by se varhany mohly užívat pro příležitostné účely i jako koncertní nástroj. Dříve tomu tak i bylo, ale poslední dobou se na varhany téměř žádné koncerty neprovozují.

Při mších svatých za varhanami zasedá od roku 1979 Marie Hejdušková, která je současně dirigentkou místního chrámového sboru. Je třeba zmínit, že Marie Hejdušková převzala před několika lety řízení sboru po svém otci Karlu Hejduškovi, který se zapřičinil o velký rozkvět chrámové hudby právě v tomto kostele. Chrámový sbor kostela sv. Petra a Pavla má v Prostějově vybudovanou velkou tradici.

1.4 Kostel svatých Cyrila a Metoděje

Kapucínský kostel a klášter byl založen v prostějovském brněnském předměstí v letech 1756 až 1762. Původně se jednalo o typický kapucínský kostel bez věžiště. Vysvěcen byl sv. Barboře. Klášter u kostela přestal existovat po reformě Františka Josefa v roce 1884. V letech 1902 až 1903 prošel celý areál novobarokní přestavbou. Dnes je kostel zasvěcen sv. Cyrilu a Metodějovi. V prostorách kláštera dnes sídlí speciální mateřská a základní škola. (7)

První varhany zde byly zakoupeny rolnickou sladovnou v Prostějově v roce 1903 od firmy Jan Tuček v Kutné Hoře za 5000 K. Sladovna varhany darem věnovala právě do kostela svatých Cyrila a Metoděje. Varhany byly dvoumanuálové, měly 18 rejstříků a 964 píšťal. Po 1. světové válce se ale zjistilo, že vojenská správa z varhan odebrala 36 cínových píšťal. Netrvalo dlouho a firma Tuček roku 1926 nahradila tyto píšťaly zcela novými. Celková generální oprava pak byla provedena v roce 1934. V té době varhany sloužily liturgii již přes 30 let. I následujících 40 let, do uzavření kostela, patřily varhany mezi jedny z nejlepších na Prostějovsku. Po jeho znovuotevření byly ovšem varhany nalezeny ve zbitém stavu. Až zpětně se zjistilo, že v době jeho uzavření sloužily kostelní prostory jako domov pro vandaly a bezdomovce, kteří tu hledali své útočiště. Varhany v té době byly zcela nepoužitelné pro liturgické i jiné účely, a tak byly narychlo opraveny alespoň čtyři rejstříky Aloisem Vránou, aby varhany i nadále mohly doprovázet mše. Ten zanedlouho přišel i s nápadem stavby zcela nových varhan, což bylo s nadšením přijato. Tehdejší varhany byly tedy zničeny a rozebrány a namísto nich postavil Alois Vrána zcela novou hrací skříň. To bylo ale vše, co mladý varhanář pro stavbu nových varhan podnikl. Nejspíš byl až moc mladý a nezkušený na to, aby se zhostil tak obtížného úkolu, jako stavba nových varhan bezesporu je. Nikdo se dále neměl k tomu, aby jeho práci dokončil. V roce 1992 nezbylo tamějším farářům nic jiného, než celou situaci vyřešit zakoupením nových digitálních varhan Viscount Domus 1232, které byly vestavěny do zábradlí kůru. Prospekt varhan nyní vypadá velice hezky a členitě. Přímou v prospektu můžeme spatřit 27 kovových leštěných píšťal uspořádaných do nejrůznějších oblouků a tvarů. Po bokách prospektu je dokonce umístěna trojice dřevěných píšťal. Prospekt má také

samostatný pozitiv vkusně zabudovaný do zábradlí kůru obsahující drobnější kovové píšťaly. Je tedy až paradoxem, že celý tento skvostný prospekt je pouze imitace skutečných varhan. Do hrací skříně se místo dalších píšťal zabudovalo 25 reproduktorů, které se postaraly o ozvučení kostela. Ke stavbě nových píšťalových varhan zatím nedošlo a ani to není v nejbližších letech v plánu. K nelibosti všem prostějovským varhaníkům, nejsou ani nynější digitální varhany zcela v pořádku. Několik rejstříků neustále vypadává a i některé pedálové klávesy nehrají tak, jak by měly. (7)

Na varhany tu převážně hrává Ludmila Dittmannová, ředitelka kůru z kostela Povýšení sv. Kříže.

Dispozice původních varhan

I. manuál

Bourdon 16´

Salicional 8´

Kryt 8´

Mixtura 2 2/3´ 4x

Principal 8´

Viola di gamba 8´

Dolce 4´

Oktáva 4´

II. manuál

Flétna 8´

Fugara 4´

Principal 8´

Dulciane 8´

Vox coelestis 8´

Pedál

Subbas 16´

Trombe 16´

Violoncello 16´

Violonbas 16´

2 Varhany v okolí Prostějova

2.1 Brodek u Prostějova

Brodek u Prostějova se rozprostírá v jižní části prostějovského okresu na rozhraní Hané a podhůří Českomoravské vrchoviny. K Brodku patří též osada Sněhotice, která byla do roku 1960 samostatnou obcí. Poprvé se Brodek připomíná v roce 1334. Ve 14. století Brodek velmi vzkvétal a stal se městysem. Chloubou městečka je kromě kostela Povýšení sv. Kříže i zámek, postavený v roce 1685. Do známé podoby byl přestavěn až po roce 1707. Zámek měl bohaté sbírky obrazů, rytin, nádobí, barokního a rokokového nábytku i cennou knihovnu. (50)

Kostel Povýšení sv. Kříže stojí uprostřed náměstí. První zpráva o kostele je z roku 1599, ale je jisté, že byl kostel založen již dříve. V 17. a 18. století byl pod farností nedalekých Otaslavic. Obec dlouho usilovala o zřízení samostatné duchovní správy. To se podařilo až roku 1785. Jak vypadal kostel v původní podobě, není známo. Dnešní vzhled získal až díky šlechtické rodině z Kleinburgu, jak dokládá i památná deska nad vchodem do kostela. Barokní stavba byla dokončena roku 1726. Posvěcen byl však kostel již dříve, a to roku 1721. V kostele se konají pravidelně mše svaté v pondělí, ve středu a v neděli. (33)

Na kůru kostela byly postaveny v lednu roku 1895 nové varhany pneumatického systému. Varhany dodali bratři Braunerovi z Uničova. Nástroj měl 12 rejstříků (3 pedálové a 9 manuálových) a 725 píšťal (196 dřevěných a 529 kovových). První oprava se na varhanách konala roku 1936 v rámci oprav celého kostela. Varhany byly očištěny a některé jejich části i pozlaceny. Další větší oprava byla provedena v roce 1946. V té době byly již varhany v natolik špatném stavu, že mše svaté byly doprovázeny na harmonium. V roce 1965 varhany prodělaly další generální opravu, při které bylo pořízeno 25 nových píšťal v ceně 3860 Kčs. Od té doby varhany prošly i dalšími opravami, z nichž největší proběhla roku 1986. (8)

Prospekt varhan místního kostela vypadá velice zachovale a na první pohled by se mohlo zdát, že se jedná o novější nástroj v provedení nejrůznějších odstínů hnědé

dřeva. Celý prospekt je členěn do pěti píšťališť obloukovitého tvaru. Největší a prostorově vystouplé je píšťaliště uprostřed, na jehož vrchní části můžeme spatřit zdobenou kopuli z tmavého dřeva, jež skýtá poměrně nenápadný nápis „Lauda Dominus“. Její dominantou krom nápisu jsou také nad sebou umístěny dva stříbrné kříže. Po levé i pravé straně jsou dále umístěny dvě píšťaliště s poměrně malými píšťalami. Navazují na ně z obou stran opět větší píšťaliště, kde píšťaly tvoří atypicky zahnutý čtvrtkruh směrem dovnitř prospektu. Píšťaliště jsou mezi sebou vzájemně odděleny ozdobnými plastickými sloupy. Na horní části prospektu se rozprostírá nad krajními píšťališti zdobené dvacetimetrové zábradlí z tmavého dřeva, které je vždy nad plastickým sloupem odděleno stříbrným kuzelem. Celý prospekt ve své šířce 340 cm a výšce 500 cm působí velkolepě a slavnostně, díky čemuž se stal pro místní občany chloubou kostela.

Hrací stůl se nachází uprostřed kůru směrem k oltáři. Varhany se zapínají vlevo pod klaviaturou a jejich tichý motor je sotva slyšitelný. Varhany mají jeden manuál široký 78 cm s výškovým rozsahem C až g₃. Stisk kláves je lehký, přestože se jedná o mechanickou trakturu. Klávesy mají ale poměrně hluboký volný chod (cca. 1 cm).

Pedál je tu široký 104 cm s rozsahem C až d₁. Jedná se o čistě paralelní typ pedálu ze světlého dřeva. Lavice pro hráče je tu posouvací, tudíž si ji hráč může před hrou upravit tak, aby na pedál příjemně dosáhl.

Vedle manuálů se nachází po obou stranách také svislá ruční táhla, zvaná rejstříky.

Dispozice

1. manuál

Gedeckt 8' C.

Gemshorn 4' c.

Bourdun 16' v. C.

Mixtur 2 2/3 g.

Octave 4' c.

Principál 8' C.

Hohlflöte 8' C.

Pedál

Violon 16'

Subbass 16'

Principál 8'

Vox angelic 8' v. C.

Salicionál 8' C.

Mezi rejstříky vlevo je umístěna spojka Octav coppel, která však již delší čas není v provozu. Mezi rejstříky v pravé části od klaviatury se nachází spojka Pedal coppel, která však zabírá pouze na některé tóny.

Barvy jednotlivých rejstříků jsou poměrně hezké na poslech, ale tuto výhodu zastírá skutečnost, že varhany jsou celkově ve velice špatném stavu. Snad ve všech rejstřících se najde na klaviatuře tón, na kterém daný rejstřík nezabírá, hlavně ve vrchních nebo spodních polohách. Některé klávesy v manuálu (gis₁, od cis₃ nahoru skoro vše) nehrají vůbec.

Velké problémy spočívají také v pedále. Pedál se totiž velice opoždí a tóny jsou hodně nevyrovnané. I zde můžeme najít několik kláves, které nezní vůbec anebo na ně zabírá pouze některý rejstřík. Při hře na pedál se také často stane, že některý tón zůstane znít i po puštění klávesy. Troufám si říct, že hra s pedálem za tohoto stavu nástroje je téměř nemožná.

Z neutěšeného stavu nástroje je nešťastná hlavně místní mladá varhanice Lucie Ševrová, jež vystřídala před necelým rokem varhanici Libánkovou, která tu pravidelně hrávala při mších více jak 50 let a i nyní si přijde na varhany občas zahrát. Při mších Lucie Ševrová tedy používá k doprovodu písni jen některé rejstříky a pedál již nepoužívá vůbec. Místní obyvatelé se snaží liturgickou hudbu při mších zpestřit tedy alespoň místní scholou složenou z mladých středoškolských a vysokoškolských studentů, kteří svůj zpěv doprovázejí převážně kytarami, flétnami, klávesami a jinými nástroji. Místní schola se tu po čtrnácti dnech střídá také se sborem starší generace, jejichž zpěv je doprovázen varhanami. Všichni účinkující na kůru si jsou vědomi špatného stavu nástroje a již delší čas se tu plánují opravy varhan. Bohužel k tomu zatím z nedostatku financí nedošlo. (30)

2.2 Čehovice

Obec Čehovice se nachází nedaleko okresního města Prostějov. První zmínka se o obci objevuje již v roce 1299. Ve 14. a 15. st. se objevují v listinách různé názvy pro tuto obec – Czichowicz, Czyhowicz, Čihovice. V roce 1577 Čehovicím Vratislav z Pernštejna propůjčil erb a znamení na pečeť, jen málo obcí se může pyšnit takovými dokumenty. Brzy po začátku třicetileté války byly Čehovice vypáleny a zničeny, proto se znovu od základu vystavěly, ale tentokrát o 1 km níže. Na původním místě, kde vesnice stála, stojí dosud na památku kaplička sv. Prokopa. (54)

Významnou historickou i kulturní památkou obce byl kostel sv. Prokopa pocházející snad z roku 1423, stával uprostřed hřbitova a při vypálení obce roku 1623 vyhořel. Nebyl však totálně zničen. V roce 1784 byl vystavěn nový hřbitov v nových Čehovicích a původní kostel byl zbořen. Roku 1820 byly nové Čehovice zničeny požárem a nový kostel sv. Prokopa byl postaven v josefínském slohu v letech 1788 až 1789. Pozdně barokní kostel stojí uprostřed návsi na zelené ploše. Jedná se o orientovanou stavbu, obdélníkovitého půdorysu, uvnitř nádherně vyzdobenou. Na kostele byly později, v 19. století, provedeny úpravy a další následovaly po 2. světové válce. V kostele se nyní konají pravidelně mše svaté ve čtvrtek a v neděli. (42)

Na kůru kostela dříve stávaly dvoumanuálové varhany s pneumatickou trakturou z dílny Jana Tučka z Kutné Hory. Jednalo se o opus 432. Rozsah obou manuálů byl C až g₃, rozsah pedálu se pohyboval C až f₁, chromaticky. Nástroj měl dohromady 15 znějících rejstříků. (22)

Dispozice původních varhan

1. manuál

Principál 8´

Kryt 8´

Salicionál 8´

Oktáva 4´

Mixtura 2 2/3´

2. manuál

Klarinet lab. 8´

Gamba 8´

Aeolina 8´

Vox coelest. 8´

Flétna rour. 4´

I – I 16'	Flétna kvint. 2 2/3'
I – I 4'	Flageolet 2'
	Hoboj /lab./ 8'
	II – II 4'
	II – II 16'

Pedál

Soubbas 16'

Cello 8'

Varhany měly také několik spojek: II/I 16', II/I 8', II/I 4', I/P 8', II/P 8' a pevných kombinací: PP, P, MF, F, TT. Mezi další pomocná zařízení těchto varhan patří crescendový válec se stupnicovým ukazatelem a tremolo, které sloužilo pro celý nástroj. (22)

Již v roce 1977 byl ale kovový píšťalový materiál silně oxidován a velké problémy dělala také pneumatická traktura, takže docházelo často k trvalému pískání. Další nevýhodou bylo, že varhany měly ventilátor malého výkonu, takže při hře s větším počtem rejstříků a tónů se většinou stalo, že byl měch prázdný. Celý nástroj byl také napaden červotoči. (22)

Místo opravy starého nástroje tu byl v roce 1980 postaven nový nástroj Karlem Zadákem z Brna. Jednalo se o opus 11. Tyto varhany tu stojí dodnes. (22)

Již při pohledu na kůr kostela můžeme z prospektu varhan jednoznačně vyčíst, že se jedná o poměrně nový moderní nástroj. Prospekt je rozdělen na dvě části. Jednotlivé na první pohled stejné díly jsou od sebe vzdáleny více než 3 m a každý z dílů je symetrický. Laik by si mohl myslet, že se na kůru nachází dvojice varhan, pokud by si nevšiml společného hracího stolu, který je umístěn mezi oběma částmi prospektu. Další zajímavost na prospektu varhan představuje skutečnost, že jeho ozdobou jsou pouze leštěné píšťaly. Na prospektu nelze spatřit ani kousek dřeva či jiných ozdob.

Hrací stůl se nachází uprostřed kůru směrem k oltáři mezi prospektem. Varhany se zapínají vlevo na hracím stole zeleným otočným knoflíkem.

Jedná se o dvoumanuálové varhany. Oba manuály jsou široké 78 cm a mají rozsah C až g₃. Jednotlivé klávesy mají poměrně lehký stisk, přestože se jedná o

varhany s mechanickou trakturou. Nad hracím stolem je umístěn umělohmotný průhledný notový pult. Osvětlení hracího stolu je řešeno malým lustrem nad varhanami, který visí přímo ze stropu kostela.

Klaviatura pro nohy zaujímá šířku 110 cm s rozsahem C až f₁. Jedná se o klaviaturu paralelního typu, jen půltóny jsou obloukovitě přizpůsobeny hráči. Stisk všech pedálových kláves je vyrovnaný a na hru nohou si tu varhaník velice lehko zvykne. Vzdálenost od hracího stolu si varhaník přizpůsobí díky posouvací varhanní lavici.

Nad manuály se nachází řada žlutých sklopek, tzv. rejstříků.

Dispozice

1. manuál

Principál 8'

Salicionál 8'

Octava 4'

Super octava 2'

Mixtura 1 1/3'

I – I 4'

2. manuál

Kryt 8'

Voix coelestis 8'

Flétna trubicová 4'

Kvinta 2 2/3'

Flétna syčivá 1'

II – II 4'

Pedál

Subbas 16'

Cello 8'

Mezi rejstříky se také nachází spojky: II/I 8', II/I 4', II/I 16', I/P 8', II/P 8' a tremolo pro druhý manuál. Nad všemi rejstříky můžeme spatřit drobná zelená táhla užívající se jako volné kombinace. Pod manuály uprostřed je umístěno několik zelených tlaček, které tu mají funkci kombinací pevných, a to: Forte, Pleno a Tutti. Nalevo od nich se nalézá černá tlačka sloužící jako jejich vypínač. Ve stejné řadě napravo můžeme ještě objevit zelenou tlačku, kterou se zapíná volná kombinace. Její vypnutí zajistíme stejnou tlačkou jako u vypnutí pevných kombinací.

Rejstříky prvního manuálu zní v základních polohách poměrně vyrovnaně a hezky. Problém nastává převážně ve vyšších polohách, při nichž i základní rejstříky nezabírají na některé klávesy. Druhý manuál je takřka nepoužitelný, jelikož převážná většina kláves nehraje vůbec. Také jsou tóny na druhém manuálu značně rozladěné. Velké nesrovnalosti najdeme i v pedále, který zabírá velice nepřesně a pouze v základních polohách.

Varhany tu slouží pouze k liturgickým účelům. Nedělní mše tu doprovází Jana Nesvadbíková, která sem každou neděli dojíždí z Klenovic na Hané. Ve všední dny se tu převážně slouží tiché mše. Liturgickou hudbu zde nepovznáší ani žádný místní sbor, protože není dostatek zájemců. Je velká škoda, že tato obec nemá místního varhaníka, jenž by se o varhany staral. Tato skutečnost se viditelně odráží na špatném technickém stavu nástroje. Varhany přímo volají po opravě, ale žádná není pro nedostatek zájmu i financí v plánu. (22)

2.3 Klenovice na Hané

Klenovice na Hané jsou větší zemědělskou obcí s 830 obyvateli a najdeme ji v oblasti Hané, jihovýchodním směrem od města Prostějov. Klenovice se rozkládají na levém břehu řeky Valová. První písemná zmínka o obci je z roku 1309, ale podle archeologických průzkumů bylo území dnešní obce osídleno již mnohem dříve. (43)

Dominantou obce je barokní kostel svatého Bartoloměje a jeho dnešní podoba spadá do roku 1847. První zmínka o kostele v Klenovicích na Hané pochází z roku 1350. V roce 1916 byly pro válečné účely odebrány vzácné historické kostelní zvony. Po válce byla následně provedena generální oprava kostela, pořízeny nové zvony a opraveny věžní hodiny. Roku 1947 farní kostel vyhořel a po obnově byl konsekrován roku 1948. Nyní se tu konají pravidelné mše svaté ve čtvrtek, v sobotu a neděli. (43)

Kostel se může pyšnit zcela novými varhanami, které byly zakoupeny a dovezeny z Německa z dílny Orgelbauansfalt & Harmoniumfabrik v roce 2008. Jedná se o opus Platting 363. Následujícího roku byly v půli srpna vysvěceny a již více než rok tu slouží jak k liturgickým účelům, tak i k různým koncertům. Varhany byly pořízeny za 300 000 Kč a sponzoroval je významný podnikatel - Ing. Jaromír Petružela z Prahy - jenž má ke Klenovicím na Hané citový osobní vztah.

Hned při pohledu na kůr kostela je na první pohled znát, že se jedná o poměrně nové varhany s moderním prospektem. Ozdobu prospektu tvoří pouze samotné píšťaly. Jedná se o 43 vedle sebe umístěných leštěných píšťal z principálových řad. Spodní část prospektu je tvořena z hnědého dřeva. Varhany na nás působí jednoduchým prostým dojmem a svým zevnějškem velice vhodně zapadají do interiéru celého kostela. Na levé části kůru je nyní možno spatřit další prospekt varhan, kterému ale chybí podstatná funkční část, a to samotné píšťaly. Jedná se o schránku varhan, které tu sloužily do doby zakoupení varhan současných. Památkáři nařídili, že je nutno prospekt prozatím uchovávat přímo na kůru kostela.

Hrací stůl současných varhan je umístěn uprostřed kůru směrem k oltáři. Je vytvořen ze stejného odstínu dřeva jako spodní část prospektu, tudíž při pohledu zdola s prospektem varhan takřka splývá. Jedná se tu o dvoumanuálový nástroj, jehož jednotlivé klávesnice jsou široké 78 cm s rozsahem C až g₃. Stisk všech kláves je

naprosto vyrovnaný. Jelikož se jedná o mechanickou trakturu, je třeba si dát v jemnějších částech skladeb pozor na mírné „klapání“ kláves, kterému se však dá lehko předejít uzpůsobením hry. Varhany se zapínají otočením klíče umístěným vlevo od manuálů. Motor varhan je téměř neslyšitelný. Hrací stůl má samostatný pult na noty, který však není výsuvný, osvětlen je moderní bílou zářivkou umístěnou přímo na hracím stole.

Klaviatura pro nohy je široká 115 cm rozsahu C až f₁. Jedná se o pedál paralelního typu, pouze půltóny jsou obloukovitě přizpůsobeny hráči. Na pedál se hraje velice příjemně a zlehka. Lavice u varhan je posuvná, tudíž si ji každý hráč může nastavit dle svých vlastních potřeb. Nad pedálem jsou dvě zářivky, umístěné podél nožní klaviatury, automaticky se zapínající spolu s varhanami. Na celý pedál je tedy přehledně vidět.

Nad manuály jsou umístěny po celé délce béžové sklopy mající funkci rejstříků.

Dispozice

1. manuál

Mixtur 2 2/3' 3-4 fach

Oktav 4'

Prinzipal 8'

Quintatön 8'

Spitzflöte 8'

Rohrflöte 4'

2. manuál

Oboe 8'

Gemshorn 8'

Gedeckt 8'

Salizional 8'

Nachthorn 4'

Rohrquint 2 2/3'

Blockflöte 2'

Terzflöte 1 3/5'

Pedál

Zartbass 16'

Subbass 16'

Octavbass 8'

Contrabass 16'

Mezi rejstříky jsou také umístěny spojky. Jedná se o:

Manualkoppel II/I

Oberoktav – Koppel II/I

Unteroctav – Koppel II/I

Nad řadou rejstříků se nachází drobné béžové tlačky, které mají funkci volné kombinace. Ty mají svůj zapínač a vypínač v řadě tlaček umístěných pod manuály. V této řadě se objevuje také pevná kombinace varhan, jedná se o Tutti. Poslední tlačka tu slouží jako vypínač crescendového válce, umístěného uprostřed nad pedálem. Crescendový válec má svoji stupnici, nacházející se nad rejstříky, jež je pro přesnější ovládní označena čísly 1 až 20, od Piana až po Fortissimo. Vedle crescendového válce se nachází žaluzie sloužící druhému manuálu.

Varhany se nacházejí ve výborném stavu a neshledala jsem na nich momentálně žádnou závadu. Jelikož je v kostele i velice příjemná akustika, myslím si, že hrát na tyto varhany je pro každého varhaníka potěšením. Příjemný prožitek se skýtá ale samozřejmě i straně posluchačů. Varhany jsou nyní zaneprázdněny celou řadou koncertů. Jeden z posledních významných koncertů se tu uskutečnil na konci srpna 2010, kdy za varhanami usedl brněnský varhaník Petr Kolář. I ten si nástroj nemohl vynachválit.

Varhany tu ale samozřejmě slouží převážně k liturgickým účelům. Při nedělních mších hrává na varhany již několik let Jana Nesvadbíková. Liturgickou hudbu rozvíjí v kostele i místní schola, která se pravidelně podílí na mších. Doufám, že o varhany bude i nadále dobře pečováno a budou v kostele ještě dlouhý čas sloužit. (23)

2.4 Kostelec na Hané

Kostelec na Hané je malé město ležící u říčky Romže asi 5 km severozápadně od Prostějova. Kostelec na Hané se nachází na východním úpatí Dražanské vrchoviny a je ze severu chráněn masivem Velkého Kosíře. První písemná zmínka o Kostelci na Hané pochází z roku 1273. Status města získal v roce 1970, v současné době má asi 2900 obyvatel. Název Kostelec je odvozen od latinského slova „castellum“, což znamená zděné nebo dřevěné chráněné a opevněné sídlo. V dřívějších dobách mělo město postupně název Kostelec, Kostelec nad řekou Romží blíže města Prostějova a Kostelec u Prostějova. Svůj nynější název "Kostelec na Hané" získalo v roce 1918. Kostelec na Hané měl vždy důležité místo i v církevní správě. Zdejší fara se připomíná již roku 1407, farní matriky jsou zachovány od roku 1653. Farní kostel sv. Jakuba St. představuje vzácnou barokní stavbu z poloviny 18. století. K cenným stavitelským památkám patří kromě kostela také budova radnice z roku 1771, přestavěná v roce 1895 zhruba do dnešní podoby. (49)

Jak bylo archeologicky zjištěno, na místě dnešního kostela původně stával románský kostel, byl menší a zaujímal pouze místo dnešní věže. Roku 1740 byly položeny základy kostela nového a původní byl roku 1754 zbořen. Nový kostel sv. Jakuba Staršího byl dokončen a vysvěcen v roce 1772. Na hlavním oltáři se rozprostírá obraz sv. apoštola Jakuba Staršího, přivezený z Valtic a vytvořený Antonem Komarkem roku 1848. Nad svatostánkem je umístěn obraz Panny Marie s Ježíškem z 18. století, který je přenesen ze zrušeného kláštera nedaleké obce Kaple. Další čtyři oltáře jsou zasvěceny Sv. Janu Nepomuckému, Sv. Anně, třetí boční oltář tvoří Ukřižování a čtvrtý Pietu. K zajímavostem kostela patří bezesporu socha sv. Isidora Madridského v hanáckém kroji, která je umístěna na bočním oltáři sv. Jana Nepomuckého, a socha sv. Metoděje křtícího knížete Bořivoje nad novou křtitelnicí. Věž pochází z roku 1848. Kolem kostela býval hřbitov, který byl ale roku 1912 zrušen. (34)

Původní varhany pocházely z roku 1759. Byly postaveny varhanářem Janem Jiřím Schwarzem, který působil v městě Libavé. Jednalo se dvoumanuálový nástroj s 15 rejstříky. Hrací stůl byl umístěn tak, aby varhaník viděl na oltář. Varhany měly mechanickou trakturu a zásuvkovou vzdušnici. V té době byly zakoupeny za 750

zlatých. Původně měly varhany také nižší ladění. Až v roce 1804 byly přeladěny o půl tón výše. (11, 12)

Dispozice původních varhan

I. manuál

Principal 8' von feinen Zinn

Salecinal 8'

Quinta dena gedeckt 8'

Octava 4'

Quinta 3'

Super octava 2'

Mixtur 4fach 1 1/3'

II. manuál

Flaut Major 8'

Flaut Minor 4'

Triuna oder Fugara 4'

Principal 2' von feinen Zinn

Pedál

Bordun Bass von Holtz gedeckt 16'

Principal Bass von feinen Zinn ins Gesicht 8'

Quint Bass von Holtz offen 6'

Octav Bass von feinen Zinn 4'

Varhany se ale nedochovaly, protože byly zničeny červotočem. Proto se nahradily novými, které roku 1899 postavil varhanář z Kutné Hory Jan Tuček pod opusovým číslem 404. Další jejich oprava proběhla v roce 1972 a generální v letech 1982-1985. (14)

Varhany mají monumentální nádherný prospekt široký přes celý kůr. V čelní stěně prospektu můžeme vidět až 96 píšťal. Prospekt je rozdělen do sedmi polí píšťališť. Krajiní píšťaliště jsou tvořena pouze píšťalami stupňovitě stoupajícími. Prostředních pět píšťališť je umístěno v mohutných bohatě zdobených rámech. Největší okrasou jsou právě horní části těchto rámců, kde můžeme spatřit velkolepé řezby. Prospekt varhan je také uzpůsoben zajímavě prostorově, a to tak, že největší prostřední píšťaliště je půlkruhovitě vystouplé a zasahuje tak nad hrací stůl nástroje. Celý prospekt je zbarven

do dvou odstínů světlého dřeva stejně tak jako i zábradlí kůru a zadní stěna kostela. Prospekt varhan tedy celkově do interiéru velice vkusně zapadá.

Hrací stůl je umístěn uprostřed kůru směrem k oltáři. Varhany se zapínají vlevo na hracím stole černým knoflíkem. Motor varhan je poměrně hlučný. Jedná se o dvoumanuálový nástroj s 23 znějícími rejstříky. Klávesnice je široká 75 cm a obsahuje 54 kláves o rozsahu C až f₃. Vizuálně klávesy vypadají velice zachovale a mají poměrně hluboký ponor. Přestože se jedná o pneumatickou kuželkovou trakturu, stisk kláves je velmi tvrdý a je třeba si na klávesy zvyknout. Hrací stůl má vlastní výsuvný pult a osvětlení přímo nad varhanami. Svítidla se zapíná vpravo na hracím stole.

Pedál je o rozsahu C až d₁. Jedná se o paralelní typ pedálu, kde jsou pouze půltóny obloukovitě přizpůsobeny příjemnějšímu stisku vzdálenějších kláves. Lavice je pohyblivá, takže si ji může každý varhaník nastavit podle své potřeby. Na pedál se hraje velice příjemně a zlehka. Na rozdíl od manuálů mají klávesy v pedále nízký ponor.

Nad manuálem jsou umístěny barevné sklopy, tzv. rejstříky.

Dispozice

I. manuál

Bourdon 16'
Principál 8'
Flétna 8'
Salicionál 8'
Oktáva 4'
Kamziční roh 4'
Míxtura 2 2/3'
Trubka 8'

II. manuál

Kvintadena 16'
Principál houslový 8'
Kryt 8'
Gamba 8'
Aeolina 8'
Vox coelestis 8'
Flétna 4'
Dolce 4'
Kvinta 2 2/3'
Piccola 2'
Klarinet labiál. 8'

Pedál

Subbass 16'

Violonbass 16´

Cello 8´

Pozoun jaz. 16´

Vlevo jsou umístěny 4 modré rejstříky, které slouží pro pedál. Dále se v řadě nachází bílé sklopy pro první manuál a růžové sklopy pro druhý manuál. Vpravo v řadě jsou umístěny tyrkysové sklopy, které mají funkci spojky. Jedná se o spojky: II/I 16´, II/I 8´, II/I 4´, II/II 16´, II/II 4´, I/I 4´, II/P 8´, I/P 8´ a I/P 4´. Všechny rejstříky zní velice hezky a vyrovnaně. Pouze některé jazykové rejstříky jsou mírně rozladěné.

Nad manuálem se nachází řada bílých sklopek sloužících jako volná kombinace. Pod manuálem si můžeme všimnout bílých tlaček majících funkci pevných kombinací. Jedná se o: Pianopianissimo, Piano, Mezzoforte, Forte a Pleno. Vedle pevných kombinací je zelená tlačka, která má funkci vypínače. Ve stejné řadě jsou umístěny i bílé tlačky: VJR, ZR a tremolo pro celý stroj. Vedle nich se nacházejí opět jejich zelené vypínače. Nad pedálem uprostřed se dále nachází žaluzie pro druhý manuál, jež má svou stupnici nad manuálem a vlevo od ní je crescendový válec. Ten má také vlastní stupnici nacházející se nad manuálem vpravo.

Varhany jsou v poměrně zchovalém stavu a mají výbornou akustiku. Přesto slouží převážně k liturgickým účelům. Varhanní koncerty se konají zcela výjimečně. Na varhany při mších pravidelně hraje Josef Burget, který je současně varhaníkem i v nedaleké obci Ohrozimi, kde však mají místo původních historických varhan pouze elektrické klávesy. Liturgickou hudbu v Kostelci na Hané obohacuje také místní smíšený chrámový sbor čítající kolem 20 členů, vedený Martou Pluháčkovou. Ke sboru patří také malý komorní orchestr skládající se převážně ze smyčcových nástrojů. Při slavnostních příležitostech sbor pravidelně navštěvuje i okolní obce. Na mších svatých se dále podílí místní schola složená převážně ze studentů a mladých zpěváků. (14)

2.5 Kralice na Hané

Obec Kralice na Hané leží 5 km východně od Prostějova v úrodné hanácké rovině. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1225. Mezi pamětihodné stavby obce patří zejména zámek a kostel Nanebevzetí Panny Marie. (51)

Farní kostel Nanebevzetí Panny Marie byl postaven v roce 1578. V letech 1589 a 1719 vyhořel. Dnešní podobu má od roku 1873 a je zapsán v seznamu kulturních památek ČR. Mezi další chráněné kulturní památky spojeny s kostelem patří socha sv. Jana Nepomuckého, sousoší sv. Petra a Pavla před portálem kostela i sousoší archandělů Michaela a Rafaela u bočního vchodu kostela. V kostele se konají mše svaté ve středu, v pátek, v sobotu i v neděli. (44)

Původní varhany tu byly postaveny varhanářem Františkem Harbichem v roce 1814. Varhany se však nedochovaly. Nyní při vstupu do kostela nelze přehlédnout velkolepé členité varhany postavené v roce 1926 firmou bratří Riegrů z Krnova za 84.000 Kčs. Jedná se o opus 2250. Od té doby již varhany neprošly žádnými opravami a do budoucna se ani s žádnou obměnou nástroje nepočítá. (11, 12, 32)

Prospekt varhan široký necelých 7 metrů se rozprostírá po celé délce kůru. Uprostřed se nachází v zábradlí kůru malý pozitiv, jehož píšťaly jsou ale pouhou ozdobou a doplněním estetického vzhledu celého prospektu. Hlavní píšťaliště je uspořádáno do levé a pravé části prospektu vysokého 5 m. Obě části jsou navzájem symetrické a bohatě zdobené řezbami. Velkolepě na nás působí také plasticky do půlkruhů uspořádané píšťaly z řad principálů, jež jsou postaveny v čele. Prospekt je převážně ve vyšších polohách bohatě zlacen a zdoben. Pozlacené vyřezávané dřevěné části tvoří jakoby závoje umístěné přes čelní píšťaly. Zajímavé je i celkové zabarvení prospektu, kde se střídají mramorově zelené plochy s oranžovými. Celý prospekt na nás působí skvostným a monumentálním dojmem.

Hrací stůl varhan se nachází uprostřed kůru směrem k oltáři. Jedná se o dvoumanuálové varhany, jejichž klaviatura o rozsahu C až g_3 je široká 78 cm. Jednotlivé klávesy mají vyrovnaný poměrně vyhovující úhoz. Vpravo od klaviatury můžeme spatřit na boku připevněný černý váleček, který slouží jako vypínač a zapínač

varhan. Hrací stůl je vybaven dřevěným vysouvacím pultem na noty a nastavitelnou kovovou lampou, která dokáže kvalitně osvětlit i celý pedál varhan.

Klaviatura pro nohy má rozsah C až f₁. Jedná se o paralelní typ pedálu, kde jsou pouze „černé klávesy“ obloukovitě přizpůsobeny hráči. Na pedál se tu hraje zlehka, příjemně a díky posuvné lavici není pro varhaníka žádný problém si na tyto varhany lehce zvyknout.

Nad manuály si můžeme všimnout bílých obdélníkových sklopek, tzv. rejstříků, oddělených barevně pro větší přehlednost tak, že bílé rejstříky slouží prvnímu manuálu, růžové druhému manuálu a modré pedálu.

Dispozice

1. manuál

Mixtura 4 řad

Kvinta šustivá 2 řad

Flüte octaviante 4´

Oktava 4´

Flétna dutá 8´

Kryt 8´

Salicionál 8´

Gamba 8´

Principál 8´

Bourdon 16´

Super I

2. manuál

Hoboj 8´

Principál housl. 8´

Aeolina 8´

Vox coelestis 8´

Flüte hormon. 8´

Oktáva 4´

Dolce 4´

Super II

Sub II

Pedál

Violon 16´

Subbass 16´

Oktávbas 8´

Cello 8´

Mezi rejstříky uprostřed se nachází spojky, které jsou v tomto případě dvoubarevné podle toho, co spojují. Jedná se o spojky: Super II/I, Sub II/I, II/I, I/Ped, II/Ped. Nad všemi rejstříky můžeme spatřit jednu řadu bílých tlaček sloužících jako volná kombinace. Varhany mají i pevné kombinace, a to Piano, Mezzoforte, Forte a Tutti. Jednotlivé žluté tlačky se nachází uprostřed pod manuály. Nalevo od nich je černá tlačka, která slouží jako jejich vypínač. Všechny kombinace odpovídají po zvukové stránce danému předpisu. Pod manuálem najdeme také vypínač a zapínač výše zmíněné volné kombinace. Dále tu jsou vypínače a zapínače pro tremolo sloužící druhému manuálu a také pro crescendový válec, který se nachází uprostřed nad pedálem a slouží k postupnému zesilování zvuku při otáčení válce nohou směrem k sobě. Vlevo nad rejstříky je pro crescendový válec umístěna 12polohová stupnice sloužící hráči pro přehled, o kolik stupňů je možno ještě zvuk varhan zesílit či zeslabit. Dále se tu objevuje vypínač a zapínač jazykových rejstříků. Napravo od crescendového válce je umístěna žaluzie. Ta ale není momentálně v provozu a je ji třeba opravit.

Na varhany se hraje po mechanické stránce velice dobře a snadno si na ně hráč přivykne. Varhany by si ale rozhodně zasloužily opravit pedál, který je velice nevyzpytatelný. Nastanou i situace, kdy na pedál nereaguje ani jediný pedálový rejstřík, tudíž je třeba užívat spojek popřípadě crescendový válec. Netrvá dlouho a pedál se již vzchopí. V takovém případě však pedál hraje i po vytažení všech pedálových rejstříků a spojek a trvá opět určitou dobu, než se kontakty odpojí. Manuály u varhan na rozdíl od pedálu zní poměrně vyrovnaně. Problém nastává pouze ve vyšších polohách, v nichž jsou skoro všechny rejstříky značně rozladěné a některé tóny občas nezaznívají úplně.

Myslím si, že k doprovodu liturgie je tento nástroj dostačující a dají se z něj vykouzlit malebné tóny jak z prvního tak z druhého manuálu. Ke koncertním účelům jsou však z výše uvedených důvodů varhany takřka nepoužitelné. Snad by se dala na varhany interpretovat některá díla psaná bez pedálu. Varhaník by ale musel velice vhodně volit repertoár a předem si vše řádně vyzkoušet.

Při mších svatých se tu u varhan střídají varhaníci Josef Venhuda a Aloisie Žvátorová. V příštím roce je tu dokonce naplánován koncert varhan se zpěvem. (32)

Jsem přesvědčená, že kdyby se uskutečnila oprava výše zmíněných nedostatků, patřil by tento nástroj mezi cenné a hodnotné nástroje na Prostějovsku jak kvůli jejich zvukové barvitosti, tak také kvůli jejich příjemné akustice v celém prostoru kostela.

2.6 Myslejovice

Obec Myslejovice leží 10 km od Prostějova na východním výběžku Drahanské vysočiny a má 622 obyvatel. Myslejovice se dělí na tři místní části: Kobylničky, Křenůvky a Myslejovice. Většina odborné literatury se přiklání k tomu, že první písemná zmínka o obci Myslejovice pochází z roku 1267, tehdy se jmenovala Myzlagwiz, v 17. a 18. století Mysliovice a od roku 1925 Myslejovice. (55)

Dominantou obce je barokní kostel Zvěstování Panny Marie z roku 1788. Kostel byl nově vymalován olomouckým malířem Františkem Přečkem roku 1891. Na stropě se nachází tři významné fresky: Narození Páně v presbytáři, kázání sv. Cyrila a Metoděje v lodi a nad kůrem sv. Cecílie. Kostel prodělal velké množství úprav. Jedna z posledních větších oprav se prováděla v letech 1969 – 1970. Nyní se tu konají pravidelné mše svaté každý pátek a neděli. (45)

Místní varhany pocházejí z roku 1892 z dílny Maxe Zachystala a Františka Čapka z Kremže nad Dunajem. (17)

Prospekt varhan je bohatě členěný. Přestože prospekt není nijak zvlášť velký, skládá se ze sedmi polí píšťališť. Největší dvě píšťaliště se nachází po bocích prospektu, další pak uprostřed. Všechny tři pole jsou obloukovitého tvaru a skládají se z poměrně velkých píšťal principálů. Další dvě drobnější píšťaliště obdélníkového tvaru jsou umístěna mezi nimi. Nad těmito poli se rozkládají další dvě píšťaliště též obdélníkového tvaru, ovšem se zešíkmenou horní částí. Barevně se na prospektu střídají dva odstíny tmavě hnědého dřeva, které je místy zdobeno zlacenými řezbami. Celý prospekt na nás působí oproti světlému interiéru kostela tmavým, avšak majestátním dojmem.

Hrací stůl se nachází uprostřed kůru, je natočený směrem k oltáři a jeho barevné zpracování velmi připomíná prospekt varhan. Ty se zapínají černým tlačítkem umístěným na prospektu vlevo od hráče. Motor varhan je zde překvapivě velice tichý. Jedná se o jednoduševarhany s rozsahem C až f_3 . Klaviatura zaujímá šířku 75 cm. Úhoz jednotlivých kláves je zde obtížný. Nejen, že stisk jde velice ztuhle, ale problém je také v tom, že klávesa zabírá až při velice hlubokém ponoru. Jedná se o mechanickou trakturu. Dále můžeme spatřit na hracím stole pult na noty, který je ovšem

pouze součástí zavírací desky manuálu, tudíž se s pultem nedá posouvat. Osvětlení tu představuje lampa upevněná přímo na prospektu varhan osvětlující částečně i pedál.

Klaviatura pro nohy se rozpíná do šířky 105 cm, jedná se o čistě paralelní typ pedálu. Při pohledu na pedál nás bezesporu nejvíce zaujmou klávesy Dis, dis a c₁. I naprostému laikovi musí být jasné, že s pedálem nejspíš něco není v pořádku, jelikož Dis je proslápnuté, dis je zcela vylomené a tón c₁ je uprostřed zlomený. Problém je ovšem v tom, že převážná část dřeva těchto varhan je skrz na skrz prolezlá červotoči, kteří jsou právě toho příčinou. Lavice pro varhaníka je posuvná, takže si její vzdálenost od varhan může hráč přizpůsobit svým podmínkám.

Nad manuálem se dále nachází masivní dřevěná táhla, tzv. rejstříky.

Dispozice

1. manuál

Bourdon 16'

Principál 8'

Salicionál 8'

Vox celes. 8'

Kryt 8'

Gamba 8'

Flétna 4'

Mixtura 2 2/3'

Oktáva 4'

Pedál

Subbas 16'

Cello 8'

Mezi rejstříky vlevo se nachází pedálová spojka. Nad pedálem jsou umístěny dřevěné tlačky mající funkci pevných kombinací. Jedná se o: Piano, Mezzoforte, Forte a Fortissimo. Žádná další příslušenství varhany nemají.

Přestože varhany jsou v poměrně špatném stavu, rozhodně stojí za to zmínit, že jednotlivé barvy rejstříků jsou velice působivě zbarvené a k jejich malebnému zvuku bezesporu přispívá i výborná akustika celého prostoru. Převážná většina rejstříků je romanticky zbarvena s výjimkou ostré barokní mixtury. Rejstříky v manuálu zabírají poměrně spolehlivě na všechny tóny s výjimkou fis, které nehraje.

Varhany tu slouží pouze k liturgickým účelům. Místním varhaníkem je tu již nějaký čas Tomáš Dittmann, který současně velice často hrává i v kostele Povýšení sv. Kříže v Prostějově. I on sám tvrdí, že přestože varhany přímo volají po opravě, má tento nástroj své osobité kouzlo v barvě jednotlivých rejstříků. Bohužel v důsledku špatné finanční situace se tu prozatím žádné opravy nástroje neplánují. (17)

2.7 Nezamyslice

Městys Nezamyslice leží přibližně 25 km jižně od okresního města Prostějov na obou březích říčky Haná. První písemná zmínka o obci se datuje z roku 1276. Městys je významnou železniční křižovatkou na trati Přerov - Brno - Olomouc. Mezi významné nejstarší památky Nezamyslic patří zámek, kaplička Panny Marie opředena pověstmi, které se tradují již po několik generací, ale převážně barokní římskokatolický kostel sv. Václava z roku 1701. (52)

Kdy byl na místě dnešního farního kostela sv. Václava postaven první kostel, není známo. Žádné archeologické nálezy ani písemné zprávy se nedochovaly. Ale s jistotou je možno tvrdit, že nějaký pravděpodobně dřevěný kostelík byl na nejvyšším bodě nově vzniklé osady postaven již v 10. století při velkém slovanském osídlování tohoto území. Původní kostel byl roku 1697 pro malý rozměr zbořen a zůstala jen stará věž a část zdí. Následně byl zbudován nový kostel, který byl dokončen 2. října 1701. V roce 1995 byl kostel opraven. Nyní se tu slouží pravidelné mše svaté v neděli. (52)

V nezamyslickém kostele se vystřídaly celkově již troje varhany. První tu stály v letech 1867 až 1974. Následně byly vystřídány varhanami přivezenými z kroměřížské konzervatoře. Jednalo se o starší varhany postavené bratry Riegrovými v Krnově. Varhany měli kolem 13 rejstříků a jednalo se o vzdušnicovou pneumatiku. Během následujících pěti let již byly varhany v natolik špatném stavu, že pozvaní varhanáři odhadovali jejich generální opravu na více než tři čtvrtě miliónu korun. Místní farníci tedy raději pořádali sbírky na stavbu nových varhan. Značnou měrou finančně přispěla ke koupi varhan také obec. Netrvalo dlouho a varhany byly zadány firmě Varfi. Hlavními varhanáři podílejícími se na stavbě byli Vítězslav Slavík a Josef Keclík. Varhany nakonec stály 2,5 miliónu korun. Kolaudace varhan úspěšně proběhla 1. prosince 2007. V neděli 16. prosince 2007 byly nové varhany požehnány Mgr. Josefem Hrdličkou a od té doby již slouží pravidelně jak při liturgii, tak při nejrůznějších koncertech. (20)

Při pohledu na kůr kostela je okamžitě zřejmé, že se jedná o zcela nové varhany s překrásným vyřezávaným prospektem. Prospekt je široký 270 cm a vysoký 492 cm. Celý je vyroben z dubového dřeva, které bylo nadále mořeno na slabě hnědý odstín

kaštanové hnědi a lakováno. Videltné píšťaly jsou rozděleny do pěti polí. Prostřední a dvě krajní pole jsou vyšší a píšťaly uvnitř jsou plasticky uspořádány do půlkruhu. Dvě menší pole spojující prostřední pole s krajními, jsou rovinná a obsahují převážně malé píšťaly. Díky tomuto detailnímu esteticky vhodnému rozmístění píšťal vypadá celý prospekt skvostně a elegantně bez jakéhokoli barevného zdobení či zlacení. Jedinou ozdobu na prospektu krom píšťal představují řezbami zdobené horní části pole odlišené světlejším odstínem lipového dřeva. (20)

Píšťaliště obsahuje celkově 1124 píšťal většinou z cíno-olověné směsi, ale některé jsou také z borového, smrkového a dubového dřeva. Prospektové píšťaly jsou pak speciálně leštěné. Varhany jsou laděny na 440 Hz při teplotě 18 °C, jedná se o rovnoměrnou temperaturu. (20)

Hrací stůl je mechanický, umístěn uprostřed kůru směrem od oltáře a vestavěn do varhanní skříně. Kontakt varhaníka s farářem je v tomto případě zajištěn malou elektronickou obrazovkou zabudovanou nalevo od varhaníka přímo ve varhanní skříně. Varhany mají nalevo od hráče dvě malá černá tlačítka. Levé z nich slouží jako zapínač a vypínač varhan, pravé jako vestavěné osvětlení pedálu a notového pultu.

Jedná se o dvoumanuálové varhany s rozsahem C až g₃. Celé tóny jsou vyrobeny z habru a půltóny z ebenu. Čela kláves na sobě nenesou jakékoli zdobení či nátěr. Varhany mají mechanickou tónovou i rejstříkovou trakturu. Na klávesy se hraje po všech stránkách velice příjemně. Hned nad klávesami se pak nachází varhanní pult z masivního dubu, jenž má rámovou konstrukci, a je zabudován do varhanní skříně, tudíž není posuvný, ale je dostatečně blízko k hráči. Varhaník by tedy neměl mít problém se čtením not. (20)

Klaviatura pro nohy má rozsah C až f₁. Jednotlivé klávesy jsou uspořádány čistě paralelně. Černé klávesy jsou obloukovitě přizpůsobeny hráči. Jedná se opět o dubové dřevo, jen náklížky půltónů jsou z ebenového. Na pedál se hraje velice příjemně a žádná závada by neměla varhaníka zatím na těchto varhanách překvapit. Dubová varhanní lavice je v plné délce výškově nastavitelná.

Po obou stranách manuálu jsou umístěna dřevěná táhla, tzv. rejstříky.

Dispozice

I. manuál

Principál 8'
Salicionál 8'
Portunál 8'
Oktáva 4'
Superoktáva 2'
Mixtura 4 x 1 1/3'
Trompeta 8'

II. manuál

Kryt 8'
Principál 4'
Fl. trubicová 4'
Kvitna 2 2/3'
Fl. otevřená 2'
Tercie 1 3/5'
Cimbál 3 x 1'

Pedál

Subbas 16'
Oktávbas 8'

Na levé straně jsou umístěny rejstříky pro první manuál a dolní dva pro pedál, na pravé straně jsou umístěny rejstříky pro druhý manuál. Mezi rejstříky na pravé straně se dole nachází táhlo sloužící jako tremolo pro druhý manuál. Nad pedálem můžeme spatřit tři šlapky, které mají funkci spojek, a to: I/P, II/P, I/II.

Varhany jsou momentálně v naprostém pořádku a často se tu provozují koncerty předních českých varhaníků. V první řadě ale samozřejmě místní varhany slouží liturgii. Při mši svaté se tu každý týden pravidelně střídají hned tři varhaníci. V Nezamyslicích liturgickou hudbu také provozuje místní sbor, který zpívá při slavnostnějších příležitostech. Lidé v Nezamyslicích si na liturgické hudbě velice zakládají a právem mohou být pyšní na nový nástroj, který si tu pořídili. (20)

2.8 Otaslavice

Obec Otaslavice se rozprostírá zhruba 12 km jižně od Prostějova. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1279. Na konci 13. století zde byl postaven hrad, který dodnes patří k významným místním kulturním památkám. (56)

Naši pozornost dále upoutá pseudogotický kostel sv. Archanděla Michaela, jehož původ je spojen právě se založením hradu. Kolem roku 1600 kostel přestavěl Jan Žalkovský. Dnešní podobu kostel získal až na konci 19. století, chrámová loď pochází z roku 1847 a kněžiště s oltářem z roku 1890. V kostele se konají pravidelné mše svaté ve čtvrtek a v neděli. (35)

Současné varhany byly v místním kostele postaveny roku 1812 za 650 zlatých. Další informace o historii varhan nejsou známy. (12)

Prospekt varhan je široký 220 cm a je zabudován uprostřed do zábradlí kůru. Jeho spodní část je tedy tvořena obdélníky na pokračování vzoru zábradlí. Prospekt je uspořádán do tří polí obloukovitých píšťališť v poměrně tmavší hnědé barvě stejně jako celé zábradlí. Žádná část prospektu není nijak zvlášť zvýrazněna barevně ani plasticky. Pouze v horní části píšťališť můžeme objevit řezbami zdobenou část lomeného oblouku, z něhož vyčnívají pozlacené úzké sloupy. Celý prospekt na nás působí spíše jednoduchým prostým dojmem.

Hrací stůl varhan je umístěn uprostřed kůru za prospektem směrem k oltáři. Situace, aby varhaník mohl při mších sledovat dění před oltářem, je řešena tak, že přes celé píšťaliště i v prospektu varhan je udělána uprostřed hracího stolu štěrbina, kterou je pak možno dění pozorovat.

Varhany mají jeden manuál o rozsahu C až c₃. Klaviatura je celkově široká 66 cm. Jelikož se jedná o starší mechanickou trakturu, úhoz kláves je velice tuhý. Jsem přesvědčena, že rychlejší sled tónů po sobě je na těchto varhanách pro průměrného varhaníka z tohoto důvodu takřka nehratelný. Stisk kláves je také značně nevyrovnaný. Varhany se zapínají otočením klíče umístěného vlevo od hracího stolu. Zvuk motoru ležícího hned za varhanní lavicí je poměrně hlasitý. Po obou stranách hracího stolu jsou pověšeny starodávné lampy sloužící jako osvětlení pultu na noty. Pult tvoří součást

varhanní skříně, tudíž s ním není možno jakkoli posouvat. Je umístěn poměrně daleko od hráče, takže by tu mohl vzniknout problém pro některé varhaníky se čtením not.

Klaviatura pro nohy je o rozsahu C až c₁. Jedná se paralelní typ pedálu. Jednotlivé klávesy jsou poměrně úzké a stejně jako u manuálů je i zde stisk klávesy značně obtížný. Lavice pro hráče je sice posouvací dopředu či dozadu, ale její výšková poloha je stálá a to dost vysoká. Myslím si, že zde průměrně vysocí varhaníci musí mít problém dosáhnout na pedálové klávesy v krajních polohách. Dále je třeba si zvyknout, že celá klaviatura pro nohy je posunuta o několik kláves doprava oproti standardu. Varhaník musí ze začátku hodně sledovat pedál, než si na rozdíl zvykne. Další nevýhoda pedálu je v tom, že se všechny klávesy zvukově opožďují. Varhaník by si měl při doprovodu liturgie dávat pozor, aby pedál vždy šel napřed, a tak se hudba rytmicky srovnala, což je značně obtížné.

Vedle manuálu se nachází z obou stran dřevěná táhla sloužící jako rejstříky. Táhla jdou vytahovat velice těžko a stejně tak se i obtížně vrací zpět. Problém při registrování může nastat i v tom, že každé táhlo zabírá v jiné poloze, tudíž se velice snadno stane, že táhlo vypadá jako vrácené do původní polohy, ale přesto zaznívá hlas daného rejstříku a naopak. Na tento nevyrovnaný systém táhel je třeba si nějaký čas přivyknout a naučit se s ním pracovat.

Dispozice

1. manuál

Octava 4'

Kopula maior 8'

Kopula minor 4'

Kvinta 2 2/3'

Principál 8'

Salicionál 8'

Superoktava 2'

Mixtura 1 1/3'

Octavbas 8'

Pedál

Subbass 16'

Varhany nemají žádné spojky či jiná příslušenství.

Většina osmistopých a čtyřstopých rejstříků zní osobitě a mají velice jemný lahodný zvuk. Rejstříky vyšších poloh zní však až příliš ostře a při jejich užití jsou okamžitě přehlušeny jakékoliv spodnější rejstříky. Jejich zvuk je natolik průrazný, že i při slavnostních příležitostech se nevyplatí tyto rejstříky užívat. Varhaníci tu tedy raději využívají jemnějších rejstříků i na úkor toho, že není zvukem zdaleka vyplněn všechen prostor kostela. Další nedostatek varhan vidím v tom, že rejstříky nezabírají na všechny tóny, a to i v základních polohách. Je tedy potřeba vždy užívat více rejstříků, aby byly v hudbě všechny tóny alespoň obsaženy.

Také je třeba upozornit, že ladění celých varhan je provedeno o půltón výš, což by mohlo znamenat problém, pokud by varhaník chtěl doprovázet nějaký hudební nástroj, který by nebylo snadné přeladit a varhanám přizpůsobit.

Z výše uvedeného popisu je zřejmé, že nástroj neslouží k žádným varhanním koncertům, ale pouze jako doprovod liturgie. Na varhany při mších již nějaký čas hraje Dalibor Dohnal, kterého jednou za čtrnáct dní v neděli vystřídá Václav Večeře, místní varhaník z Želče. Všichni si jsou neutěšeným stavem varhan vědomi, ale na opravu varhan nemá obec prozatím dostatek financí a ani v nejbližší době žádnou opravu neplánuje. Z toho důvodu zde začínají mladší občané často uskutečňovat i tzv. kytarové mše, kde místo doprovodu varhan užívají pro přesnější souhru s kytarami elektrické klávesy. Při slavnostních příležitostech jako jsou Vánoce, Velikonoce či Hody sem přijede zazpívat chrámový sbor, který navštěvují členové z okolních farností, a to převážně z Želče, Brodku u Prostějova a z Vranovic. Sbor funguje již několik let pod vedením mladého hudebníka Václava Večeře. Místní občané se tedy mohou zaposlouchat do liturgické hudby alespoň při takových příležitostech. (25)

Slavnostních varhanních tónů se ale nejspíš v následujících letech místní občané nedočkají. Varhany tu již strádají delší čas. Jsem přesvědčená, že tato situace nastala z důvodu absence hudebníka, který by byl ochoten o nástroj pečovat či uspořádat sbírku na opravu varhan.

2.9 Protivanov

Městys Protivanov se nachází 20 km západně od Prostějova, žije zde okolo 1000 obyvatel a je nejvýše položenou obcí v okrese Prostějov. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1505, ale datum založení spadá již do konce 13. století. Protivanov byl založen lokátorem, po němž dostal nejspíš jméno (Protiva nebo Protiven). (53)

Významnou památku představuje místní kostel Narození Panny Marie z roku 1772. Jedná se o obdélníkovou stavbu se zaoblenými rohy. V roce 1905 byla původní kostelní věž z důvodu špatného stavu zbořena a vystavena byla věž nová. Průchod novou věží slouží jako hlavní vchod do kostela. Věž má čtyřboký tvar a nový měděný plášť dostala již v roce 1984. (46)

Zpráva o původních varhanách se zmiňuje pouze o tom, že varhany byly postaveny roku 1778 za 230 zlatých. Nyní jsou v kostele pneumatické dvoumanuálové varhany pocházející z kláštera z Kroměříže. Jedná se o varhany firmy Rieger-Kloss jako opus 3062, které byly postaveny v 50. letech 20. století, podle kroniky farnosti sem přinesené z kláštera z Kroměříže. Varhany zde poprvé zazněly roku 2010 na vánoční svátky. (11, 12, 24)

Prospekt varhan je poměrně jednoduchý. Je tvořen ze tří polí píšťališť. Prostřední píšťaliště má v čele 25 menších píšťal a píšťaliště na krajích obsahují 9 větších viditelných píšťal. Prospekt je široký 350 cm, vysoký 380 cm a jeho hloubka činí 200 cm. Prospekt zdobí pouze samotné kovové leštěné píšťaly. Varhany na nás působí prostým dojmem, přesto svým zevnějškem velice vhodně zapadají do interiéru celého kostela.

Hrací stůl varhan je umístěn uprostřed kůru směrem k oltáři. Je zbarven do odstínu tmavě-hnědého dřeva. Varhany se zapínají vpravo na hracím stole. Jedná se o dvoumanuálový nástroj, jehož jednotlivé klávesnice jsou rozsahu C až g₃. Stisk všech kláves je naprosto vyrovnaný, i když poměrně hluboký. Na klávesy se dá velice lehko během krátké chvíle zvyknout. Dřevěný sklápěcí pult široký přes celou délku hracího stolu je osvětlen lampou umístěnou nad hracím stolem. Pult není výsuvný, na noty je přesto velice hezky vidět.

Klaviatura pro nohy má rozsah C až f_1 . Jedná se o pedál paralelního typu, pouze pultóny jsou obloukovitě přizpůsobeny hráči. Na pedál se hraje velice příjemně a zlehka. Jednotlivé klávesy mají nízký ponor. Lavice u varhan je posuvná. Hrací stůl stojí ale poměrně blízko za varhanní skříní, tudíž lze posunout lavici dozadu jen do určité míry. Tato skutečnost by mohla znepríjemnit hru urostlejšími varhaníkům, kteří jsou zvyklí mít lavici umístěnou dál od hracího stolu. Pedál není samostatně osvětlen, přesto je na něj uspokojivě vidět.

Nad manuály jsou umístěny po celé délce bílé sklopykky mající funkci rejstříků.

Dispozice

1. manuál

Principál 8'

Gamba 8'

Flétna 8'

Oktáva 4'

Mixtura 3 1/2'

2. Manuál

Vox celestic 8'

Kryt jemný 8'

Principál 4'

Roh noční 4'

Flétna lesní 2'

Vox humana 8'

Pedál

Subbas 16'

Echobas 16'

Cello 8'

Mezi rejstříky jsou umístěny také spojky: II/I 16', II/I 8', II/I 4', I/I 16', I/I 4', II/II 16', II/II 4', I/P 8', II/P 8'.

Nad řadou rejstříků se nachází drobná bílá táhla, která mají funkci volné kombinace. Ty mají svůj zapínač a vypínač v řadě tlaček umístěných pod manuály. V této řadě se objevují také pevné kombinace varhan: Piano, Mezzoforte, Forte a Tutti. Dále jsou tu tlačky pro: vypínač ručních rejstříků, vypínač jazykových rejstříků, zapínač aut. pedálu a poslední tlačka slouží jako tremolo pro druhý manuál.

Crescendový válec je umístěn nad pedálem. Vlevo od něj je nožní tlačka, která slouží jako jeho vypínač. Crescendový válec má svoji stupnici umístěnou vlevo nad manuály. Vedle válce se nachází žaluzie pro druhý manuál.

Varhany tu slouží převážně k liturgickým účelům. Při nedělních mších hrává na varhany již několik let mladý varhaník Zdeněk Pavlů. Liturgickou hudbu tu rozvíjí i místní schola složená z dvanácti dívek podílejících se pravidelně na mších. Při větších svátcích na mších účinkuje i místní chrámový sbor. (24)

Varhany jsou ve výborném stavu a neshledala jsem na nich momentálně žádnou závadu. Jelikož je v kostele i velice příjemná akustika, myslím si, že hrát na tyto varhany je pro každého varhaníka potěšením. Příjemný prožitek je ale samozřejmě i na straně posluchačů. S varhanami se tu nyní pořádá celá řada koncertů. Snad jediný nedostatek shledávám v tom, že rejstřík Principál 8' v prvním manuále je značně předimenzovaný, tudíž ho není možno považovat za základní rejstřík registrace, jak toho bývá při doprovodu liturgie zvykem. Jako přednost varhan bych uvedla krásný romantický zvuk, který se dá vytvořit a kombinovat v rejstřících na druhém manuále. Doufám, že o varhany bude i nadále dobře pečováno a budou v kostele ještě dlouhý čas sloužit.

2.10 Smržice

Smržice jsou typická hanácká obec 3 km severozápadně od Prostějova. Mají více než 1500 obyvatel. První zmínka pochází již z roku 1131. Název obce je pravděpodobně odvozen od osobního jména Smrž. Ve středověku patřily Smržice k největším vesnicím v okolí. Kolem roku 1540 byly v okolí zakládány vinice. Mezi kulturní památky obce patří kostel sv. Petra a Pavla, stará fara, Boží muka, stará olejnice a mlýn. (36)

Kostel sv. Petra a Pavla pocházel z roku 1309, toho roku byla poprvé zmíněna i zdejší fara. Víme jen, že kostel byl kamenný a zaujímal délku 20 m a šířku 7 m. Kostel byl původně zasvěcen sv. Michaelovi archandělovi. Roku 1617 se ocitl kostel ve velmi zpuštěném stavu. Následně pak byl zasvěcen apoštolům sv. Petrovi a Pavlovi. Kdy a jak došlo ke změně zasvěcení však není známo. V roce 1750 byla započata vnitřní přestavba lodi. Následně válečné události kostelu však nepřály a zapříčinily, že se z něj stalo zbořeníště. Roku 1854 byl kostel rozebrán a posvěcen nový základní kámen. Architektem nové stavby byl šternberský rodák Jan Aulegh. Stavba byla dokončena roku 1861. V kostele se nacházejí od roku 1859 varhany, několik vzácných obrazů a dnešní zvony z roku 1975. (36)

První zmínka o varhanách v kostele se dochovala z roku 1778, kdy zde varhanář Karel Welzer postavil zcela nový jednomanuálový nástroj o devíti rejstřících. O rok později Karel Welzer k novým varhanám přistavil hrací stůl tak, aby varhaník seděl čelem k oltáři. Obec pořídila varhany za 180 zlatých. Varhany měly mechanickou trakturu a zásuvkovou vzdušnici. Nástroj se však nedochoval. (11, 12)

Dispozice

1. manuál

Copia Major 8'

Principal 4'

Fugara 4'

Copia Minor 4'

Pedál

Principal Bass 8'

Octava Pass 4'

Super Octav 2'

Quinta 1 1/2'

Mixtura 1' 2x

Další varhany ve zdejší kostele postavila firma Jana Tučka v první polovině 20. století pod opusovým číslem 399. Jedná se o dvoumanuálové varhany s pedálem a s 21 znějícími rejstříky. Varhany mají pneumatickou kuželkovou trakturu. (28)

Prospekt varhan je poměrně jednoduchý. Jeho dominantou je 68 čelních prospektových leštěných píšťal symetricky uspořádaných. Jedinou ozdobou je z tmavého dřeva vyřezávaný dvacet centimetrový pás, který se nachází podélně v horní třetině všech píšťal. Prospekt varhan je široký 560 cm, vysoký 480 cm, sahá do hloubky 230 cm a zapadá vhodně do interiéru celého kostela.

Hrací stůl varhan je nyní umístěn uprostřed kůru směrem k oltáři. Barevně je laděn do velice zajímavého modrozeleného odstínu. Jedná se o dvoumanuálový nástroj. Motor varhan je takřka neslyšný a zapíná na pravé straně hracího stolu otáčecím kolíkem. Klávesnice mají rozsah E až f_3 . Klávesy vypadají na první pohled velice zachovale a také se na ně příjemně hraje. Tato skutečnost se však změnila až po nedávné rekonstrukci varhan. Dříve si místní varhanice stěžovaly právě na nevyrovnanost jednotlivých kláves a také na velice tuhý stisk. Hrací stůl má sklápějící dřevěný pult osvětlený lampou nad varhanami. Pult není výsuvný, tudíž by se mohlo stát, že by měl varhaník při nekvalitním výtisku not problémy s jejich čtením.

Klaviatura pro nohy má rozsah C až d_1 . Jedná se o pedál paralelního typu. Černé klávesy jsou zkoseny a obloukovitě přizpůsobeny hráči. I na pedál se v současné době hraje bez sebemenších problémů, přestože není samostatně osvětlen. Varhanní lavice je posuvná, tudíž si ji může varhaník přizpůsobit dle svých možností.

Varhany mají 7 znějících rejstříků pro první manuál, 10 rejstříků pro druhý manuál a 4 rejstříky pro pedál. Rejstříky zde jsou umístěny jako bílé sklopy podélně nad manuály.

Dispozice

1. manuál

Bourdon 16'
Principál 8'
Flétna dutá 8'
Salicionál 8'
Roh kamziční 8'
Oktáva 4'
Míxtura 4x 2 2/3'

2. manuál

Kvintadena 16'
Principál housl. 8'
Gamba 8'
Kryt 8'
Flétna líbezná 8'
Aeolina 8'
Vox coelestis 8'
Fugara 4'
Sesquialtera 2 2/3'
Piccolo 2'

Pedál

Violonbass 16'
Soubass 16'
Pozoun 16'
Cello 8'

Mezi rejstříky jsou umístěny spojky: II/I 16', II/I 8', II/I 4', II/II 16', II/II 4', I/I 4', II/P 8', II/P 4', I/P 8' a I/P 4'.

Nad jednotlivými rejstříky se nachází podélná řada menších bílých sklopek, která tu slouží jako volná kombinace.

Pod manuály je umístěno několik pevných kombinací, a to: Piano, Mezzoforte, Forte a Pleno. Jedná se o bílé tlačky, které se dají vypnout zelenou tlačkou umístěnou napravo od pevných kombinací. Varhanám náleží také další zařízení: PAP, ZR a Tremolo na celý stroj. Všechny tlačky jsou umístěny ve stejné řadě jako pevné kombinace a vypínají se opět zelenou tlačkou napravo od nich.

Nad pedálem je crescendový válec, jehož stupnice je umístěna nad manuály. Nalevo od válce se nachází žaluzie druhého manuálu.

Při mších svatých se za varhanami střídají varhanice Šeferová a Hálková. Liturgická hudba je tu pravidelně podporována také místní scholou složenou z pěti mladých lidí, kteří využívají jako doprovodného nástroje převážně kytary. Při větších svátcích v kostele vystupuje také patnáctičlenný chrámový sbor za doprovodu varhan. (28)

Varhany jsou ve velice zachovalém stavu. Zvukově jsou zcela vyhovující daným prostorám a skvostný zvuk varhan tu podtrhuje i výborná akustika. Jsem přesvědčená, že by se daly na tomto nástroji provozovat kvalitní koncerty. Bohužel tomu tak není a varhany tu slouží převážně k liturgickým účelům. Za uspokojivý stav nástroje tu varhanice vděčí místnímu varhanáři Pavlu Novákovi, který se o varhany poctivě již několik let stará. V poslední době varhany prošly rekonstrukcí, při níž byl opraven propíchnutý měch, hučení ventilátorů i plno dalších nedostatků. (28)

2.11 Stínava

Obec Stínava leží asi 12 km západně od Prostějova na hranicích Hané a Moravského krasu. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1223. Obec má nyní 150 obyvatel. Mezi historické památky obce patří původně románský kostel a kaple.
(57)

Kostel ve Stínavě pochází pravděpodobně již ze 12. století. Jedná se o nejstarší sakrální stavbu prostějovského regionu. Má jedinečně zachované románské jádro. Kostel byl mnohokrát opravován, v letech 1698, 1871, 1874, 1907, ale i v nedávné době. V minulosti zde byly objeveny četné gotické fresky. Ty byly zabitelné snad v době reformace. Zajímavý je v kostele zvon z roku 1490 s nápisem „Ó Králi slávy, přijď se svým pokojem“. Zvon přestál všechny rekvizice na rozdíl od druhého zvonu, který je již čtvrtým v pořadí. K vnitřnímu vybavení kostela patří obrazy z doby baroka, jinak je interiér bez větší umělecké hodnoty z novověku. Kostel je zasvěcen sv. Kříži, v minulosti byl poutním místem. Nyní se tu konají pravidelné mše ve středu a v neděli.
(57)

Latinský zápis o prvních varhanách ve stínavském kostele je v ptenské farní kronice z roku 1766. Jednalo se o jednoduše manuálový pozitiv varhanáře Jana Výmoly, který byl pořízen obcí za 110 zlatých. V roce 1882 byl k tomuto pozitivu připojen také pedál a varhany byly posunuty ze svého místa u zábradlí dozadu a před nimi byl umístěn hrací stolek. Nové varhany byly pořízeny roku 1911 a větší část nákladů za ně zaplatil Jan II. z Liechtensteinů, patron kostela. Tato vrchnost byla vůči svým patronátním kostelům tradičně štedrá. Varhany byly postaveny varhanářem Wilhelmem Braunerem. Jednalo se o jednoduše manuálový stroj s pedálem. Manuál měl rozsah C až d₃. Pedál byl o rozsahu C až h₁. (57, 11, 12)

Dispozice varhan z roku 1911

1. manuál

Geig. Prinzipal 8'

Lieblich Flöte 8'

Pedál

Bourdon 16'

Salicet bass 8'

Salicional 8´

Geig. Prinzipal 4´

Viola 4´

Varhany měly také spojky: Coppel Superoktav a I/P. Je zaznamenáno, že vlastnily i několik pevných kombinací, např. Forte, Fortissimo a Pleno. První větší renovaci nové varhany proděly po 2. světové válce. Toho času byly opatřeny elektrickým motorem, který daroval místní rodák Jan Černý. Další větší modernizace varhan proběhla v roce 1983. Prospekt zůstal původní z roku 1773, jen v jeho zadní části byl rozšířen o několik dalších píšťal (rejstříků). Hrací stůl byl vyměněn za zcela nový. Na této renovaci se podílel Dřevopodnik města Brna. Od té doby jsou již varhany v původním stavu a mají opusové číslo 67. (57)

Skutečností, že jsou prostory tohoto kostela poměrně malé, odpovídá i menší prospekt varhan, který je vysoký pouze 240 cm. Přesto sahá téměř ke stropu kostela. Je členěn symetricky na dvě části, mezi kterými se nachází hrací stůl. Každá část obsahuje tři pole obloukovitých píšťalíšť tvořených oproti jiným prospektům pouze velice úzkými a krátkými píšťalami. Na první pohled by se mohlo zdát, že se tu jedná pouze o nějaký model prospektu varhan, avšak všechny píšťaly jsou zcela funkční. Celý prospekt je vyroben ze světlého lakovaného dřeva, které je bohatě zdobeno nejrůznějšími detailně vypracovanými řezbami. Je tedy velká škoda, že přes malou výšku prospektu je jeho převážná část schovaná za zábradlím kůru a z prostor kostela je možno spatřit pouze nejvrchnější část prospektu.

Hrací stůl se nachází uprostřed kůru směrem k oltáři mezi dvěma částmi prospektu. Varhany se zapínají vlevo na hracím stole. Jedná se o dva knoflíky umístěné vedle sebe. Levým se varhany vypínají a pravým zapínají. Varhany se mohou chlubit téměř neslyšným motorem, který je umístěný v půdních prostorách kostela.

Varhany mají jeden manuál široký 78 cm o rozsahu C až g₃. Úhoz jednotlivých kláves je velice příjemný a vyrovnaný. Jedinou nevýhodou v důsledku mechanické traktury je slyšitelné klapání při stisku kláves, kterému se dá však předejít jemnějším úhozem. Na hracím stole je umístěn umělohmotný průhledný pult, který osvětluje lampa visící přímo ze stopu kostela. Umělého osvětlení ale v denních hodinách snad ani není

třeba užívat, jelikož přímo za hracím stolem je umístěno okno, kterým proniká přímo na hrací pult dostatečné množství světla.

Klaviatura pro nohy je široká 111 cm s rozsahem C až f₁. Jedná se o čistě paralelní typ pedálu, kde jsou půltóny obloukovitě přizpůsobeny hráči. Klávesy tu jsou poměrně úzké a jejich stisk je tuhý. Je tedy třeba si na pedál nějaký čas zvyknout. Lavice pro hráče je posouvací. Na obou stranách jsou umístěny stupínky pro registrátora sloužící k pohodlnější obsluze hráče.

Nad manuály se nachází žluté sklopy zvané rejstříky.

Dispozice

1. manuál

Principál 8'

Kryt 8'

Salicionál 8'

Oktáva 4'

Superoktáva 2'

I – I 4'

I – I 16'

Pedál

Subbas 16'

Cello 8'

Mezi rejstříky vpravo můžeme objevit také spojku I/P 8'. Nad rejstříky je řada bílých tahélek, která slouží jako volná kombinace. Mezi rejstříky je umístěno tremolo. Uprostřed nad pedálem můžeme spatřit crescendový válec. Jeho vypínač je umístěn hned vlevo od válce jako nožní černá tlačka. Crescendový válec má dvanáctistupňovou stupnici, která se nachází nalevo od rejstříků a slouží hráči pro přesnější ovládní síly zvuku pomocí válce. Pod manuály jsou tři zelené žluté tlačky, které je možno užít jako pevné kombinace: Mezzoforte, Pleno a Tutti. Napravo od nich je umístěna stejně velká černá tlačka, která slouží k jejich vypnutí. Jako nevýhodu těchto pevných kombinací vidím v tom, že se jedná pouze o samé velice silné kombinace. Ve stejné řadě je napravo umístěna žlutá tlačka, která slouží jako vypínač výše uvedené volné kombinace.

Zvuk varhan je velice lahodný a je znát, že byly varhany v nedávné době laděny. V manuálech hrají všechny tóny i rejstříky. Jediný nedostatek bych viděla v tom, že jsou všechny rejstříky celkově silné na poměrně malý prostor kostela, tudíž se na varhanách dají obtížněji vytvářet jemnější melodie. V pedále se některé tóny mírně opožďují a tón C₁ nehraje vůbec.

V důsledku malé dispozice a nepřesného pedálu nejsou místní varhany vhodné na provozování koncertů. Varhany tu slouží především k liturgickým účelům. Za varhanami tu již několik desítek let zasedá Ludmila Střížová, která se učila hrát na varhany jako samouk. Při větších svátcích je provozování liturgické hudby obohaceno pěveckým místním sborem složeným z několika pěvců z obce. (29)

2.12 Tištin

Městys Tištin leží jižním směrem od města Prostějov a představuje zemědělskou obci s 530 obyvateli, rozkládající se v jižní části Hané. Nejstarší písemná zmínka o Tištině je v darovací listině od Jana Lucemburského z roku 1327, v roce 1390 byl pak jmenován městečkem. Po 2. světové válce byl tento titul zrušen a Tištin se stal obcí. Až roku 2007 byl navrácen obci titul městyse. Jméno Tištin vzniklo z původního Ciesczyn, dále se během let měnilo na Czistin, Czyestyn. Teprve od roku 1515 se poprvé objevuje forma Tištin. (37)

Uprostřed městečka na malém návrší stojí barokní kostel sv. Petra a Pavla. Podle starých archiválií byl koncem 14. století na tomto místě postaven dřevěný kostel. V letech 1710 - 1719 se tu postavil zděný kostel se čtyřmi kaplemi v rozích podle světových stran a se samostatně stojící zvonící. Pouze jedna z těchto bývalých kaplí se dochovala dodnes. Kostel sv. Petra a Pavla, monumentální barokní stavba, je jedna z nejhodnotnějších sakrálních staveb střední Moravy. Vyniká převážně bohatou výzdobou interiéru a exteriéru. Tištínský chrám prošel větší opravou a rekonstrukcí v letech 1938 – 1942. Dnes o tomto hanáckém pokladu vědí možná jen někteří odborníci, protože význam Tištína a jeho svatostánku neustále klesal. Konají se tu pravidelně mše svaté v neděli a v pátek. (37)

Varhany v kostele sv. Petra a Pavla postavil již před rokem 1776 neznámý varhanář. Jednalo se o jednomanuálové varhany s mechanickou trakturou a zásuvkovou vzdušnicí. Varhany obsahovaly 10 znějících rejstříků. (11, 12)

Dispozice původních varhan

Manuál

Principál 8´

Portugal 8´

Jubal Flöte 4´

Oktava 4´

Minor 4´

Pedál

Subbass 16´

Oktavbas 8´

Violinbas 4´

Oktava 2´

Mixtura 1 1/3´ 3x

Již v roce 1893 navrhl významný varhanář z Uherského Hradiště Josef Hauke jejich opravu. Hauke chtěl k zesílení tónu Portunálu a Oktávbasu naklížit boční vousy a Jubal Flöte nahradit Gambou 8´. Po první světové válce byly však varhany rozštípany. (11, 12)

V roce 1919 byly nahrazeny novými varhanami od bratří Riegrů z Krnova. Jednalo se o opus 2108. Varhany tu spolehlivě sloužily až do roku 2003, kdy byly varhany zrenovovány. Jednalo se o generální opravu, kdy byly opraveny a pozměněny některé rejstříky. Tyto varhany slouží v kostele dodnes. (19)

Prospekt široký 395 cm se skládá ze tří polí obloukovitých píšťališť. Dřevěné části prospektu jsou narůžověle zbarveny a zdobeny řezbami. V horních částech je prospekt také bohatě zlacen. Celý prospekt splývá s podobným zbarvením maleb zadní části kostela. Přesto není možné si slavnostního prospektu varhan nevšimnout.

Hrací stůl je vestavený uprostřed do zábradlí kůru směrem k oltáři. Na rozdíl od prospektu je zbarven do tmavě zeleného odstínu tak, aby tvořil součást zábradlí. Zapínání varhan je umístěno vlevo vedle manuálů na hracím stole. Jedná se o černý váleček, na jehož vrchní části se otáčí pákou. Zvuk motoru je velice tichý, jelikož při poslední generální opravě byl vyměněn původní motor za silnější a kvalitnější.

Varhany mají dva manuály široké 75 cm o rozsahu C až f₃. Na klávesy se hraje velice příjemně. Stisk jednotlivých tónů je vzájemně vyrovnaný. Přestože se jedná o mechanickou tónovou trakturu, je stisk kláves tichý. Nad klaviaturou je také umístěn dřevěný výsuvný pult na noty.

Klaviatura pro nohy je široká 100 cm s rozsahem C až d₁. Jednotlivé klávesy jsou umístěny paralelně. Na pedál se hraje poměrně zlehka. Jedinou nevýhodu vidím snad v tom, že varhanní lavice není nastavitelná, jelikož je spojená s rámem pedálnice. Varhaník se tedy nemůže posunout blíž k varhannímu stolu či naopak.

Nad manuály si můžeme všimnout bílých obdélníkových sklopek, rejstříků, oddělených barevně pro větší přehlednost tak, že bílé rejstříky slouží prvnímu manuálu, růžové druhému manuálu a modré pedálu.

Dispozice

1. manuál

Bourdon 16´

Principál 8´

Gamba 8´

Kryt 8´

Octava 4´

Mixtura 3nas

Super I

2. manuál

Flétna trubicová 8´

Salicionál 8´

Vox coelestis 8´

Flétna 4´

Pedál

Subbass 16´

Oktávbas 8´

Cello 8´

Mezi rejstříky uprostřed se nachází spojky, které jsou v tomto případě dvoubarevné podle toho, co spojují. Jedná se o spojky: I/Ped, II/Ped, II/I, Super II/I, Sub II/I.

Varhany mají i pevné kombinace: Piano, Mezzoforte, Forte. Jednotlivé zapínače se nachází uprostřed pod manuály jako žluté tlačky. Nalevo od nich je černá tlačka, která slouží jako jejich vypínač. Všechny kombinace odpovídají po zvukové stránce danému předpisu. Pod manuálem se ve stejné řadě nachází i vypínač a zapínač crescendového válce. Válec je umístěn uprostřed nad pedálem a slouží k postupnému zesilování zvuku při otáčení válce nohou k sobě a naopak. Varhaník se musí naučit s válcem citlivě zacházet, neboť válci chybí číselná stupnice, která hráči ukazuje, v jakém rozmezí síly se pohybuje. Napravo od rejstříků je ještě umístěna vytahovací zelená tyčinka, která tu má funkci tremola. Tremolo zabírá na první i druhý manuál. Jeho chvění se mi však zdá na prvním manuálu rytmicky nevyrovnané a zvukově nepřirozené.

Všechny rejstříky jsou zvukově velice osobité a při jejich vhodném skombinování nám tyto varhany poskytují poměrně velké možnosti zvuku. Problém je pouze v mixtuře, která je dosti silná a ostrá. Při jejím užití jsou přehlušeny jakékoliv jiné rejstříky. Je tedy třeba ji používat s rozvahou. Kdybych si měla vybrat, volila bych na základně akustiky celého prostoru nejspíš skladby romantické, ale jsem přesvědčena, že je tu možno kvalitně interpretovat skladby všech vývojových období.

Je tedy velká škoda, že se na těchto varhanách neprovozují žádné koncerty. Varhany slouží především k liturgickým účelům. Při mších za varhanami několik desítek let zasedala Božena Otáhalová. Ta však pro svůj vysoký věk a zdravotní problémy musela svou funkci přenechat varhaníku Novákovi, který má nyní varhany na starosti. (19)

2.13 Určice

Určice jsou velkou zemědělskou obcí s 1330 obyvateli a najdeme ji pod východními výběžky Dražanské vrchoviny, jižním směrem od města Prostějov. První písemná zmínka o obci je z roku 1288, ale podle archeologických nálezů v obci byla zdejší oblast osídlena již mnohem dříve. V roce 1480 byla obec povýšena na město. (38)

O nejstarším kostele se dnes neví nic. Patrně se jednalo o dřevěnou stavbu, která byla zničena za husitských tažení. Pravděpodobně na jeho místě byl roku 1461 postaven kostel nový, Nanebevzetí Panny Marie, zřejmě již kamenný. Z tohoto kostela pochází nyníjší samostatná věž zvonice. Stavba nového chrámu proběhla v letech 1727 - 1734. Jedná se o nyníjší barokní kostel svatého Jana Křtitele. Hned po dostavbě chrámu se ale začaly objevovat trhliny, hrozilo zborcení, a tak byla provedena řada oprav. Tyto opravy se táhnou až do dnešních dnů. V interiéru kostela je obraz Matky Boží s Ježíškem, který byl v 19. století vyhledávaným poutním místem. Další zajímavostí je jistě také nejméně šest garnitur zvonů. První zmínka o zvonech pochází z roku 1633. Bohoslužby se tu konají pravidelně každý pátek a neděli. (38)

Nové varhany pro nově zřízený kostel v letech 1727 - 1734 pořízeny zřejmě nebyly, protože ve starých místních zápisech je zmínka, že roku 1763 byly opravovány staré varhany za 100 zlatých. Tyto varhany byly tedy nejspíš i ve starém kostele a do nového kostela byly přeneseny. Ve starém letopisu je zmínka, že „jsouce pro své stáří chatrné, nevyhovovaly.“ Proto roku 1791 byly zakoupeny nové varhany z Olomouce od stavitele varhan Ing. Jana Praského za 318 zlatých. Na jejich zakoupení přispěla značnou měrou nedaleká obec Seloutky částkou 144 zlatých, 53 zlatých věnoval jako dar určický farář Göntre a na zbytek částky, čili 121 zlatých, se složili místní farníci. Varhany potřebovaly důkladnější opravy teprve roku 1841. Nabízel se k této opravě Antonín Hamerák, stavitel varhan ze Zlína, za 480 zlatých. K opravě však nedošlo. Byly raději zakoupeny nové varhany od Aloise Šímka za 598 zlatých. (5, 11, 12)

Tyto varhany sloužily do roku 1888, kdy byly zakoupeny nové varhany od bratří Ryrannerů z Uničova za 2385 zlatých. Darovala na ně značnou část paní Marie Budíková, 1000 zlatých. Dále přispěla také Terezie Deabisová 300 zlatými. Podlahu a kus zábradlí zhotovil František Vybíral za 23 zlatých. Tyto varhany tu již slouží do

dnešních dnů. Varhany měly mít původně 20 rejstříků, 2 manuály, pedál a příslušné spojky, ale pro nevhodnou a nemístnou šetrnost byly dohotoveny varhany se 12 rejstříky, pedálem a pedálovou spojkou. Varhany byly i jinak velmi ošizeny. Například celá pneumatická soustava byla z papírových trubek. (5)

Od roku 1854 byl varhaníkem Josef Políček. Po J. Políčkovi se stal varhaníkem od roku 1892 nadučitel František Chlup, dále pan Florián Straka z Určic. (5)

V roce 1918 byly vzaty z varhan pro válečné účely všechny kovové píšťaly a ponechány byly pouze dřevěné. K opravě došlo až v roce 1921, kdy stavitel těchto varhan Wilhelm Brauner z Uničova dodal nové píšťaly. Od té doby jsou varhany až na drobné úpravy v původním stavu. (5)

Varhany mají honosně zdobený a členitý prospekt, který je možno rozdělit do pěti polí píšťališť. Prostřední píšťaliště je nejvyšší s píšťalami uspořádanými do oblouku. Po jeho bocích jsou dvě malá píšťaliště obdélníkového tvaru se zkosenou horní částí bohatě zdobenou zlacenými řezbami. Krajní části varhan tvoří další dvě obloukovité píšťaliště. Celý prospekt je zbarven do světle zeleno-oranžového odstínu, stejně jako oltář. Prospekt varhan tedy celkově do interiéru kostela velice vkusně zapadá.

Zábradlí kůru je tvořeno jednotlivými pospojovanými sloupky. Z prostor kostela je tedy možno zahlédnout i zadní část hracího stolu varhan, který se nachází uprostřed kůru a je natočený směrem k oltáři. Hrací stůl je poměrně drobný a má stejný odstín jako světlezelené části prospektu. Varhany se zapínají zeleným tlačítkem umístěným na boční pravé straně hracího stolu. Vypínají se pak červeným tlačítkem umístěným nad ním. Varhany mají jeden manuál široký 78 cm s rozsahem C až g₃. Stisk kláves je poměrně vyrovnaný, jde však trochu ztuha. Je tedy třeba si na manuál přivyknout. Notový pult není výsuvný, ale je umístěn tak, že by varhaník neměl mít se čtením not žádné problémy. Přimo na hracím stole stojí lampa, která se dá natočit tak, aby varhaníkovi osvětlovala hrací pult i pedál varhan.

Pedál je o rozsahu C až d₁. Jedná se o paralelní typ pedálu, kde jsou pouze pultóny obloukovitě přizpůsobeny pohodlnějšímu stisku vzdálenějších kláves. Lavice je pohyblivá, takže si ji může každý varhaník nastavit, jak právě potřebuje. Na pedál se tu hraje velice příjemně. Je třeba si dát pozor pouze na „klapání“ jednotlivých kláves, kterému se však dá velmi lehce předejít jemnějším stiskem nohou.

Po obou stranách manuálu jsou umístěna dřevěná táhla, zvaná rejstříky. Bílou hlavičkou s nadpisem jsou tu označeny rejstříky pro první manuál a modrou rejstříky pro pedál.

Dispozice

1. manuál

Bourdon 16'

V. Gamba 8'

Principál 8'

Gemshorn 4'

Octav 4'

Mixtur 2 2/3'

Salicionál 8'

Flüte harm. 8'

Liebl. Gedeckt 8'

Pedál

Subbass 16'

Violon 16'

Cello 8'

Pod manuálem můžeme spatřit malé dřevěné tlačky, které slouží jako pevné kombinace, jedná se o: Piano, Mezzoforte, Forte a Pleno. Mezi těmito tlačkami se vpravo nachází ještě jedna tlačka sloužící jako pedálová spojka. Dále jsou varhany vybaveny crescendovým válcem umístěným vpravo nad pedálem. Otáčení válce jde poměrně ztuha. Crescendový válec není vybaven stupnicí, ale při jeho vytáčení se zasouvají jednotlivé rejstříky, kterých není mnoho. Varhaník si tedy může sám při pohledu na rejstříky odvodit, kolik zvukové síly mu ještě zbývá.

V základních polohách znějí jednotlivé rejstříky velmi hezky. V nižších a převážně vyšších polohách však znějí jednotlivé tóny značně nevyrovnaně a některé z nich dokonce nezabírají na žádný rejstřík. Tato skutečnost až na drobné obměny platí i o pedálu. Nefunkční jsou také některé pevné kombinace (Mezzoforte, Forte), kde chybí tlačka na zapnutí. Je velká škoda, že varhany nejsou zcela funkční, protože v základních polohách mají velice krásný líbivý zvuk podtržený výbornou akustikou prostoru. Přes všechny nesnáze se tu však občas konají varhanní koncerty. Naposledy zde hrála 24. července roku 2010 varhanice Klára Kubátová.

Varhany tu slouží z převážné části k doprovodu liturgie. Za varhanami již více než rok zasedá mladá varhanice Jitka Tomečková. Vystřídala zde Adama Juga, který před rokem zemřel. Na liturgické hudbě se podílí i místní schola složená převážně z mladých studentů, kteří k doprovodu svého zpěvu užívají krom varhan také elektrické klávesy, kytary, flétny a jiné nástroje. (31)

2.14 Vícov

Vícov představuje větší obec s 450 obyvateli a najdeme ji západním směrem od města Prostějov pod severními vrcholky Dražanské vrchoviny. Vícov se rozkládá na pravém břehu řeky Hloučely. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1355. Jméno obce se historicky odvozuje od jména Viec, což měl být původní majitel obce. Vícov tedy znamenal Viecův statek. Nejvýznamnější památkou je kostel sv. Floriána a nedaleko se nacházející Boží muka. (41)

Kostel sv. Floriána byl postaven roku 1730 na náklad obce. Vysvěcen byl o dvacet let později olomouckým biskupem K. Scherffenbergem. V kostele bývaly zvony: sv. Jakub (1868), sv. Florián (1879) a umíráček (1840). Zajímavá je v kostele křtitelnice z černého mramoru se soškou na víku, v presbytáři je uchována socha sv. Floriána a obraz Panny Marie s Ježíškem. (41)

Varhany v kostele byly původně jednomanuálové. Postavil je varhanář Maretka, ale rok jejich původu není znám. Jednalo se o mechanickou trakturu s šesti znějícími rejstříky v manuálu a dvěma v pedále. Rozsah klaviatury v manuálu byl E až c₃. Pedál měl rozsah E až a₁. Dále se dochovala z původních varhan pouze dispozice. (18)

Dispozice původních varhan

1. manuál

Flauto ámabilia 8'

Viola da Gamba 8'

Principal 4'

Flauto minor 4'

Flauto cuspido 2'

Kvinta 1 1/3'

Pedál

Subbass 16'

Principal bas 8'

Nové varhany byly postaveny roku 1993 varhaníkem Jiřím Vaculínem ze Vsetína. Jedná se o jednomanuálový pozitiv bez pedálu opus 3. Tento malý pozitiv stojí na kůru kostela dodnes. (18)

Prospekt varhan je poměrně malý a zaujímá prostor uprostřed zábradlí kůru. Je široký 162 cm, vysoký 180 cm a jeho hloubka činí pouhých 75 cm. Celý prospekt je rozčleněn do tří polí píšťališť, z nichž prostřední je nejvyšší. Prospekt je bílé barvy, a tak je poměrně kontrastní vůči tmavému zábradlí kůru. Jednotlivá píšťaliště jsou zdobena pozlacenými řezbami. Na vrcholu prospektu je umístěn vyřezávaný pozlacený kříž. Celý prospekt na nás působí ne příliš honosně, ale za to skvostně a elegantně.

Hrací stůl varhan je umístěn uprostřed kůru směrem k oltáři. Je schovaný za prospektem. Varhaník má tedy kontakt s děním u oltáře jen malými mezerami mezi jednotlivými píšťalami. Jedná se o jednoduše manuálový nástroj o rozsahu C až f₃. Na základě vizuálního vzhledu kláves můžeme okamžitě usoudit, že se jedná o poměrně nové varhany. Jednotlivé klávesy mají až neuvěřitelně malý ponor. Na klaviaturu se hraje zlehka. Stačí pouze malý dotek a klávesa již zní. Kdo nemá s tímto nástrojem zkušenosti, je třeba si nějaký čas na jemnou mechaniku zvyknout.

Nalevo a napravo od manuálu jsou umístěna dřevěná táhla, tzv. rejstříky.

Dispozice

1. manuál

Kryt 8'

Principál 4'

Oktáva 2'

Kvinta 1 1/3'

Všechny rejstříky zní vyrovnaně a po technické stránce na varhanách nenacházím žádný problém. Dispozice je jednoduchá, ale na základě malého prostoru celého kostela je zvukově vyhovující. Pouze Kvinta 1 1/3' má poměrně ostrý zvuk. Jelikož tu varhany slouží převážně k liturgickým účelům, není takřka využívána.

Při mších svatých za varhanami třináct let pravidelně usedala Zdeňka Dostálová, kterou někdy zastupuje mladá varhanice paní Šperková. Liturgická hudba je obohacena i místní pěveckou scholou pravidelně účinkující na mších. V repertoáru má nacvičeno i několik vícehlasých písní. Vždy o Vánocích se tu konají i koncerty, na nichž účinkují převážně malé děti ze základní umělecké školy. (18)

2.15 Vrahovice

Obec Vrahovice, od roku 1973 část města Prostějov, leží 3 km východně od jeho centra. První zmínka o vsi Vrahovice pochází z roku 1337. Od roku 1360 je známá první zpráva o zdejší farnosti. To značí, že zde musel již stát kostel. (60)

Kostel v roce 1586 těžce poškodil požár. Po té byl spravován farností z městečka Kralice na Hané. Dnešní podoba kostela pochází z roku 1831 - 1837. Poslední oprava proběhla v roce 1999. V kostele sv. Bartoloměje se konají pravidelné mše svaté v pátek, v neděli a někdy také ve středu. (60)

Varhany byly pořízeny v roce 1896 v dílně Jana Tučka v Kutné Hoře jako opus 80. Na varhany se již předtím konaly sbírky. Nejvyšší měrou na nástroj přispěli farníci a také ke koupi nástroje dopomohl příspěvek občanské záložny v Držovicích. Varhany byly nakonec zakoupeny za 2451 zlatých a až na drobné opravy jsou včetně mechanické kuželkové traktury v původním stavu. (21)

Hned při pohledu na kůr nás varhany zaujmou členitým a bohatě zdobeným prospektem širokým 348 cm. Varhany jsou postaveny do jedné varhanní skříně s pěti píšťalovými poli obloukovitého tvaru. Jak bývá zvykem, viditelné píšťaly jsou převážně z řad principálů a všechny jsou spojeny s prvním manuálem. Odstín dřeva prospektu je poměrně tmavý ve srovnání se světlým interiérem kostela, ale v kombinaci s pozlacenými řezbami na nás působí celý prospekt skvostným dojmem. O velkolepý vzhled nástroje se zajisté zapříčinily i četné řezby a modro-zlaté lemování vrchní a spodní části prospektu.

Velice ozdobný je u varhan i hrací stůl nacházející se uprostřed kůru směrem k oltáři. Na rozdíl od prospektu má spíše světlejší odstín, opět hojně pozlacený a detailně propracovaný.

Varhany mají dva manuály široké 75 cm se zachovalou klaviaturou, která má rozsah C až f_3 . Ponor kláves je docela hluboký. Jelikož se jedná o poměrně starší mechanickou trakturu, tak má i tužší chod. Proto je třeba si na varhany chvíli zvykat.

Pedál je o rozsahu C až d_1 paralelního typu. Lavice hráče je nastavitelná směrem k hracímu stolu a dá se regulovat i její výška, tudíž si každý hráč může zvolit její optimální polohu.

Vedle manuálu se nachází z obou stran také dřevěná ruční táhla sloužící jako rejstříky. Pro větší přehlednost jsou rejstříky uspořádány barevně tím způsobem, že na levé straně od klaviatury jsou čtyři rejstříky modré, které označují registry pro pedál a čtyři rejstříky růžové, které označují druhý manuál. Na pravé straně od klaviatury se nachází osm rejstříků bílé barvy určené pro první manuál.

Dispozice

1. manuál

Bourdon 16´

Principál 8´

Flétna 8´

Salicionál 8´

Gamba 8´

Oktáva 4´

Flétna rourková 4´

Mixtura 2 2/3´

2. manuál

Principál houslový 8´

Flétna harm. 8´

Aeolina 8´

Roh kamziční 8´ (zní 4´)

Pedál

Subbas 16´

Violonbass 16´

Oktavbass 8´

Cello 8´

Uprostřed nad manuály můžeme spatřit ještě jedno nenápadné žluté tahélko mající funkci tremola pro druhý manuál.

Nad pedálem je sedm kovových nožních tlaček. Dvě z nich mají funkci spojek, a to spojky I/P a spojky manuálů. Další čtyři nožní tlačky slouží jako pevné kombinace (Piano, Mezzoforte, Fortissimo, Pleno) a poslední tlačka má funkci žaluzie, která se však nedá postupně ovládat, může být pouze otevřená nebo uzavřená.

Varhany se mi zvukově zdají vyhovující daným prostorům a jsem přesvědčená, že se na varhany dají zahrát uspokojivě skladby snad všech hudebních období. Pokud

bych si měla vybrat, tak bych z důvodu poměrně bohatého výběru rejstříků a malebnosti jejich zvuků volila na tyto varhany spíše romantická díla.

Nástroj je v dobrém a zachovalém stavu a myslím si, že je škoda, že se v dnešní době na tyto varhany téměř neprovozují žádné koncerty. Varhany nyní slouží převážně k liturgickým účelům.

Za varhanami již několik let zasedá osmdesátiletá místní varhanice Marie Nejedlá, která o varhany spolu s několika chlapci z fary zároveň pečuje. (21)

2.16 Vranovice - Kelčice

Vranovice-Kelčice jsou obcí s 520 obyvateli a najdeme ji jižním směrem asi necelých 10 km od města Prostějov. Obec vznikla v roce 1964 spojením dvou samostatných obcí Vranovic a Kelčic. První písemná zmínka o Vranovicích je z roku 1337. Již od pradávna se místní občané pyšní katolickým kostelem svaté Kunhuty s gotickým jádrem, který patří mezi nejstarší na Prostějovsku. Dnes je kostel nově opravený v románském slohu a mše svaté se tu konají pravidelně každou sobotu s nedělní platností. (58, 47)

Starý pozitiv v kostele byl upraven na varhany roku 1851. V roce 1891 byl nahrazen varhanami zcela novými od bratří Braunerů z Uničova za 1000 zlatých. Na varhany bylo našetřeno sbírkami z milodarů a od místních obyvatel. Na podzim roku 1921 byly již téměř nefunkční varhany opraveny varhanářem Gardavským z Kroměříže. Obec plánovala v polovině 20. století koupit nových varhan, ze které však nakonec sešlo, a varhany byly opět opraveny, tentokrát Hyklem z Krumsína, který byl varhanář-samouk. Jednalo se převážně o výměnu dřevěných částí varhan, jež byly silně napadeny červotoči. V roce 1966 pan Drahomír Cášek přivezl pro farní kostel varhany z Linhartova. Materiál a montáž stály 14 556 Kčs. Vranovice se tak dočkaly nových varhan, které na kůru kostela stojí dodnes. (9)

Varhanní prospekt je široký 230 cm a jeho výška činí 270 cm. Píšťaliště je možno rozdělit do tří obloukovitých polí. Na celém prospektu nás nejvíce zaujmou hlavy dvou anděličků se zlatými křídly umístěné nad krajními oblouky, které vyniknou nejen zřetelnými rysy, ale také věrohodným stínováním celého obličej. Prospekt varhan na nás zapůsobí světlým optimistickým dojmem také kvůli jeho zbarvení. Je natřen béžovou a světlezelenou barvou a na celém prospektu se nešetřilo ani pozlacenými řezbami.

Hrací stůl s jedním manuálem je umístěn na levém boku prospektu, tudíž má varhaník oltář po pravé straně. Klaviatura je široká 75 cm a má rozsah C až f_3 . Všechny klávesy jsou vyrovnané. Také jejich stisk je téměř optimální. Pedál varhan je široký 100 cm s rozsahem C až es_1 . Na pedál se hraje docela obtížně nejen pro jeho drobné paralelní klávesy, ale také z toho důvodu, že varhanní lavice je umístěna velice blízko

hracího stolu a pro nedostatek prostoru ji není možno posunout. Hru s pedálem bych tedy doporučovala pouze drobnějším a dobře ohebným varhaníkům.

Varhany mají celkově 7 zvukových rejstříků umístěných nad klaviaturou uprostřed.

Dispozice

1. manuál

Principál 8´

Gedeckt 8´

Salicionál 8´

Dolce 4´

Octav 4´

Rauschquinte 2fach

Pedál

Subbas 16´

Nad pedálem mají varhany po obou stranách sklopku. Levá sklopka slouží jako spojka manuálu s pedálem. Pravá sklopka má funkci pevné kombinace, tzv. tutti.

Každý rejstřík má velice osobitou jedinečnou barvu. Nevýhodu ale shledávám v tom, že zvuky snad všech rejstříků včetně „sladkého dolce“ zní poměrně tvrdě. Dojem sytého zvuku je navíc znásoben i malým prostorem v kostele, který je jakýmkoliv rejstříkem varhan sytě zaplněn.

Z důvodu skromné dispozice i skromného prostoru za varhanami bych v repertoáru nevolila skladby náročné na pedál. Také bych se vyhnula romantickým dílům, neboť u těchto varhan postrádám jemný zvukomalebný tón. Naopak si myslím, že skladby slavnostního rázného charakteru by zde mohly mít za dané situace dobré ohlasy.

Ve Vranovicích již delší čas není nikdo, kdo by se ujal hry na varhany, a tak sem každou sobotu dojíždí varhanice Veronika Poppeová z nedaleké Želče. K jiným než liturgickým příležitostem se hudební nástroj neužívá. Místní obyvatelé si nepamatují, že by se tu kdy pořádal jakýkoli koncert a z jejich slov je patrné, že by byli za jakékoliv hudební zpestření velice vděční. (26)

2.17 Vřesovice

Obec Vřesovice leží 9 km jižně od Prostějova v tzv. hanácké pahorkatině v mírně zvlněném terénu. První zmínka o Vřesovicích se dochovala z roku 1078. Nejstarší stavební památkou obce je kostel sv. Petra a Pavla na kopci v jihovýchodní části obce. Za zmínku stojí také překrásný zámek, který byl postaven v letech 1702 - 1704 klášterem Hradisko u Olomouce. Jedná se o čtyřkřídlou budovu, původně sloužící jako letní sídlo opata. Dnes je zámek majetkem obce a sídlí tu Obecní úřad a pošta. (59)

První písemná zmínka o kostele sv. Petra a Pavla je doložena z roku 1453. Kněžiště je gotické, zaklenuté žebrovím vladislavské gotiky. Rozšíření kostela do dnešní podoby je z konce 17. století. Původní zvony byly v roce 1990 nahrazeny třemi novými: Marie, Petr, Pavel. V letech 2009 a 2010 byla provedena oprava venkovního pláště, současně bylo opraveno i okolí kostela. Pravidelné bohoslužby se konají v neděli, ve středu a v pátek. (48)

Kostel má velice významné varhany, které byly dokonce vyhlášeny za kulturní památku. Předpokládá se, že vznikly v letech 1720 - 1736. Pouze se tak ale usuzuje na základě tvaru skříně i řezeb. Nedochovaly se žádné spolehlivé prameny, kdo varhany postavil, ale vše nasvědčuje tomu, že by se mohlo s největší pravděpodobností jednat o Christopha Sigmunda Klembta z Kroměříže. (11, 12, 15)

Původně zde byl tzv. „Spielschrank“ zabudovaný do zadní strany skříně. Dodnes jsou tam patrné původní otvory pro rejstříková táhla a štítky.

Dispozice původních varhan

1. manuál

Copula 8'

Octav 2'

Principal 4'

Flétna 4'

Nasal 2 2/3'

Quinta 1 1/3'

Pedál

Subbas 16'

Principalbass 8'

Mixtura 1'

Stopové údaje byly doplněny později. (11, 12, 15)

Varhany měly mechanickou trakturu, která až na drobné úpravy zůstává původní až do dnešní doby. Zásuvkové vzdušnice jsou též původní. (15)

První větší rekonstrukce varhan se konala v roce 1887, kdy byl nový hrací stůl umístěn před prospektem. Při téhle opravě byly obnoveny také veškeré klávesnice a štítky. Přestavěny byly i nefunkční píšťaly. Některé kovové píšťaly byly prodlužovány. Bylo třeba také vyměnit dřevěné části varhan pro značné poničení červotoči. (15)

Další větší oprava varhan se uskutečnila roku 1958 a týkala se z převážné části výměny měchů, které již dosloužily. Při opravě byl také vyměněn ventilátor. Tato výměna ale nebyla provedena příliš šťastně, jelikož nový ventilátor působí značně předimenzovaně, což má za následek poměrně slyšitelný hukot. (15)

Na varhanách byla postupem času upravena výška ladění. Původně byl nástroj naladěn přinejmenším o půltón níže. Také byla předělána původní krátká oktáva v manuálu i pedále. Kdy přesně k těmto opravám došlo, není zcela známo. (15)

Prospekt varhan do světlého interiéru kostela vhodně zapadá. Je členěn do tří polí píšťališť, z nichž prostřední obsahuje největší píšťaly a je obloukovitě vyklenuto do prostoru. Všechny píšťaly na prospektu jsou vybrány z řady čtyřstopého principálu. Boční stěny prospektu jsou hojně zdobeny dožluta zbarvenými řezbami. Podobné řezby překrývají i vrchní část všech tří polí píšťališť. Všechny řezby jsou pro větší majestátnost také po krajích bohatě zlaceny. Základní rámy všech polí jsou zbarveny do světle šedého odstínu. Uprostřed prospektu na nevyšším poli stojí překrásný do nejmenších detailů vypracovaný anděl v lidské velikosti oděný do světle-modrého závoje. Tato socha dodává celému prospektu nádherný vzhled. Je třeba upozornit, že dříve byli podobní andělé umístěni také nad dalšími dvěma píšťalištěmi, ale v roce 2002 byl kostel vykraden a mimo jiné zmizeli i oba tyto andělé.

Hrací stůl varhan je nyní umístěn uprostřed kůru směrem k oltáři. Je starý více než 120 let, což je již na první pohled znát. Barevně je laděn do stejného šedého odstínu jako prospekt varhan. Jedná se jednoduše o manuálový nástroj. Klávesnice je široká 64 cm o rozsahu E až c₃. Již při pohledu na klávesnici je možné si všimnout, že klávesy nejsou v rovině a některé z nich jsou značně propadlé. Tato skutečnost se bohužel projevuje i

při hře. Celkově mají jednotlivé klávesy hluboký ponor a jdou velice těžko stisknout. Hru na klávesy znepříjemňuje také fakt, že je úhoz značně nevyrovnaný.

Klaviatura pro nohy zaujímá šířku 96 cm o rozsahu E až a₁. Jedná se o pedál čistě paralelního typu, na němž však není vůbec snadná hra. Mechanika je tu značně slyšitelná. Na jednotlivé klávesy se hraje zlehka, ale nevýhodou hraní je úzká vratká lavice, která je umístěna velice blízko k hracímu stolu. Jelikož se hned za hracím stolem nachází prospekt varhan, není možné lavici jakkoli posunout. U varhan se tedy sedí velice nepohodlně. Pokud by měl varhaník v pedále hrát pohyblivý part, jsem přesvědčená, že by mu to dělalo u těchto varhan značné problémy.

Varhany se zapínají zprava na hracím stole dvěma tlačítky. Zelené slouží k zapnutí stroje a červené k jeho vypnutí. Při zapnutí varhan je okamžitě prostor kostela naplněn poměrně hlučným motorem varhan, který je zbytečně na tento malý nástroj předimenzovaný. Varhany nemají výsuvný pult na noty, ale jelikož je celý hrací stůl poměrně malý, je na noty vidět bez větších problémů. Pult také osvětluje lampa umístěná na hracím stole.

Varhany obsahují 9 znějících rejstříků pro manuál a 2 pro pedál. Rejstříky jsou umístěny jako velká dřevěná táhla nad manuálem.

Dispozice

1. manuál

Flöta Amabilis 8'

Kopel major 8'

Prinzipal 4'

Flöta minor 4'

Octav 2'

Quinta 1 1/3'

Mixtura 1'

Pedál

Subbass 16'

Bourdon 8'

Převážná většina rejstříků vychází z původní dispozice varhan. Jednotlivé píšťaly byly při opravách vždy pouze poupraveny či rozšířeny. Jediný zcela nový rejstřík je tu Flöta Amabilis 8'.

Varhany nemají žádná další pomocná příslušenství.

Nástroj se momentálně nachází ve špatném technickém stavu. Několik tónů jak v manuálu, tak v pedále nezní vůbec, ostatní jsou značně rozladěné a nevyrovnané. V pedále chybí tón c. Dřevěné části varhan včetně vzdušnic jsou opět napadeny červotočí. Na píšťalách jsou patrný rozsáhlé neodborné zásahy. Další poškození a narušení odpovídají stáří nástroje.

Varhany nyní slouží pouze k liturgickým účelům. Mše svaté zde doprovází Drahomír Cášek, který pravidelně dojíždí z Dědkovic. V kostele se za současného stavu nekonají žádné varhanní koncerty. Liturgickou hudbu se snaží podpořit místní chrámový sbor a schola. Zpěváci zpívají převážně na mších či pohřbech. Každoročně je tu pořádán ke dni sv. Cecílie pěvecký koncert. (15)

Místní obyvatelé si jsou vědomi špatného stavu nástroje a dělají vše pro to, aby se varhany v brzké době opravily. Roku 2008 navštívili nástroj dva restaurátoři - D. Míček a R. Surma. Odhadli opravu varhan na částku kolem 3 000 000 Kč. Situace je tu složitá ovšem nejen kvůli financím, ale také proto, že je nástroj označen za kulturní památku, a proto je třeba vše nechat schválit také památkáři. (15)

2.18 Želeč

Obec Želeč se nachází přibližně 20 km jižně od Prostějova. Želeč, dříve Želč, byla stará slovanská osada, jejíž území bylo již v dobách prehistorických osídleno. Nejstarší zmínka o Želči je obsažena v listině olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka z roku 1131. Vlastnictví obce bylo vždy velmi roztržštěné. Za husitských válek byla Želeč vypálena a bez obyvatel. Roku 1465 došlo k novému osídlení. Uprostřed obce stála kaple svatého Bartoloměje z 16. století. Roku 1881 byla založena "Kostelní jednota". Jednalo se o spolek, který si dal za cíl sbírat příspěvky na vystavění nebo rozšíření farního kostela v Želči, protože prostory byly pro farníky nedostačující. Také zdi byly velmi zvlhlé a špatné. Již roku 1938 se konalo svěcení základního kamene nového kostela. Stavba pokračovala díky pílí všech věřících velmi rychle a už za rok se konalo slavnostní svěcení kostela svatého Bartoloměje. Během období vlády komunistické strany nebylo příliš dovoleno něco dělat v souvislosti s kostelem. Až v roce 1988 bylo možno přistoupit k výmalbě vnitřních prostor chrámu. Poslední opravy na kostele včetně nové fasády byly dokončeny roku 2000. Kostel sv. Bartoloměje tvoří stále historické jádro obce. V současnosti se konají v kostele pravidelně mše svaté v pátek a v neděli. (39)

Varhany byly do místního kostela převezeny z Rychtářova v březnu 1941. Varhany byly před převozem rozmontovány a na místě je složil tehdejší varhaník Ladislav Bednář a jeho bratraci stolaři. Ve varhanách byl nalezen tento záznam: „Varhany tyto postaveny byly léta páně 1918 ve svátky Vánoční. Zhotoveny jsou od firmy bratří Riegrové v Krnově, zaplacen za ně obnos 4600 K.“ V roce 2003 byly varhany před Velikonocemi naladěny odborníkem z Krnova za 5000 Kč. V červenci téhož roku se přistoupilo k okoženění a opravě měchu, neboť z něj již několika otvory unikal vzduch mimo vymezenou cestu. Varhanář Pavel Novák z Brodku u Prostějova vyměnil téměř staletou popraskanou koženku za pravou hovězí kůži a dřevěné části ošetřil novým nátěrem. Za práci a materiál si naučtoval 15 000 Kč. Další generální oprava varhan proběhla roku 2004. Na přelomu července a srpna téhož roku dokončil Pavel Novák z varhanářské firmy Grygar z Prostějova generální opravu hracího stolu varhan. Práce zahrnovaly: vyčistění hracího stolu, dřevěné části byly opatřeny

chemickým prostředkem proti červotoči, nové potažení klaviatury, oprava pedálové klaviatury, oprava všech zařízení hracího stolu a výměna všech trubičkových rozvodů za silonové trubičky. Na celkovou částku 42 000 Kč přispěli z velké míry místní sponzoři. Další větší oprava proběhla zanedlouho roku 2006. Práci provedl opět varhanář Pavel Novák z Brodku u Prostějova za 80 000 Kč. (10)

Varhany mají moderní jednoduchý prospekt tvořený převážně píšťalami. Při pohledu zdola můžeme spatřit až 52 velkých píšťal naskládaných vedle sebe, takže není divu, že je celý prospekt široký přes 5,5 m a dosahuje až do výšky 4,5 m. Prospekt varhan je vyroben ze světlého dřeva, kterého je ale na přední straně prospektu vidět minimálně. Prospekt není zdoben žádnými řezbami či jinými okrasami. Zakládá si na své jednoduchosti a prostotě.

Hrací stůl varhan se nachází uprostřed kůru směrem k oltáři. Hned na první pohled je všem varhaníkům z nejrůznějších detailů známo, že se jedná o udržovaný nástroj. Varhany mají dva manuály široké 80 cm s rozsahem C až f₃. Stisk kláves je vyrovnaný a velice lehký s průměrným ponorem. Na klávesnici si každý varhaník snadno zvykne a hraje se mu zde velice hezky.

Klávesy pedálu jsou rovnoběžné a jejich rozsah se pohybuje od C do d₁. O technice pedálové hry platí stejné zhodnocení jako u manuálů. I na pedál je hra pro varhaníka příjemná a bezproblémová.

Nad manuály se nachází celá řada rejstříkových sklopek. Každý manuál včetně pedálu má pro větší přehlednost vlastní barvu rejstříků. První manuál má žlutou, druhý manuál oranžovou a pedál zelenou barvu. Dokonce i spojky, které jsou mezi rejstříky prvního a druhého manuálu, jsou dvoubarevné podle jejich funkce.

Dispozice

1. manuál

Bourdon 16´

Principál 8´

Hohlflöte 4´

Gamba 8´

Gedeckt 8´

2. manuál

Geigen – Principál 8´

Salicionál 8´

Vox celestis 8´

Rohrflöte 8´

Octave 4´

Octave 4´	Dolce 4´
Flöte 2´	Flöte 4´
Mixtur 4´ fach	Flétna 2´

Pedál

Violon 16´
Cello 8´
Subbass 16´
Octavbass 8´
Pozoun 16´

Mezi rejstříky se nachází spojky, jedná se o: II/I, Manual – Doplel, Super – Octavcoppel, Sub – Octavcoppel, spojka I/P a spojka II/P.

Uprostřed pod manuály mají varhany několik pevných kombinací označených žlutými tlačítky. Jedná se o Piano, Mezzoforte, Forte a Tutti. Všechny kombinace podle mého názoru odpovídají zvukově i silou jejím nadpisům. Nalevo vedle pevných kombinací je ještě jedno modré tlačítko, kterým můžeme okamžitě jakoukoli pevnou kombinaci vypnout. Mezi rejstříky napravo je také umístěna jedna sklopka s tremolem, které slouží pro druhý manuál. Nad pedál uprostřed je zasazen kvalitně zregulovaný crescendový válec, který nemá tvar válce, ale dvou houpacích ramen. Při zesilování zvuku je vzdálenější rameno velice citlivé na dotek, tudíž je varhaníkem dobře regulovatelné. Při zeslabování je ale stisk bližšího ramene na obsluhu náročnější, proto je třeba si manipulaci s rameny předem vyzkoušet.

Zvuk jednotlivých rejstříků zní velice příjemně a vyrovnaně. Varhany jsou zde uzpůsobeny ke hře skladeb snad všech hudebních etap a je pouze na interpretovi, jaký repertoár si zvolí. Díky své pneumatické mírně se opožďující traktuře bych volila ve svém repertoáru skladby převážně romantické, ale po vhodném výběru rejstříků zní na těchto varhanách velice věrohodně i skladby jiných období.

Varhany jsou příjemné pro hráče nejen svým zvukem, ale také kvalitní varhanní lavicí, která je regulovatelná a která má po každé straně stupínky pro registrátory, aby měli lepší dostupnost k rejstříkům i k notám kvůli otáčení. Místní varhaník neopomněl obnovit ani varhanní pult, který se dá vysouvat takřka do libovolné vzdálenosti.

Varhany mají také kvalitní osvětlení nejen manuálů, ale po celé své šířce je osvětlen i pedál.

Není divu, že takový udržovaný nástroj neslouží pouze liturgii, ale konají se tu velmi často i varhanní koncerty. Za poslední dobu si na tomto nástroji zahráli varhaníci Václav Uhlíř, Karel Hiner, Tomáš Thon či Petr Rajnoha. Kostel sv. Bartoloměje krom varhaníků navštívil také dětský pěvecký sbor Motýlek z Vyškova nebo filharmonický sbor Brno „Beseda Brněnská“ pod vedením Petra Koláře. (27)

Na kůru kostela pravidelně účinkuje sbor, který navštěvují členové z okolních farností a to převážně z Otaslavic, Brodku u Prostějova a z Vranovic. Sbor funguje již několik let pod vedením mladého hudebníka Václava Večeře. O velkých křesťanských svátcích sbor objíždí se svým repertoárem hned několik farností během jednoho dne. Václav Večeře také nejčastěji zasedá za varhanami v Želči a právě on udržuje varhany v tak dobrém technickém stavu. (27)

Snad každá obec by potřebovala nějakého takového perspektivního hudebníka, který by se s chutí a nadšením vrhl za varhanní stůl a obdařoval místní občany nejen kvalitní poslouchatelnou hudbou, ale věděl si i rady v situacích, kdy na varhanách začne něco strádat. Bohužel takových hudebníků není mnoho, a tak na to ve většině obcí doplácí jak místní lidé, tak i neutišitelně špatný stav hudebního nástroje.

2.19 Žešov

Žešov je malá vesnice patřící k městu Prostějov. Rozprostírá se v nevelkém údolíčku, asi 4 km jižně od centra Prostějova. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1029, kdy podle pověsti kníže Žeš poprvé poukázal na místní údolí. Podle dochovaných zlomků Královských rukopisů měla původní osada přibližně deset členů, převážně mužského pohlaví. Nyní má obec kolem 330 obyvatel. Její dominantou je katolický kostel nacházející se, jak místní vesničané říkají, v pomyslném středu Evropy. (40)

Místní kostel, zasvěcený sv. Cyrilu a Metoději, nemá patronátu. Postaven byl v byzantském slohu v letech 1877 - 1884, na základech starší stavby v místě, kde od nejstarších dob stával svatostánek. V roce 1913 byl rozšířen přístavbou presbytáře a sakristie. Nyní má kostel tři zvony a dva oltáře. Kostel vymaloval roku 1890 akademický malíř G. Schmid a malíř Přeček z Olomouce, přemaloval jej pak v roce 1915 malíř Jindřich Taschner z Prostějova. Obraz za hlavním oltářem maloval v roce 1883 J. L. Šichan v Brně („Smrt sv. Cyrila“). V kostele se konají pravidelně mše svaté v pátek a v neděli. Liturgická hudba je tu doprovázena místními varhanicemi, které se na varhany naučily hrát víceméně samy. (40)

Varhany v kostele byly postaveny v roce 1883 firmou Bratří Riegrů, která sídlí v Krnově. Dále byly varhany roku 1925 opraveny a rozšířeny. (16)

Varhany nás upoutají hned při pohledu na kůr kostela svým tmavším odstínem, který je kontrastní vůči celkově světlému vzhledu kostela. Prospekt varhan je široký 250 cm a sahá až do výšky 360 cm. Je členěn do tří polí obloukovitých píšťališť, z nichž píšťaliště uprostřed je největší a plasticky mírně vystupuje do prostoru. Viditelné kovové píšťaly v prospektu varhan vynikají v porovnání s tmavějším zabarvením celého prospektu. Ten je zdoben řezbami pozlacenými na vyšších místech pro větší velkolepost.

Hrací stůl varhan se nachází uprostřed kůru kostela směrem k oltáři. Varhany se zapínají elektrickým vypínačem, který je umístěn vpravo pod klaviaturou. O správném zapnutí varhan nás vzápětí přesvědčí poměrně silný zvuk varhanního motoru.

Varhany mají jeden manuál s rozsahem C až f₃, klaviatura je široká 105 cm. Jednotlivé klávesy jsou vyrovnané, ale mají obecně těžší stisk. Na hracím stole je umístěn sklápěcí dřevěný pult pro hráče, který je osvětlen lustrem visícím ze stropu. Varhany tedy nemají samostatné osvětlení, ale přesto je velmi dobře vidět jak na noty, tak i na pedál.

Klaviatura pro nohy má rozsah C až d₁. Jedná se paralelní typ pedálu, který má obloukovitě přizpůsobeny pouze „černé“ klávesy. Klaviatura pro nohy je spíše drobnější, tudíž je třeba, aby si varhaník uzpůsobil svoji lavici tak, aby se mu na pedál příjemně hrálo. Lavice se dá posouvat dopředu či dozadu dle potřeby hráče

Vedle manuálu se nachází z obou stran také dřevěná ruční táhla, která slouží jako rejstříky.

Dispozice

1. manuál

Salicionál 8´

Gedeckt 8´

Principál 8´

Gemshorn 4´

Pedál

Subbass 16´

Nad pedálem uprostřed mají varhany dřevěnou sklopku, která slouží jako spojka manuálu s pedálem. Spojka ale bohužel zabírá pouze na některé tóny, takže je zvuk v pedále při použití spojky nevyrovnaný.

Rejstříky mají obecně líbivý zaoblený zvuk, který si místní varhanice pochvalují k doprovodu písní při liturgii. Varhany umějí doprovodit jak jemné pasáže přijímání, tak i mohutnější zpěv lidu. Z vlastní zkušenosti jsem se přesvědčila, že na varhany velmi pěkně zní i stará muzika, popřípadě některá díla z klasicismu. Baroko a romantismus je poněkud složitější na tento nástroj interpretovat, neboť varhany nemají mimo jiné dostatečný zvukový základ. U romantických skladeb by mohl nastat problém krom omezeného výběru barvy tónů také ve výškovém rozsahu nástroje. Jelikož se na tento nástroj ale žádné koncerty neprovozují, myslím si, že k liturgickým účelům jsou

varhany dostačující a i velice líbivé na poslech. Přestože mají skromný počet rejstříků, vzhledem k malému prostoru celého kostela je jejich zvuková stránka vyhovující.

Závěr

V okrese Prostějov můžeme spatřit různé typy varhan. Až na výjimky byly snad všechny původní varhany na Prostějovsku nahrazeny v přelomu 19. a 20. století varhanami novými. Nejčastěji byly tyto přestavby uskutečněny firmou bratří Riegrů, ale i jinými, méně známými firmami. Na Prostějovsku se momentálně nejvíce vyskytují dvoumanuálové varhany s pedálem. Výjimku tvoří jednomanuálový nástroj, popřípadě varhany bez pedálu. Žádné třímanuálové varhany se na Prostějovsku nevyskytují.

Ve většině případů se na varhanách nachází velké množství závad, které pak zapříčiňují další navazující závady. Tato skutečnost odrazuje varhaníky pořádat na Prostějovsku koncerty, a tak varhany slouží převážně k doprovodu liturgie při mších. Několik obcí se však může pochlubit kvalitním nástrojem, což umožňuje pořádání koncertů. Jedná se zejména o varhany v obcích: Klenovice na Hané, Nezamyslice, Protivanov a Želeč, kde jsou varhany nově zrekonstruovány či postaveny zcela nové.

Špatný stav nástroje je většinou způsoben nedostatkem finančních prostředků. Velký vliv na zajištění finančních zdrojů sloužících na opravu varhan má většinou i místní varhaník, který by měl upozornit na špatný stav nástroje, popřípadě se snažit zajistit pravidelné sbírky na opravu varhan. Bohužel ne vždy se místní varhaníci o stav nástroje zajímají. V důsledku toho, že varhaníků na Prostějovsku stále ubývá a mezi mladými lidmi není o varhany zájem, na mších hrají většinou starší lidé, kteří již nemají síly a zdraví k tomu, aby se o nástroj starali či usilovali o peněžní sbírku na opravu varhan. Mladí varhaníci k tomu naopak nemají dostatečné postavení v obci anebo patřičný zájem. Proto není vůbec samozřejmostí, že se v obci najde někdo, kdo má zájem se o varhany starat.

Je velká škoda, že v tolika případech se varhany najednou ocitly v tak dezolátním stavu, že oprava již nebyla možná a bylo třeba postavit nástroj nový. Pokud by tento trend pokračoval, přišli by varhaníci o možnost zahrát si na jakémkoliv historickém nástroji, a tudíž by ztratili představu o dřívějších možnostech a interpretaci, která je pro všechny hudebníky tak cenná.

Diplomová práce rozšířila mé osobní zkušenosti s nejrůznějšími typy varhan. Při zkoumání jednotlivých nástrojů jsem měla vhodnou příležitost si na každé varhany zahrát a zjistit jejich zvukové i technické možnosti. Také mě velice obohatily rozhovory s místními varhaníky nebo faráři, kteří byli vždy ochotni mě za varhany nejen pustit, ale také mi poskytnout nejrůznější informace o historii či stavu nástroje jak z osobních vědomostí, tak i z kroniky místního kostela.

Věřím, že diplomová práce poskytne důležité informace všem varhaníkům, kteří budou na výše popsaných nástrojích někdy hrát, či lidem, kteří by měli zájem se o místních varhanách něco dozvědět.

Je důležité zmínit, že výše uvedené nástroje tvoří jen určitý výběr nejvýznamnějších varhan na Prostějovsku. Nachází se tu bezesporu i další zajímavé nástroje, které by stály za bližší seznámení.

Seznam použité literatury a pramenů

- (1) KAVIČKA, Karel, KREJČÍ, Pavel. *Prostějov: Klášterní kostel sv. Jana Nepomuckého*. Velehrad: ESMEDIA DTP s.r.o. Olomouc, 2005. 23 s.
- (2) KAVIČKA, Karel, NOVOTNÝ, Václav. *Prostějov: Farní kostel sv. Petra a Pavla*. Velehrad: ESMEDIA DTP s.r.o. Olomouc, 2004. 27 s.
- (3) KAVIČKA, Karel. *Prostějov: Děkanský farní kostel Povýšení sv. Kříže*. Velehrad: ESMEDIA DTP s.r.o. Olomouc, 2003. 38 s.
- (4) *Kronika Cyrilské jednoty*. ARCHIV města Prostějova.
- (5) *Kronika farního kostela Nanebevzetí Panny Marie*. Kancelář farnosti kostela Nanebevzetí Panny Marie, Určice.
- (6) *Kronika farního kostela sv. Petra a Pavla*. Kancelář farnosti kostela sv. Petra a Pavla, Prostějov.
- (7) MOUKA, František. A znovu povstal z trosek. *Stráž lidu*. 1.1.1991, č. 6, s. 11-12.
- (8) *Pamětní kniha farnosti Brodecké od roku 1899*. Kancelář farnosti kostela Povýšení sv. Kříže, Brodek u Prostějova.
- (9) *Pamětní kniha farnosti expozitury Vranovické od roku 1898*. Kancelář farnosti kostela Povýšení sv. Kříže, Brodek u Prostějova.
- (10) *Pamětní kniha Želeč*. Kancelář farnosti kostela Povýšení sv. Kříže, Brodek u Prostějova.
- (11) SEHNAL, Jiří. *Barokní varhanářství na Moravě, díl 1. Varhanáři*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně a Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. 172 s. ISBN 80-7275-042-9
- (12) SEHNAL, Jiří. *Barokní varhanářství na Moravě, díl 2. Varhany*, 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 2004. 296 s. ISBN 80-7275-052-06 ISBN 80-244-0887-2
- (13) ŠAMÁNEK, Hanuš, DITTMANN, Jiří, HEJDUŠKOVÁ, Marie. Sdružení pro stavbu varhan v kostele sv. Petra a Pavla. *Prostějovský týden*. 8.12.1999, roč. 9, č. 49, s. 9.

Seznam osobních respondentů

- (14) BURGET, Josef, osobní sdělení, 10. 10. 2010, Kostelec na Hané.
- (15) CÁSEK, Drahomír, osobní sdělení, 5. 9. 2010, Vřesovice.
- (16) CYNARSKY, Adam, osobní sdělení, 18. 7. 2010, Žešov.
- (17) DITTMANN, Tomáš, osobní sdělení, 19. 9. 2010, Myslejovice.
- (18) DOSTÁLOVÁ, Zdeňka, osobní sdělení, 7. 11. 2010, Vícov.
- (19) HORÁK, Stanislav, osobní sdělení, 18. 8. 2010, Tištín.
- (20) HŘIB, Miroslav, osobní sdělení, 18. 8. 2010, Nezamyslice.
- (21) NEJEDLÁ, Marie, osobní sdělení, 25. 7. 2010, Vrahovice.
- (22) NESVADBÍKOVÁ, Jana, osobní sdělení, 16. 8. 2010, Čehovice.
- (23) NESVADBÍKOVÁ, Jana, osobní sdělení, 23. 8. 2010, Klenovice na Hané.
- (24) PAVLŮ, Zdeněk, osobní sdělení, 11. 12. 2010, Protivanov.
- (25) POPPEOVÁ, Veronika, osobní sdělení, 17. 8. 2010, Otaslavice.
- (26) POPPEOVÁ, Veronika, osobní sdělení, 17. 8. 2010, Vranovice-Kelčice.
- (27) POPPEOVÁ, Veronika, osobní sdělení, 17. 8. 2010, Želeč.
- (28) PŘIKRYLOVÁ, Alena, osobní sdělení, 28. 11. 2010, Smržice.
- (29) STRÍŽOVÁ, Ludmila, osobní sdělení, 25. 8. 2010, Stínava.
- (30) ŠEVROVÁ, Lucie, osobní sdělení, 14. 8. 2010, Brodek u Prostějova.
- (31) TOMEČKOVÁ, Jitka, osobní sdělení, 3. 10. 2010, Určice.
- (32) VENHUDA, Josef, osobní sdělení, 23. 7. 2010, Kralice na Hané.

Elektronické zdroje

- (33) DĚKANÁT PROSTĚJOV. [online]. 2011 [cit.4.3.2011]. Dostupné z: <http://www.dpv.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=25997>.
- (34) DĚKANÁT PROSTĚJOV. [online]. 2011 [cit.4.3.2011]. Dostupné z: <http://www.dpv.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=26020>.
- (35) DĚKANÁT PROSTĚJOV. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <http://www.dpv.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=26030>.
- (36) DĚKANÁT PROSTĚJOV. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <http://www.dpv.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=26038>.
- (37) DĚKANÁT PROSTĚJOV. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <http://www.dpv.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=26039>.
- (38) DĚKANÁT PROSTĚJOV. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <http://www.dpv.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=26040>.
- (39) DĚKANÁT PROSTĚJOV. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <http://www.dpv.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=26046>.
- (40) DĚKANÁT PROSTĚJOV. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <http://www.dpv.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=26022>.
- (41) HRADY.CZ. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <<http://www.hrady.cz/index.php?OID=5523>>.
- (42) HRADY.CZ. [online]. 2011 [cit.4.3.2011]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/wnd_show_text.php?tid=11641>.
- (43) HRADY.CZ. [online]. 2011 [cit.4.3.2011]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/wnd_show_text.php?tid=24084>.
- (44) HRADY.CZ. [online]. 2011 [cit.4.3.2011]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/wnd_show_text.php?tid=13041>.
- (45) HRADY.CZ. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/wnd_show_text.php?tid=29689>.
- (46) HRADY.CZ. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/wnd_show_text.php?tid=26654>.

- (47) HRADY.CZ. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <<http://www.hrady.cz/index.php?OID=4765>>.
- (48) HRADY.CZ. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <<http://www.hrady.cz/index.php?OID=5230>>.
- (49) MĚSTO KOSTELEČ NA HANÉ. [online]. 2011 [cit.4.3.2011]. Dostupné z: <http://kostelevnh.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=64&Itemid=72>.
- (50) MĚSTYS BRODEK U PROSTĚJOVA. [online]. 2011 [cit.4.3.2011]. Dostupné z: <<http://www.brodek.cz/index.php?nid=5422&lid=CZ&oid=755187>>.
- (51) MĚSTYS KRALICE NA HANÉ. [online]. 2011 [cit.4.3.2011]. Dostupné z: <<http://kralicenahane.cz/index.php?nid=2809&lid=CZ&oid=332963>>.
- (52) MĚSTYS NEZAMYSLICE. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <<http://nezamyslice.cz/index.php?nid=2065&lid=CZ&oid=229912>>.
- (53) MĚSTYS PROTIVANOV. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <<http://www.protivanov.com/index.php?nid=3828&lid=CZ&oid=1871716>>.
- (54) OBEC ČEHOVICE. [online]. 2011 [cit.4.3.2011]. Dostupné z: <http://www.cehovice.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=44&Itemid=22>.
- (55) OBEC MYSLEJOVICE. [online]. 2011 [cit.4.3.2011]. Dostupné z: <http://www.myslejovice.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=5>.
- (56) OBEC OTASLAVICE. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <<http://otaslavice.cz/historie.php>>.
- (57) OBEC STÍNAVA. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <<http://www.stinava.cz/file.php?nid=8164&oid=1524398>>.
- (58) OBEC VRANOVICE-KELČICE. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <<http://www.vranovicekelcice.cz/>>.
- (59) OBEC VŘESOVICE. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <<http://vresovice.cz/>>.
- (60) VRAHOVICE. [online]. 2011 [cit.5.3.2011]. Dostupné z: <<http://vrahovice.unas.cz/index.php?l=kostel>>.

Seznam příloh

- Příloha 1:** Varhany v kostele Povýšení sv. Kříže v Prostějově - prospekt
Příloha 2: Varhany v kostele Povýšení sv. Kříže v Prostějově - hrací stůl
Příloha 3: Varhany v kostele sv. Jana Nepomuckého v Prostějově - prospekt
Příloha 4: Varhany v kostele sv. Jana Nepomuckého v Prostějově - hrací stůl
Příloha 5: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla v Prostějově - prospekt
Příloha 6: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla v Prostějově - hrací stůl
Příloha 7: Digitální varhany v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Prostějově - imitace prospektu
Příloha 8: Varhany v kostele Povýšení svatého Kříže v Brodku u Prostějova - prospekt
Příloha 9: Varhany v kostele Povýšení svatého Kříže v Brodku u Prostějova - prospekt (detailní záběr)
Příloha 10: Varhany v kostele Povýšení svatého Kříže v Brodku u Prostějova - hrací stůl
Příloha 11: Varhany v kostele sv. Prokopa v Čehovicích - prospekt
Příloha 12: Varhany v kostele sv. Prokopa v Čehovicích - hrací stůl
Příloha 13: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Klenovicích na Hané - prospekt
Příloha 14: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Klenovicích na Hané - hrací stůl
Příloha 15: Varhany v kostele sv. Jakuba staršího v Kostelci na Hané - prospekt
Příloha 16: Varhany v kostele sv. Jakuba staršího v Kostelci na Hané - hrací stůl
Příloha 17: Varhany v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Kralicích na Hané - prospekt
Příloha 18: Varhany v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Kralicích na Hané - hrací stůl
Příloha 19: Varhany v kostele Zvěstování Panny Marie v Myslejovicích - prospekt
Příloha 20: Varhany v kostele Zvěstování Panny Marie v Myslejovicích - hrací stůl
Příloha 21: Varhany v kostele Zvěstování Panny Marie v Myslejovicích - záběr na poničený pedál
Příloha 22: Varhany v kostele sv. Václava v Nezamyslicích - prospekt
Příloha 23: Varhany v kostele sv. Václava v Nezamyslicích - hrací stůl
Příloha 24: Varhany v kostele sv. Archanděla Michaela v Otaslavicích - prospekt
Příloha 25: Varhany v kostele sv. Archanděla Michaela v Otaslavicích - hrací stůl
Příloha 26: Varhany v kostele Narození Panny Marie v Protivanově - prospekt
Příloha 27: Varhany v kostele Narození Panny Marie v Protivanově - hrací stůl
Příloha 28: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla ve Smržicích - prospekt
Příloha 29: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla ve Smržicích - hrací stůl
Příloha 30: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla ve Smržicích - pohled na píšťaliště
Příloha 31: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla ve Smržicích - pohled do varhanní skříně
Příloha 32: Varhany v kostele Povýšení sv. Kříže ve Stínavě - prospekt
Příloha 33: Varhany v kostele Povýšení sv. Kříže ve Stínavě - hrací stůl
Příloha 34: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla v Tištině - prospekt
Příloha 35: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla v Tištině - hrací stůl
Příloha 36: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla v Tištině - hrací stůl (detailní záběr)

- Příloha 37:** Varhany v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Určicích - prospekt
Příloha 38: Varhany v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Určicích - hrací stůl
Příloha 39: Varhany v kostele sv. Floriána ve Vícově - prospekt
Příloha 40: Varhany v kostele sv. Floriána ve Vícově - hrací stůl
Příloha 41: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Prostějově - Vrahovicích - prospekt
Příloha 42: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Prostějově - Vrahovicích - prospekt (detailní záběr)
Příloha 43: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Prostějově - Vrahovicích - hrací stůl
Příloha 44: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Prostějově - Vrahovicích - hrací stůl (detailní záběr)
Příloha 45: Varhany v kostele sv. Kunhuty ve Vranovicích - prospekt
Příloha 46: Varhany v kostele sv. Kunhuty ve Vranovicích - hrací stůl
Příloha 47: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla ve Vřesovicích - prospekt
Příloha 48: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla ve Vřesovicích - hrací stůl
Příloha 49: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Želči - prospekt
Příloha 50: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Želči - hrací stůl
Příloha 51: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Želči - pohled na píšťaliště
Příloha 52: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Želči - pohled na píšťaliště
Příloha 53: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Želči - pohled na měchy
Příloha 54: Varhany v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Žešově - prospekt
Příloha 55: Varhany v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Žešově - hrací stůl

Příloha 1: Varhany v kostele Povýšení sv. Kříže v Prostějově - prospekt

Příloha 2: Varhany v kostele Povýšení sv. Kříže v Prostějově - hrací stůl

Příloha 3: Varhany v kostele sv. Jana Nepomuckého v Prostějově - prospekt

Příloha 4: Varhany v kostele sv. Jana Nepomuckého v Prostějově - hrací stůl

Příloha 5: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla v Prostějově - prospekt

Příloha 6: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla v Prostějově - hrací stůl

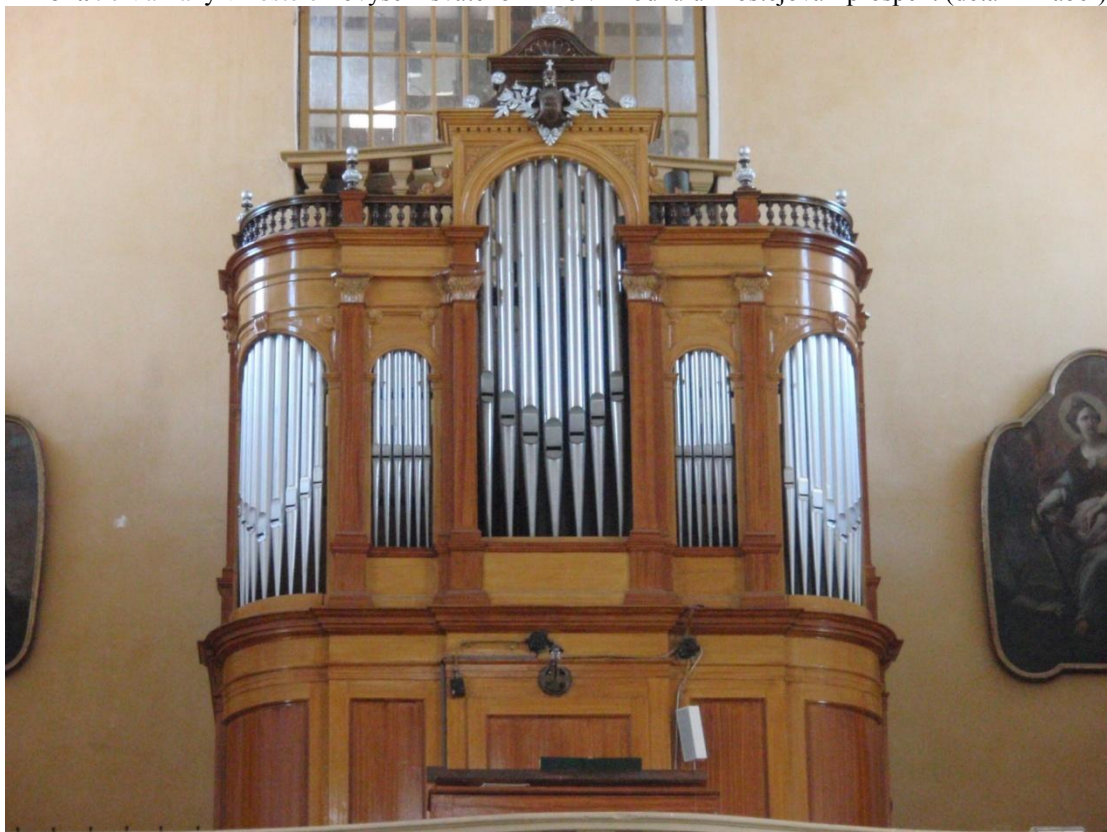
Příloha 7: Digitální varhany v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Prostějově - imitace prospektu

Příloha 8: Varhany v kostele Povýšení svatého Kříže v Brodku u Prostějova - prospekt

Příloha 9: Varhany v kostele Povýšení svatého Kříže v Brodku u Prostějova - prospekt (detailní záběr)

Příloha 10: Varhany v kostele Povýšení svatého Kříže v Brodku u Prostějova - hrací stůl

Příloha 11: Varhany v kostele sv. Prokopa v Čehovicích - prospekt

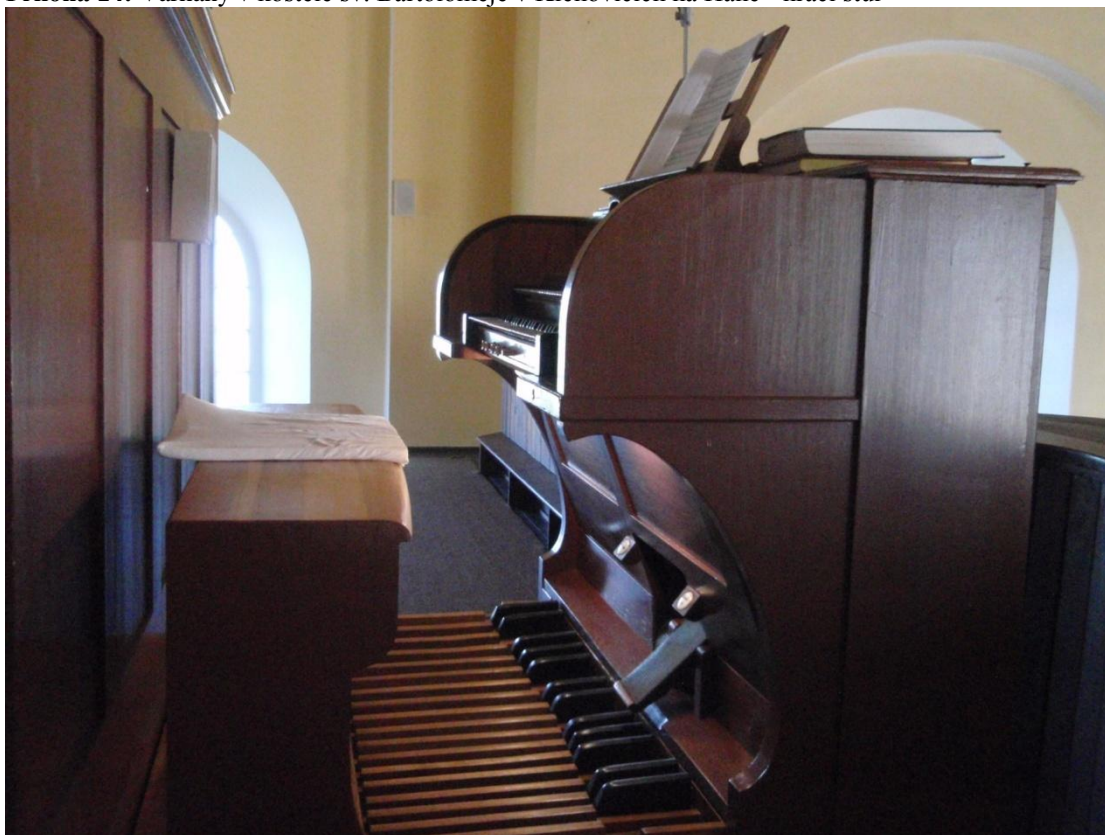
Příloha 12: Varhany v kostele sv. Prokopa v Čehovicích - hrací stůl

Příloha 13: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Klenovicích na Hané - prospekt

Příloha 14: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Klenovicích na Hané - hrací stůl

Příloha 15: Varhany v kostele sv. Jakuba staršího v Kostelci na Hané - prospekt

Příloha 16: Varhany v kostele sv. Jakuba staršího v Kostelci na Hané - hrací stůl

Příloha 17: Varhany v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Kralicích na Hané - prospekt

Příloha 18: Varhany v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Kralicích na Hané - hrací stůl

Příloha 19: Varhany v kostele Zvěstování Panny Marie v Myslejovicích - prospekt

Příloha 20: Varhany v kostele Zvěstování Panny Marie v Myslejovicích - hrací stůl

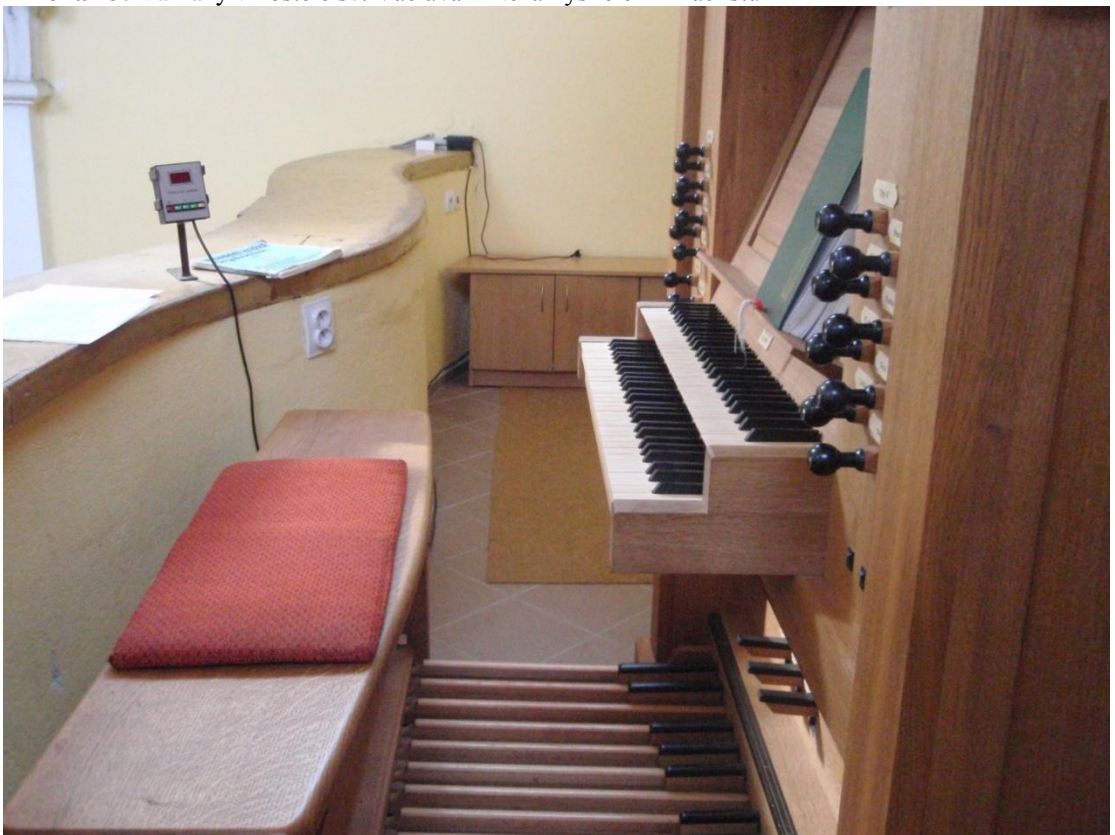
Příloha 21: Varhany v kostele Zvěstování Panny Marie v Myslejovicích - záběr na poničený pedál

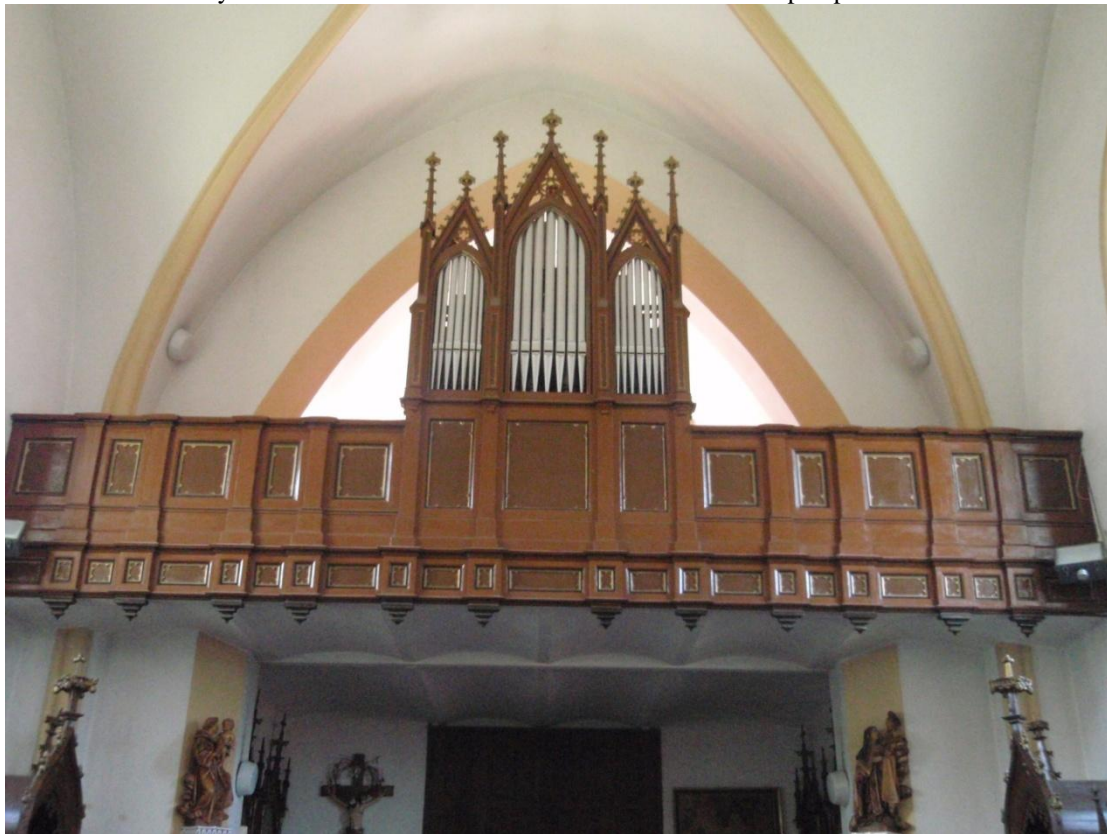
Příloha 22: Varhany v kostele sv. Václava v Nezamyslicích - prospekt

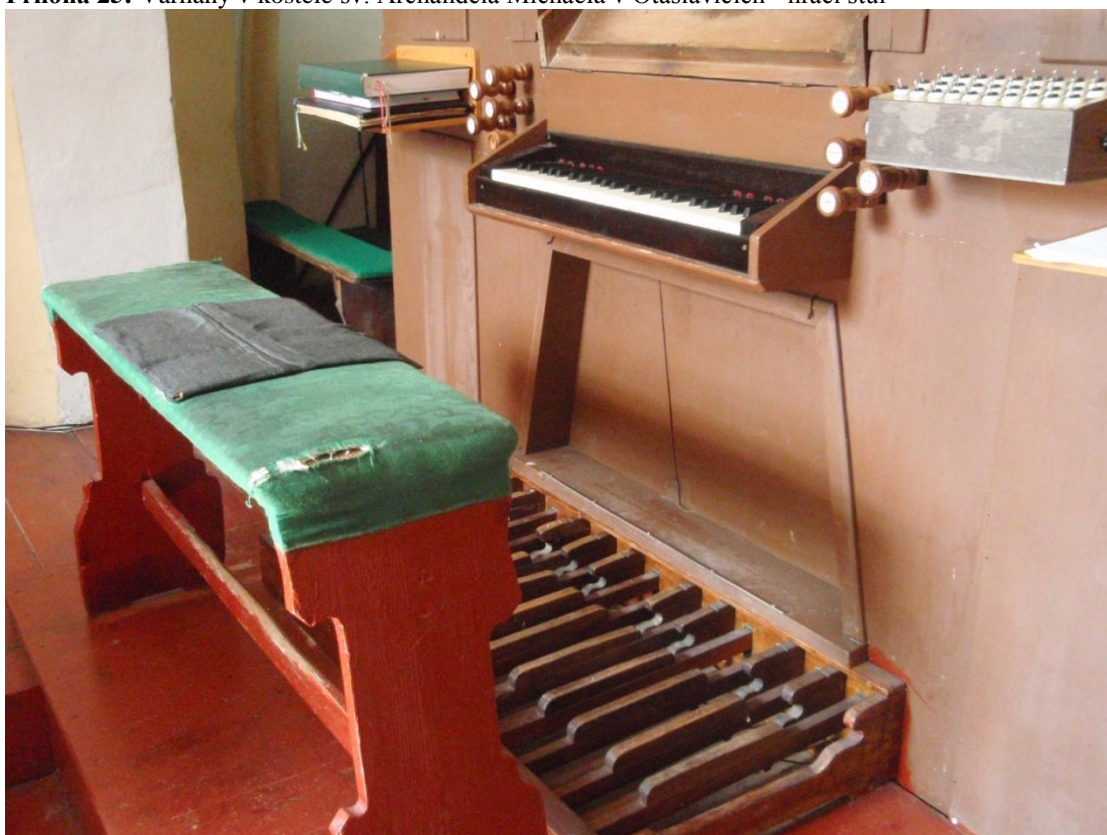
Příloha 23: Varhany v kostele sv. Václava v Nezamyslicích - hrací stůl

Příloha 24: Varhany v kostele sv. Archanděla Michaela v Otaslavicích - prospekt

Příloha 25: Varhany v kostele sv. Archanděla Michaela v Otaslavicích - hrací stůl

Příloha 26: Varhany v kostele Narození Panny Marie v Protivanově - prospekt

Příloha 27: Varhany v kostele Narození Panny Marie v Protivanově - hrací stůl

Příloha 28: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla ve Smržicích - prospekt

Příloha 29: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla ve Smržicích - hrací stůl

Příloha 30: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla ve Smržicích - pohled na píšťaliště

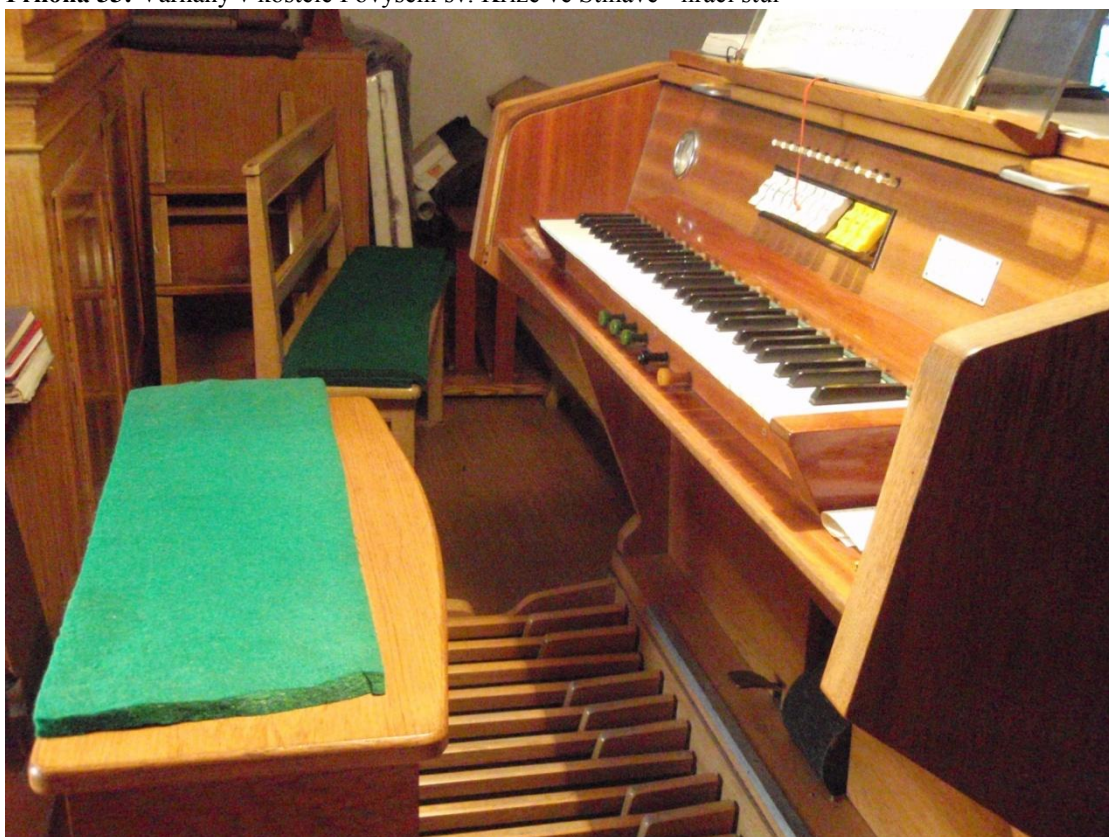
Příloha 31: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla ve Smržicích - pohled do varhanní skříně

Příloha 32: Varhany v kostele Povýšení sv. Kříže ve Stínavě - prospekt

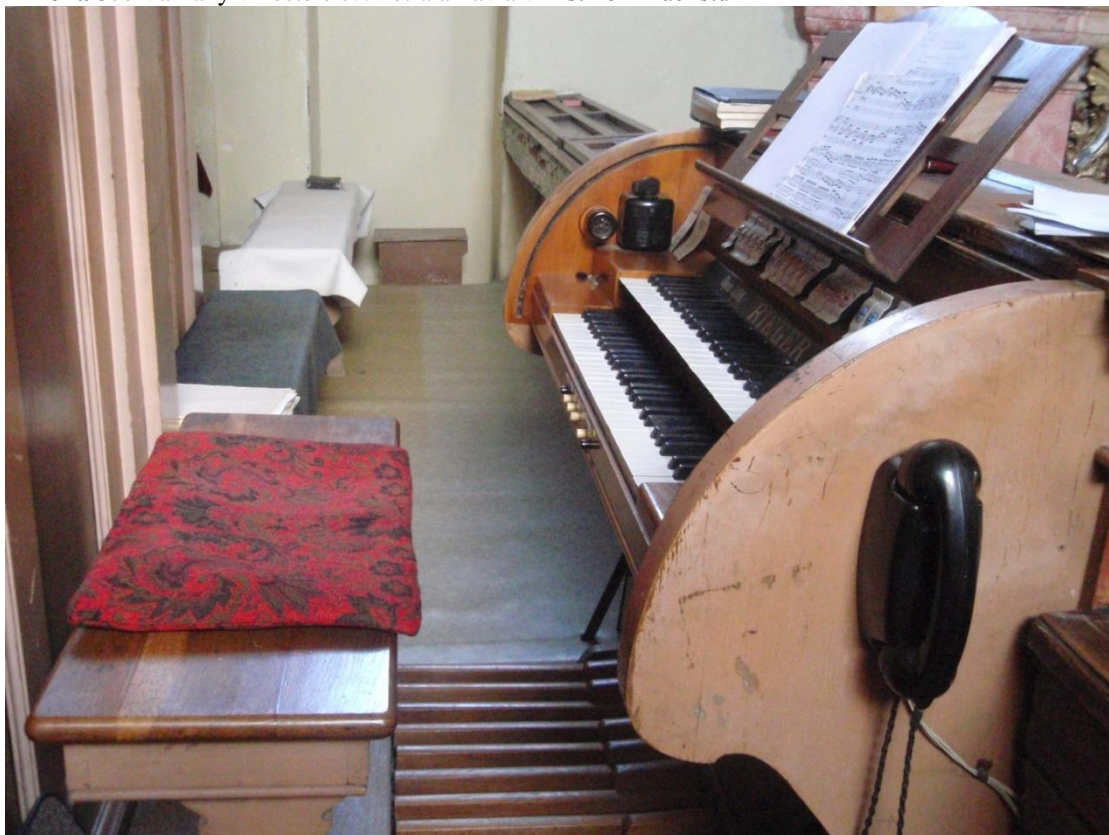
Příloha 33: Varhany v kostele Povýšení sv. Kříže ve Stínavě - hrací stůl

Příloha 34: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla v Tištině - prospekt

Příloha 35: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla v Tištině - hrací stůl

Příloha 36: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla v Tištině - hrací stůl (detailní záběr)

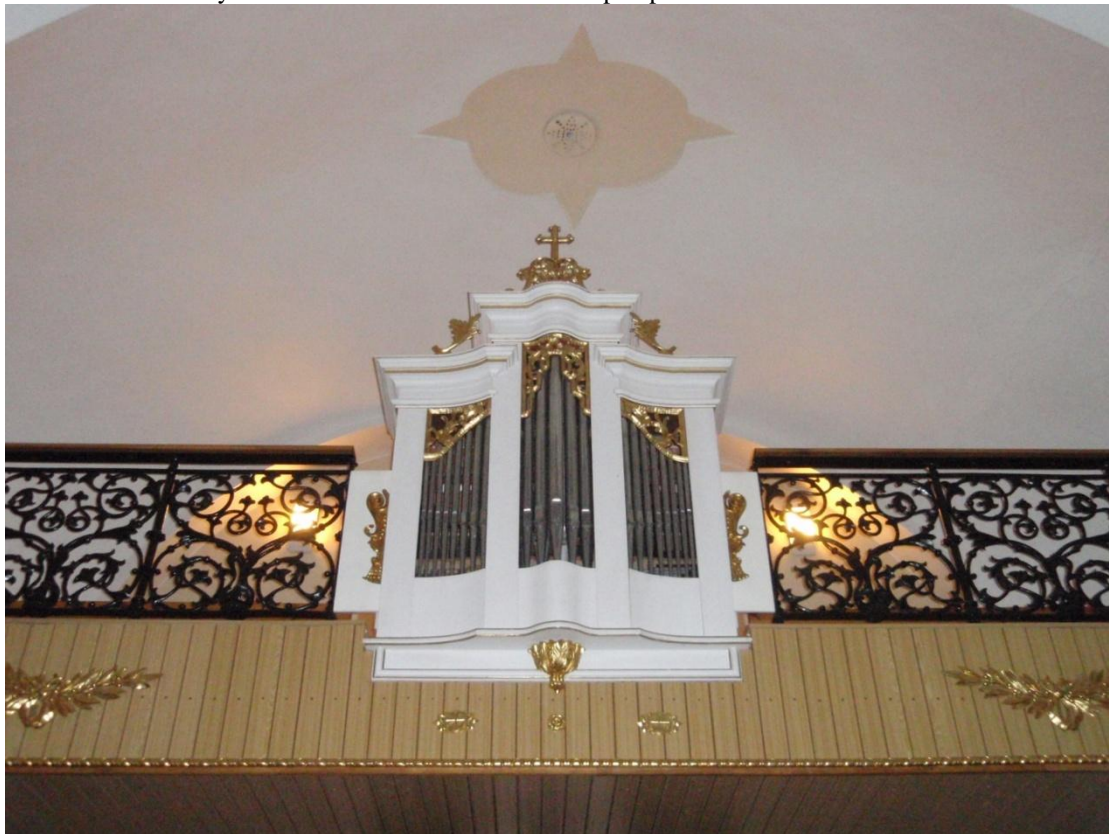
Příloha 37: Varhany v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Určicích - prospekt

Příloha 38: Varhany v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Určicích - hrací stůl

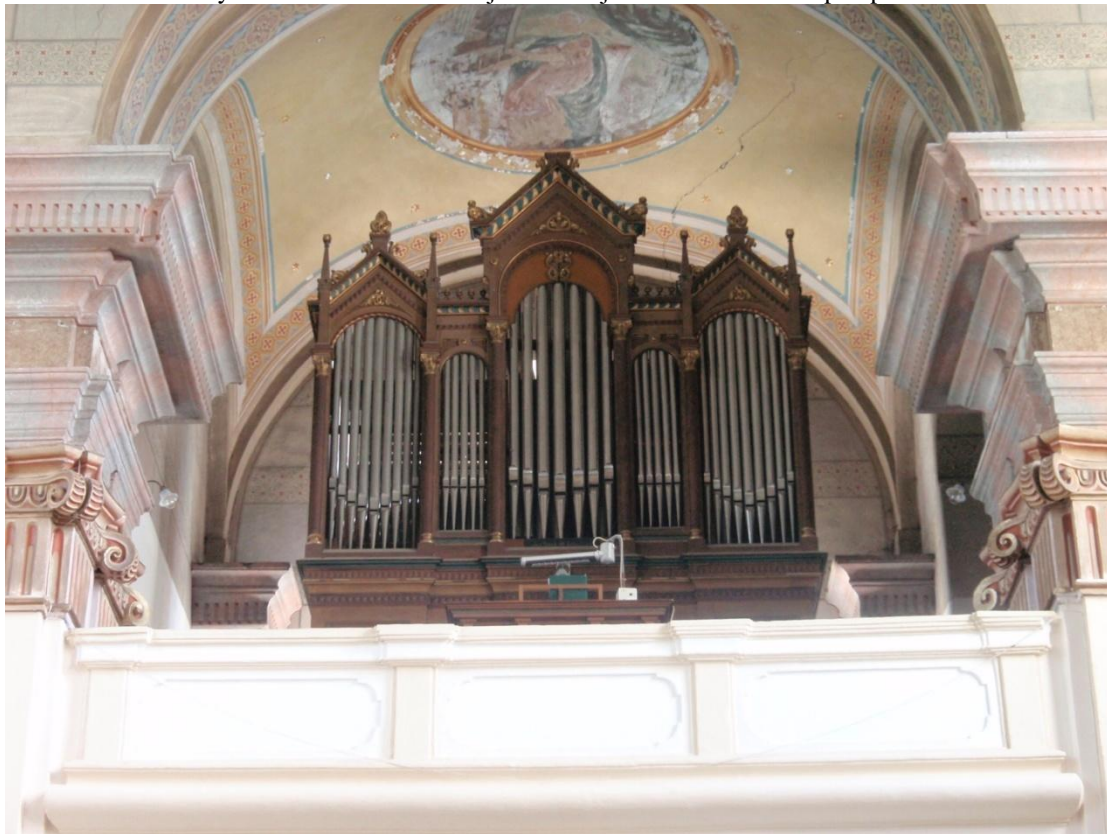
Příloha 39: Varhany v kostele sv. Floriána ve Vícově - prospekt

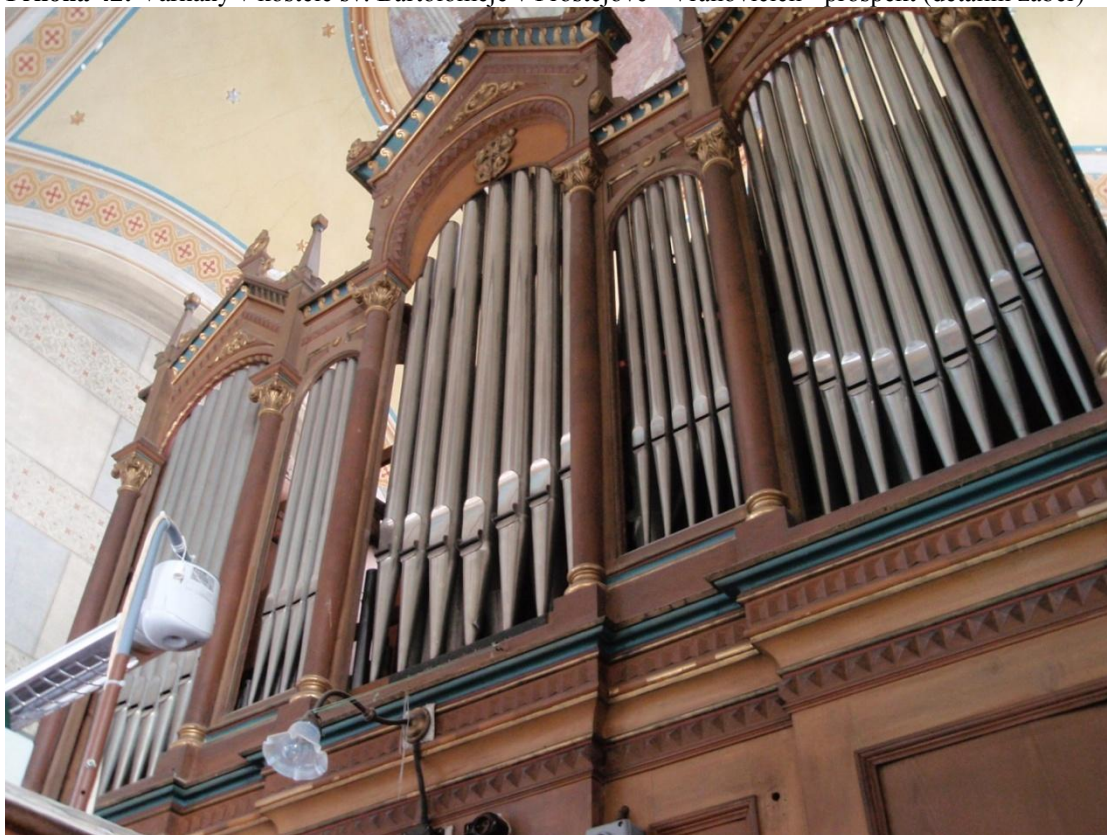
Příloha 40: Varhany v kostele sv. Floriána ve Vícově - hrací stůl

Příloha 41: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Prostějově - Vrahovicích - prospekt

Příloha 42: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Prostějově - Vrahovicích - prospekt (detailní záběr)

Příloha 43: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Prostějově - Vrahovicích - hrací stůl

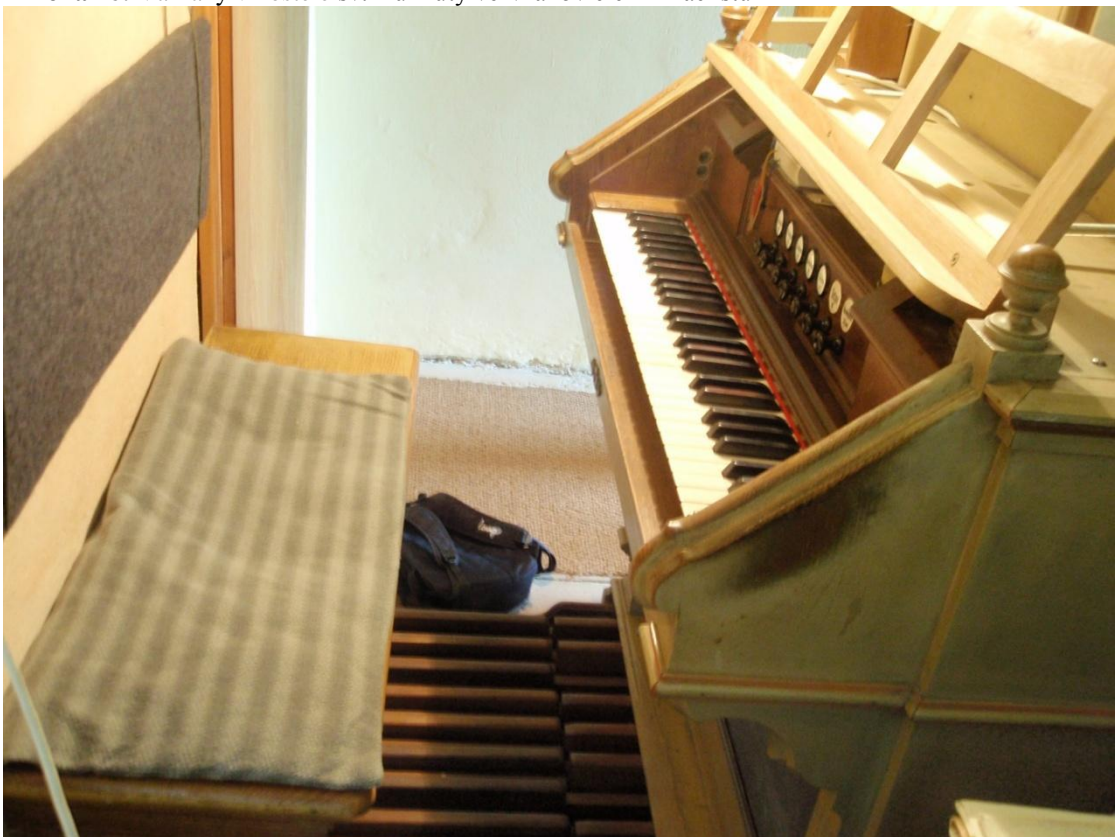
Příloha 44: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Prostějově - Vrahovicích - hrací stůl (detailní záběr)

Příloha 45: Varhany v kostele sv. Kunhuty ve Vranovicích - prospekt

Příloha 46: Varhany v kostele sv. Kunhuty ve Vranovicích - hrací stůl

Příloha 47: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla ve Vřesovicích - prospekt

Příloha 48: Varhany v kostele sv. Petra a Pavla ve Vřesovicích - hrací stůl

Příloha 49: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Želči - prospekt

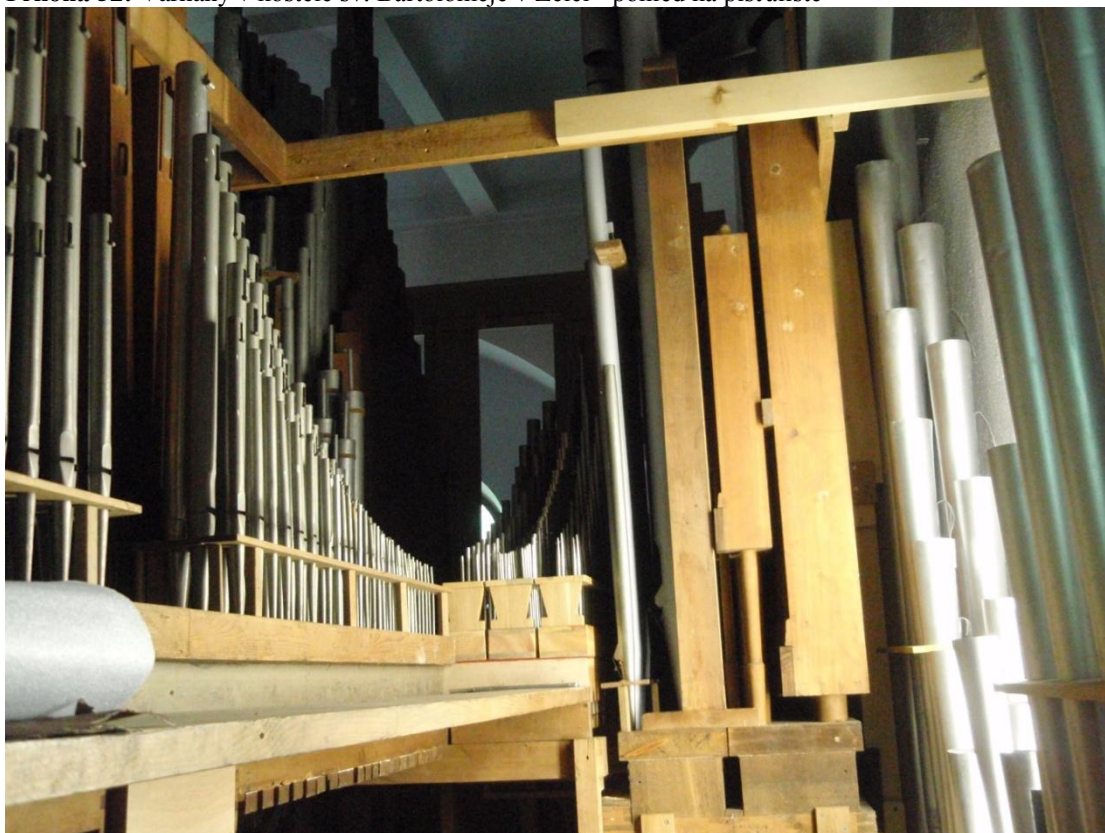
Příloha 50: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Želči - hrací stůl

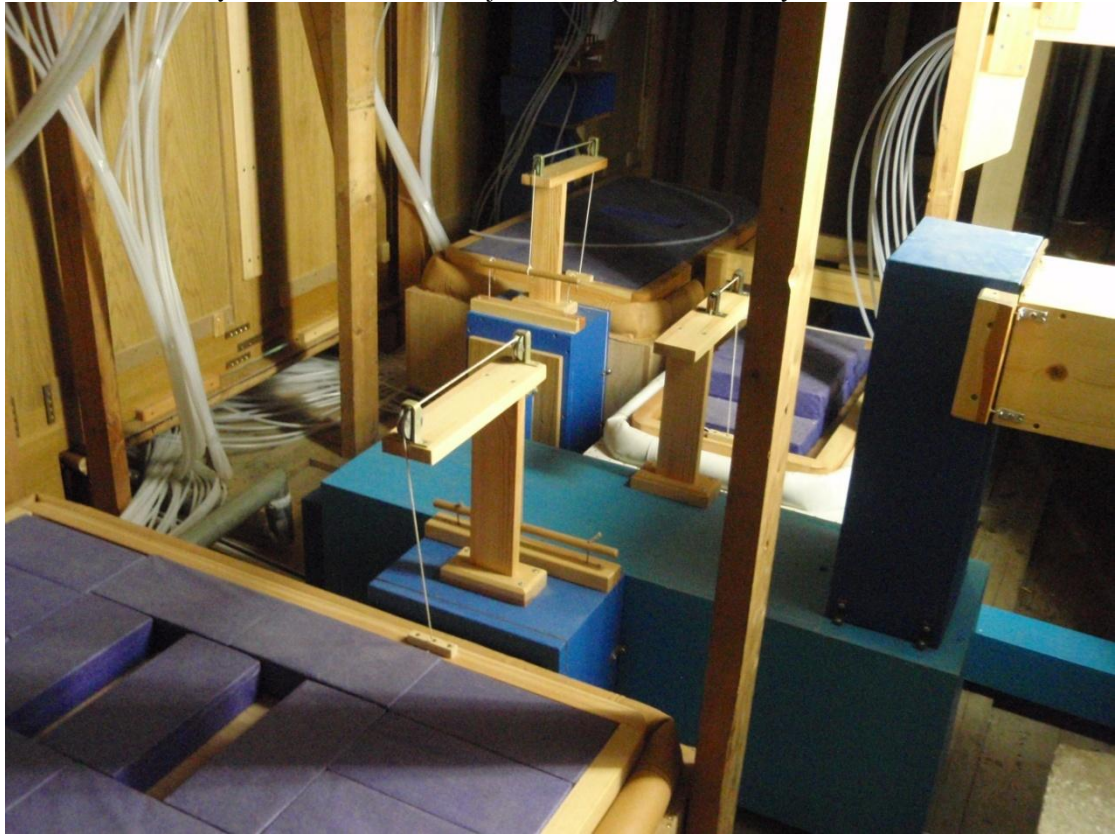
Příloha 51: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Želči - pohled na píšťaliště

Příloha 52: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Želči - pohled na píšťaliště

Příloha 53: Varhany v kostele sv. Bartoloměje v Želči - pohled na měchy

Příloha 54: Varhany v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Žešově - prospekt

Příloha 55: Varhany v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Žešově - hrací stůl

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Erika Lukášová
Katedra:	hudební výchovy PdF UP Olomouc
Vedoucí práce:	Doc. MgA. Petr Planý
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Varhany na Prostějovsku
Název v angličtině:	The organs in region of Prostějov
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá popisem nejvýznamnějších varhan v Prostějově a jeho blízkém okolí. Přiblíží zájemcům o varhany historii nástroje, dispozici i jeho aktuální technický stav.
Klíčová slova:	Varhany. Kostel. Prospekt. Píšťala. Rejstřík. Liturgická hudba.
Anotace v angličtině:	The Diploma Thesis is dealing with a description of the most significant pipe organ in Prostějov and his vicinity. It zooms interested persons in the history of pipe organ instrument, disposition and its current technical level.
Klíčová slova v angličtině:	Organ. Church. Prospectus. Pipe. Register. Liturgical music.
Přílohy vázané v práci:	55 fotografií varhan na Prostějovsku
Rozsah práce:	91 stran
Jazyk práce:	Český jazyk

